

561 EKİM 1990 6000 TL (KDV DAHİL)

BAKIŞ

❖ Mesut Yılmaz ile ''Yeni,,liberalizm tartışması!
❖ Şairler Evliyagil'e baş kaldırdı...
❖ Tiyatro'da yeni soluklar var mı?

**SILK
CUT**

THE MILD CIGARETTE
Gallaher Limited

SİGARA SAĞLIĞA ZARARLIDIR

Avrupalı sigaranın yeni yüzü.
Silk Cut.

2
AYIN ÇİZGİLERİ
Semih Balıoğlu

3
İLK YAZI
Ulku Karaosmanoğlu

4
AYAKÜSTÜ
Esra Zeynep
Filiz Ali, Çetin Altan,
Hasan Pulur, Haluk
Şahin, Erman Şener

7
TELEVİZYON
Şairler, Evliyağil'e
başkaldırdı.
Piraye Sengel

10
AYIN SAİRİ
Sabahattin Kudret Aksal

11
AYIN HİKAYESİ
Türk Dursun K.

13
KÖŞEYAZISI
Oya Baydar

14
İLK KİTAPLARI
Hatice bilen ve
"Umursanmayan Kadınlar."

15
KİTAP KAPAĞIÇMADAN
Melin Celâl

16
ENİNE BOYUNA
Aykut Tankuter
Engin Ardıç : "Dozu
kaçırdığını biliyorum"

19
GÜNCELE TANIKLIK
"Yeni Liberalizm tartışması -
Alev Alatlı
Mesut Yılmaz
"İle de liberal olmak gibi
entellektüel
bir kompleksim yok."

23
İYİ YATIR
Perde açılıyor.
Rutkay Azz ile birlikte
"Yanlışlığımız büyüyor"
Mücahit Örfuoğlu

27
TARİHE TANIKLIK
Moskova Davaları
Pierre Boure
Galiyef akladı

33
KÖŞEYAZISI
Türk Buğra

34
OKUR MEKTUPLARI

35
KÖŞEYAZISI
Hasan Bülent Kahrman

36
ŞİİR
Hediye Akdağ

37
KÖŞEYAZISI
Halit Refik

38
SORUSTURMA
Müfettiş gözüyle batı
Şanar Yurdatapan,
Yüksel Selek,
Nurettin Yılmaz,
Ahmet Karam,
Bülent Ulluer

42
ANKARA YA BAKIŞ
Önder Şenyapılı

43
BU AYDAN KALAN
Aytekin Hatipoğlu,
Cankut Şamlı,
Yasemin Yazıcı.

46
İZMİR'E BAKIŞ
Hüseyin Yurttaş
Aydoğan Yavaşlı

48
SÖN SAYFA
Atilla İlhan

Mesut Yılmaz'la
"Yeni" liberalizm üzerine
(Sayfa : 19)

Engin Ardıç' la enine boyuna
(sayfa : 16)

Tarık Dursun K' nın
hikâyesi :
" Güz Sözü "
(sayfa : 11)

Sultan Galiyef
aklandı
(sayfa : 31)

Kurucusu :
Avni Altınar
- 1 Eylül 1945 -

İmtiyaz Sahibi ve Genel Yönetmen :
Hakan Altınar

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü :
Ulku Karaosmanoğlu

Yayın Danışmanı :
Atilla İlhan

Görsel Yönetmen :
Sonad Pelit

Katkıda bulunanlar
Filiz Öfuoğlu, Hasan Bülent Kahrman,
Alev Alatlı, Aykut Tankuter,
Çetin Özer, Piraye Sengel,
Esra Zeynep, Necla Işık,
Yasemin Yazıcı, Aytekin Hatipoğlu.

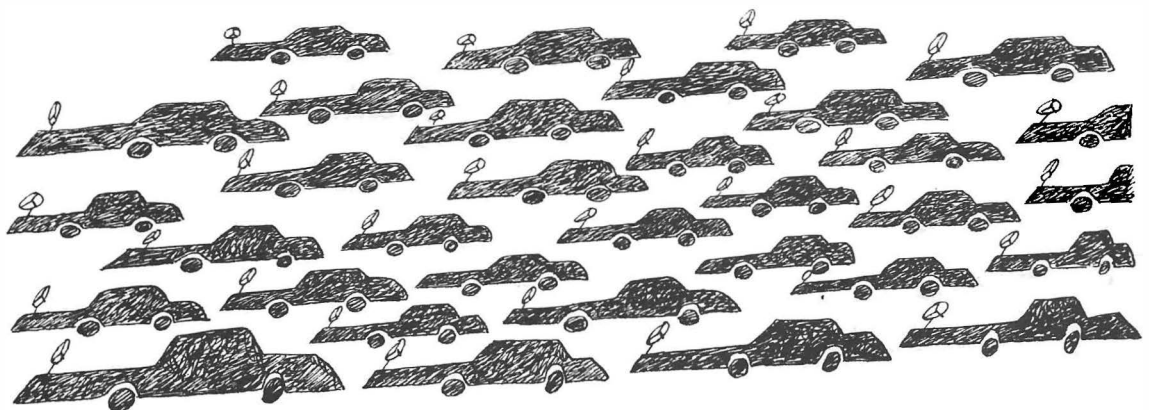
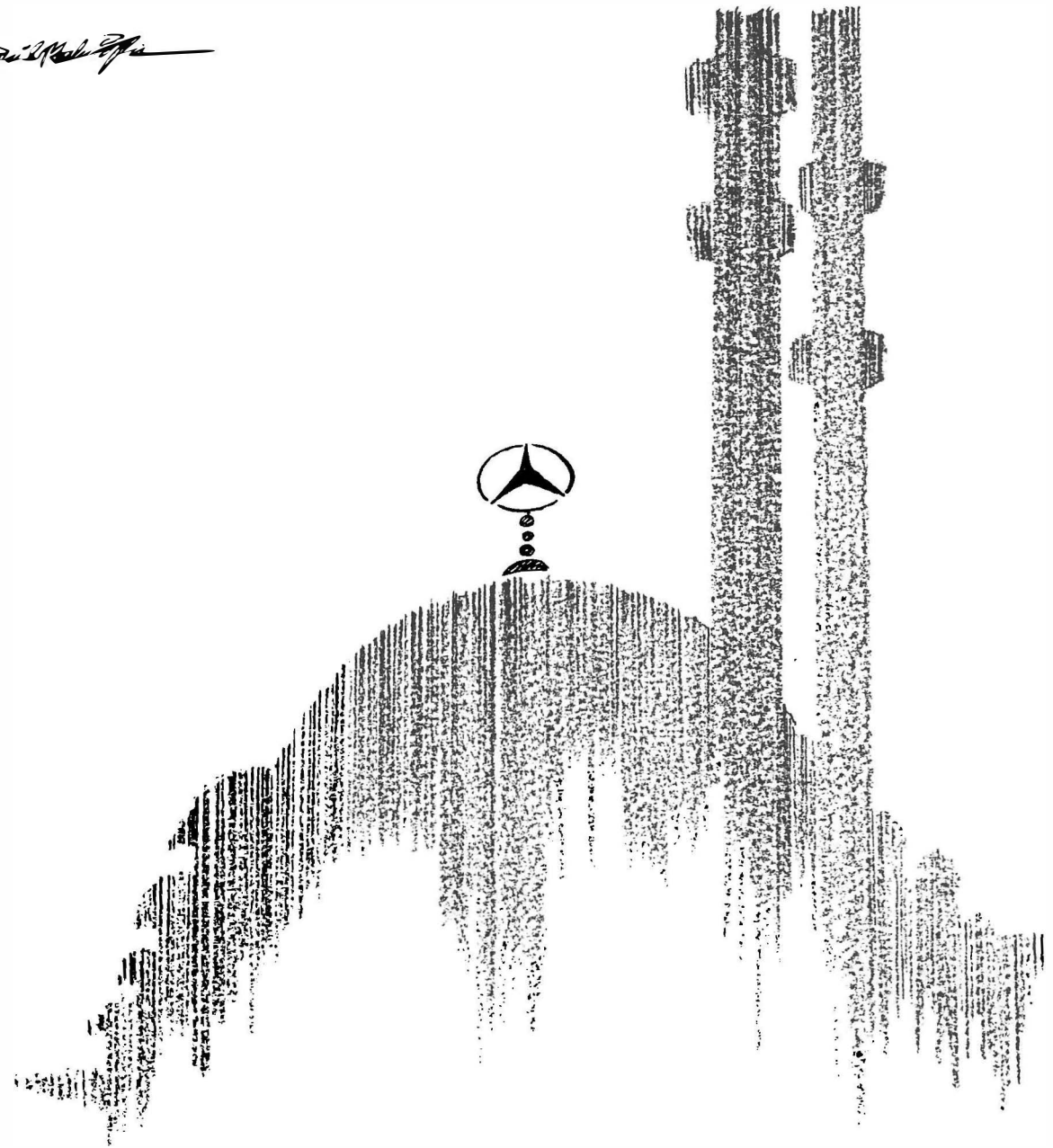
Yönetim yer :
Cağaloğlu Yokuşu 6/8 İSTANBUL
Tel : (1) 522 89 90 • (1) 527 51 55
Telefax : (1) 526 80 28
Renk Ayırımı : FAN Grafik 520 13 01
Film & Montaj : KLİŞE 76 - 511 29 63
Dizgi-Baskı & Cilt : BAKIŞ Matbaacılık
522 89 90 • 527 51 55
Dağıtım : HÜR DAĞITIM
Fiyat : 6.000 TL. (KDV dahil)
Yıllık Abone : 70.000 TL. (KDV dahil)
Yurtdışı Abone : 60 DM (KDV dahil)

Reklam Fiyatları :
ARKA KAPAK (RENKLİ) 10.000.000.- TL
ÖN KAPAK İÇİ (RENKLİ) 8.000.000.- TL
ARKA KAPAK İÇİ (RENKLİ) 7.000.000.- TL
İÇ SAYFA (RENKLİ) 10.000.000.- TL
İÇ SAYFA / TAM. (Siyah/Beyaz) ... 5.000.000.- TL
İÇ SAYFA / YARIM (Siyah/Beyaz) ... 3.000.000.- TL
KUTU (4X4 cm) 200.000.- TL
KUTU (4x8 cm) 350.000.- TL

Reklam orijinallerinin (renklerde renk ayırımının siyah/
beyazlarda film) her ayın en geç 16 sında teslim edilmiş
olması gerekmektedir.
Yukarıdaki fiyatlara, fatura aşamasında, KDV eklenecektir.

Bill M. 1912

Bakış' ın salı, cuma toplantılarından

Hırçın ve Huysuz

ÜLKÜ
KARAOSMANOĞLU

Bir masa çevresinde oturmuş, ya -
yın hayatına atılmak üzere olan bir
derginin kaderini çiziyoruz. Ara-
mızdakilerin çoğu , daha önce iki derginin
de kaderini çizmişlerdi . **Sanat Olayı** ve
Cönk ' ten sonra , şimdi de **Bakış** ' ı yeni-
den yaratmak için biraradayız.

Konuşulanlara bakıyorum da , herkes,
kültür sanat ortamındaki tepkisizlikten,
durağanlıktan yakınıyor. Hepimiz, inanç-
ların sorgulandığı , edebi ve siyasi bağnaz-
lığın kabul görmediği bir kültür ortamının
içinde olmak istiyoruz. Artık tek tek bi-
reylerin kafasında dolaşan sorular ve bu
soruların göreceli yanıtlarını dergilerde
aramak boşuna . Bildiklerimizden, aradık-
larımızdan, bulmak istediklerimizden çok
küçük bir bölümünü kültür - sanat dergile-
rinde bulabiliyoruz. Ama bu yetmiyor.
Çünkü hepimiz, daha fazlasını istiyoruz.
Ve herkes kendi köşesinde...

Şu masa etrafında , çıkacak olan yeni
bir derginin hazırlık sohbetini yaparken,
neyin doğru neyin yanlış olduğunun toz-
duman halinde birbirine karıştığı günü-
müz dünyasında ve yurdumuzda hangi
konunun ucunu, nerden tutacağımızı dü-
şünüyorum. Sonra biraz da , umutsuzlu-
ğun kolaycılıkla bağdaşabileceği konfor-
mizmi yadsımak için burada ve birarada
olduğumuzu hatırlıyorum. Birbiriyle ilgi-
siz alanlarda çalışan kişilerden oluşan top-
lantımızda konuşulanları dinliyorum.
Alev Alatlı, " yeni - liberalizm konusunu
işlemekte yarar görüyorum." derdemez,
işlenmesinde yarar gördüğü konuyu da
üstleniveriyor. Konuşmalar, " **Ülkücülük-
ten ne kaldı** ? " sorusunun ortaya çıkarabi-
leceği yeni bir araştırmaya , sonra da ,
" **Sosyalistler neden birleşemiyor** ? " soru-
sunun yanıtını aramaya yönlendiriyor bi-
zi. Bir arkadaşımız, eski yılların hapisane
diliyle üretilen şarkıların fanatik dinleyici-
ler bulmasının, incelenmesi gereken bir
konu olduğunu söylüyor. **Ahmet Kaya** '

dan, **Fatih Kısaparmak** ' tan sözediyoruz.
Sonra sıra Heavy- Metal' cilere geliyor.
Kurulan yerli grubun özellikle çocukları
etkilediğinden konuşuluyor. Bilgisayar ço-
cukları, şimdi Moda ' daki bir Heavy - Me-
tal grubu üyelerinden imza almaya koşu-
yor.

Hasan Bülent Kahraman ' la , çıkara-
cağımız derginin nasıl bir dergi olması ge-
rektiğini konuşurken, yeni bir dil ve yeni
kavramlar geliştirilmesi üzerinde fikir bir-
liğine varmıştık. Hasan Bülent ' in şu söz-
lerinin altını bir daha burada çizmek isti-
yorum :

" İnsanlık 20. yüzyılı, bu şahane za-
man parçasını bitirirken ütopyalarını da
bitirdiğini şaşarak görüyor ve gözlüyor.
Tarihinde belki de ilk kez insanlık elleri
yanmış durumda.Neyin doğru olduğunu
bilmez bir halde ve hepsinden de önem-
lisi ve çarpıcısı ,neye yönelirse bir kurtu-
luş yaratabileceğini kestiremez bir bi-
çimde dünyaya bakıyor. Edebiyat ya da
genel olarak bütün sanatlar,bilimler, vs...
eğer onun bu sancısını dindirecekse, bu
yaşadıklarına bir çözüm getirecekse
varolacaktır. Yoksa da yok. "

Hasan Bülent, böyle derken, bugün ye-
ni yayınlanacak bir derginin mutlaka yeni
kavramları,yeni oluşumları kuşatmasını ,
bunları tartışıp açıklaması isteğini dile ge-
tiriyordu. Bu istek , hepimizin isteğidir.
Ancak bunun uygulanması söylendiği ka-
dar kolay değildir. Kolay olmadığını hep
birlikte göreceğiz de.Eski kavramlara sıkı
sıkı yapışan, düşünce dünyasındaki sar-
sıntılardan ödü kopan, güçlükle edininip sa-
bitleştirdiği alışkanlıklardan kurtulmak is-
temeyen her türlü güç odağının arasında ,
tartışma ve hoşgörü dünyasına yelken aç-
mak istiyoruz.

Sait Faik ' **Bayılırım hırçın dergilere** ."
diyordu. Evet , biz de " hırçın " olmak isti-
yoruz. Biraz hırçın, hatta biraz huysuz...
Elimizden başka türlü sü gelmiyor.

ESRA
ZEYNEP

Filiz Ali, (Cemal Reşit Rey Salonu Sanat yönetmeni) .
Solunda sevinç inönü, sağında İdil Biret .

FİLİZ ALİ : "Borcumuz var bu memlekete "

Bu sezona ne gibi yeniliklerle giriyorsunuz ?

Sezonu, İngiliz Opera Topluluğu ve Barbara Segal ' le açıyoruz. Yenilik olarak ; yeni mezonlar , yetenekli öğrenciler ve yurt dışında öğrenim gören öğrencilerimizden oluşan genç yetenekler dizimiz var. Ayrıca British Council ve İngiliz topluluk ' Lontago ' nun katkılarıyla , Türk İngiliz Kadın Besteciler Haftası düzenledik. Bu konserlerin provaları halka açık olarak, söyleşi ortamı yaratılarak eserler halka anlatılacak. Yine bir yenilik olarak, Pazar ve Pazartesi günleri yer alacak konserlerimize abonman sistemi başlattık, bu sistem büyük bir ilgi ile karşılandı.

Salonsuzluktan oynatılmayan Evita müzikaline salonunuzu açmayı düşünüyor musunuz ?

Sahnemiz Evita ' ya açılmaz diye bir şey yok, fakat daha önce Açıkhava ' da oynanan bir müzikalin de oynanması imkansız. Sahnemizin kulisi yok ; dekor saklayacak yerimiz yok, sofitolar alçak olduğu için teknik açıdan da kısıtlı. Bu salonun kimliği " Konser Salonudur " . Örnek olarak Londra ' yı veriyorum, Cats ve Evita orada da West End ' deki tiyatrolarda oynanmıştır.

ÇETİN ALTAN : "Bizimkiler yerelde kaldı"

Çetin Altan'a göre, yazar rejisöre güvenmek zorunda.

Bugünün sanat dergisi nasıl olmalıdır?

Sanat bilinmez in peşindedir, yapılmış yorumların yetersizliğini gördükçe yeniden yorumlamaya başlar. Daha mutlu gerçeğe sevgi ve yaratıcılıkla bakarak durmadan yeni bir dünya kurmaya çalışır. Bugünkü sanat dergileri, yeryüzündeki harekete dinamik açıdan bakmalı, bu hızın ölçekleri içerisinde bir bakış içermelidirler. Yerelde fazla kaldı bizimkiler, çok hareketli olmalı, yerelle evrensel arasındaki duruşmaları tespit etmelidirler.

Peki sanatçı kimdir?

Hassas insan kendini sanatçı zannedebilir. Sanatı sevmek, sanata eğilimli olmak belki sanatı yaratan ortamlardır. Fakat bunlar yetmez. Sanat çocuk kalma isteyen insanların kendisine kurduğu yeni oyuncaklar dünyasıdır. "Büyüyen" insan yapamaz . Kendine yeni oyuncaklar yaratamaz. Sanatçı bir ya nıyla hep çocuk kalan yalnız kimsedir.

Geçen yıl salonu güzellik yarışmasına açmakla eleştiri şimşeklerini üzerine çekmişsiniz. Sizce bu salonun ' amacına ' ve anlamına uyuyor mu ?

Bu soruyu bana değil Belediye ' nin kültür danışmanı Sn. Hilmi Yavuz ' a sorun.

Sayın Ali, İdealizm deyince

Türkiye ' de kendine ortalama bir başarı tutturacaksın, eğer sivrirlersen ayağın kayar hemen düşersin. Sürekli engellenmeme rağmen her defasında yeniden ayağa kalkıp bir öncekinden daha değişik bir işe başlama gücünü ve azmini nereden buluyorum ? Demek ki bizim kuşakta bu idealizmi yıkmayan bir potansiyel var. Yalnız benim sözünü ettiğim idealizm, politikayla karıştırılmamalı . Ben hiç bir zaman apolitik biri olmadım, ama savunduğum idealizm ; insanın hayatında her konuda yer alan bir idealizm!

Genç kuşakta bu idealizmi görbiliyor musunuz ?

Hayır göremiyorum, müthiş bir durgunluk, enerjisizlik, sel suları na kapılmış gidiyorlar. Bundan önceki kuşaklar çok fire verdi, belki de bundan Türk gencinin idealizmi yok oldu. Bizim borcumuz var bu memlekete... Ve biz bu borcu ödemek için yetiştirildik. Genç nesile bu sorumluluğu devrederek bu borcumuzu ödemeliyiz ama onlardan da bayrağı elimizden almalılarını bekliyoruz.

Ekim'de sahneye konulacak yeni oyununuz "Telefon Kimin İçin Çalıyor"un provalarını izlediniz mi?

Henüz okuma provaları yapıyor . Paris yolculuğumun dönüşünde izleyeceğim. Bence yazı adamı rejisöre güvenmelidir. Ölse de arkasından sahneye koysalar ne yapacak? Ayrıca gelir gelmez televizyon için senaryolaştıracağım " Yedi Köpek" adlı oyunum üzerine çalışacağım. 1.5 saatlik bir yapım olacak.

HASAN
PULUR :
" Her
konuda
ahkâm
kesiyoruz. "

-Köşe yazılarınızın sunulduğu yeni bir kitabın dışında, farklı bir kitap hazırlıyor musunuz?

-Köşe yazılarımdan oluşan beşinci kitabım geliyor, bunun yanında "zamanı" gelince anılarımı yazmayı düşünüyorum.

-Bazı gazete yazarları yeni bir kitap yayınladığında, aynı gazetenin köşe yazarları sıkça değinmeden edemiyorlar. Bunu nasıl karşılıyorsunuz?

-Okuduğum kitap, köşemin tavrına, biçimine uygunsu ben o kitaptan söz ederim. Bu kitap meslektaşımın olsun veya olmasın benim için birşey ifade etmez.

-Sanat dergileri?

-Eskiye göre sanat dergileri politikaya kayıyorlar. Sanat endişesi ön planda tutulmuyor, tarihle hiçbir bağları yok. Eskiden, 'Mavi', 'Yeditepe', 'Kaynak', 'Hisar' ve 'Seçilmiş Hikayeler' bir grubun dergisi olmadığı için, bu dergilerin halka yayılması daha kolaydı.

-Günlük gazeteler okuyucuyla sanatı buluşturmak açısından yeterli mi?

-Bu dergiler zamanında, gazeteler de sanatla çok ilgiliydi. Şimdi güncel haberler niteliği taşıyan sanat haberleri çıkıyor. Sözelimi Yaprak hareketi basının polemiği ile yaygınlaşmıştır.

-Köşe yazarlarımız?

-Bizim köşe yazarlığımız 'köşe kadılığıdır'. Günlük yazının getirdiği bir gerilim var, her zaman gerekli araştırmayı yapamıyor her konuda ahkâm kesiyoruz. Bizim bilmediğimiz birşey yok. Ben elimden geldiğince herşeyi bilmediğimi anlatmaya çalışıyor, okurun hakemliğine başvuruyorum. Hatta pirimiz Ahmet Mithat Efendi gibi; okuyucuya " Ey okuyucu! sen ne dersin ? " diyorum.

Hasan Pulur, beşinci kitabını hazırlıyor.

HALUK ŞAHİN: " Aydınlar arasındaki megalomaniyi araştırıyorum."

Can yayınlarından yeni bir kitabınız çıkmak üzere : -Ağrı'ya Dönüş- Bu kitabın diğer kitaplarınızdan temel farkı nedir?

İki farkı var, ilki: Bu kitap, daha otobiyografik bir kitap. Sadece fiziksel anlamda değil, zihinsel anlamda da bir yolculuğun hikayesi. Babamla birlikte geçen yıl, Ağrı dağının eteklerinde, ikinci dünya savaşında doğduğum köye döndük. Ve yol boyunca Türkiye ile ilgili notlarımızı karşılaştırdık. Bu yolculukta iki kuşağın Türkiye'ye bakışının izdüşümü var.

İkincisi : Köşe yazarının konuları tasarruflu kullanması gerekli. Çünkü aksi takdirde kalı-

cı birşey bırakması çok zor. Ben bu kitapta biriktirdiğim, günlük yazılarımdan kıskançlıkla sakınarak gizlediğim konuları değerlendirdim.

Bundan önce yayınlanan Megaloman'lı kitabınız, bir kabare oyunu olmak üzereymiş, anlat-sanıza !

Sonunda yazarlık biyografime "oyun yazarı " nitelmesini de ekledim. 'En Büyük Megaloman Başka Büyük Yok' adlı kitabımın başında yer alan iki denemeden yola çıkarak, aydınlarımızın arasında çok yaygın olan megalomaninin kökenlerini araştırıyorum. Size şu kadarını söyleyeyim, oyun yeryüzünden on bin ışık yılı uzaktaki bir gezegende başlıyor. Sah-

nede, Superman, Batman, Spiderman ve Türkiye'yi temsilen megaloman var. Bu oyunu kardeşim Abdullah Şahin " Nokta Tiyatrosu'nda " oynayacak. Oyun yazmaktan özel bir keyif aldığımı ayrıca belirtmek istiyorum.

İletişim alanında uzmanısınız, köşe yazarısınız, denemeler yazdınız, şimdi de bir anlatı. Bundan sonra sizi hangi alanda göreceğiz?

Onu ben de merak ediyorum.

Peki, en yakın görünen alan hangisi?

Yakın zamanda televizyon görünüyor. Ben " budala kutusu" denilen televizyonun istenirse insanları düşündürebileceğini inanıyorum.

Haluk Şahin' in yeni kitabı, " Ağrı' ya dönüş " çıkmak üzere

ERMAN ŞENER: "Yeni kitabımın adı: Hayatımız Buruşuk"

Erman Şener.

Şimdilerde neler yapıyorsunuz?
Son günlerde mizahla uğraştım. Adını da **Tarık Dursun K.** koydu "**Hayatımız Buruşuk**" Yalçın yayınlarından çıkacak. Reklamlarımı izlediniz.

Kitap dedim de, uzun yıllar Türkiye'de sinema kitabı çıkmadı. Bugün sinema kitaplarına büyük bir talep varken sinema dergileri neden yaşamıyor ona üzülüyorum. Yayın organlarının bu dergileri okuyucuya duyurması lazım. Dağıtım sorunu yüzde yüz çözümlenemeyeceğine göre Anadolu'daki sinema severler bu dergilere abone olmalı diye düşünüyorum. Mesela derli toplu bir dergi var. '**Beyaz perde**'. Ben buradan meraklılarına onu duyurmakla başlayayım, sizler de devam edin.

Tomris Oğuzalp: "Küçük bir rol arıyorum"

- Özel tiyatrolara verilen ödenekle ilgili görüşleriniz?

Biz özel tiyatroların aldığı yardımın her zaman yarındayız. Burada değimek istediğim şeyler var. Her devletin bir devlet tiyatrosu vardır ve bu tiyatronun devletten doyurucu yardım almasından doğal ne olabilir? Benim en gücüm giden şey; bizim aldığımız yardımın niçin fazla görüldüğü? Özel tiyatrolardan bekledikimiz, bu yardımı aldıklarına göre; doğunun her köşesine dağılmalı, rol dağılımı, oyun seçimi dekor ve sahneleme olsun özel bir dikkat harcamalıdır. Fakat yardım alan bunca özel tiyatro arasında, güzel oyunlar sahneleyenler bir elin parmağını geçmiyor.

- Yöneticilik mi oyunculuk mu?

- Yöneticiliği seçmedim, seçildim. Bu görevi nöbet değişimi olarak devraldım. İçimizden birinin seçilmesiyle, sorunlarımızı daha kolay çözeceğimize inanıyorum. Yöneticiliği geçici birşey olarak görüyorum. Fakat oyunculuğum kalıcı, onu benden kimse alamaz!!

- Yakınlarda sizi izleyebileceğimiz bir oyun gözüktüyor mu?

- Yakında belli bir rol yok, yalnız şimdi küçük ve renkli bir rol arıyorum. Küçük bir rol daha zor bence. Büyük bir rolde bir tabloda yanlış oynasan, diğerinde kurtarabilirsin. Ben rolleri hiçbir zaman küçük büyük diye ayırmadım.

"Yaşamında benimsediği ilkelere biri de, mızıklandıktan sonra yenilgiye katlanmaktır."

"Olup bitenleri gerçekten bilsek, bağışlayamayacağımız pek az şey kalır."

"Herhangi bir insan ilişkisinde acı çekmenin önüne geçilemeyeceğini, acının hem çekileceğini hem de çektilerini ömründe ilk kez kavradı. Ne kadar aptalca bir şeydi aslında yalnızlıktan korkmamız!"

"Tam anlamıyla ikinci adam değil mi o? Yani her zaman işleri gören adam."

"Şeytanla birlikte yemek yiyebilmek için çok uzun saplı bir kaşık gerekir, derler."

"Bir suçlama gibiydi bu sessizlik."

"Okulda mutlu olanlara gıpta ederim ötedenberi."

"Kelebekler mi sevişirken ölülmüş?"

"Talihli değilsin sevgilim. Orta yaşlı bir adamla ilişki kurdun. Gençler gibi hep yalan söylemek zahmetine katlanamayız bizler."

"İçinde sevgi, depreşti. İster bir çocuk, ister bir kadın, ister bir acı olsun; insanın yitirdiği şeye karşı her zaman duyduğu sevgiydi bu."

"Arasına terslenmeye hakkı vardı, Tanrı ya da aşk uğruna herşeyden vazgeçenlerin."

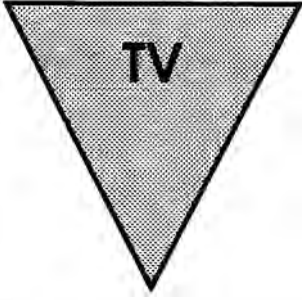
"Beni bir kitapta okusa, anlar, diye düşündü."

Yıkılış/Graham Greene

Ce

Tomris Oğuzalp : İstanbul Devlet Tiyatrosu Müdürü

PIRAYE
ŞENGEL

Neden İstemiyorlar?

"Biz aşağıda imzası olan şairler, televizyonda gösterilen 'Şiir Dünyası' programını, her sağduyu sahibinin kolaylıkla kabul edebileceği nedenlerden dolayı, açıkça kınıyor ve devamına karşı çıkıyoruz, çünkü:

1- 'Şiir Dünyası' programı, Türk şiirinin gerçek dünyasını; nüans zenginliği, deyiş farklılıkları ve özgün nitelikleriyle kesinlikle yansıtmayan; ufukları dar, zevk ölçüsü sıradan, şiir ve şiir seçimi son derece 'keyfi' bir programdır.

2- 'Şiir Dünyası' programı, şiirin televizyona uyarlanması; gerek tasarım gerek uygulama olarak gereken, görsel titizlik ve özeni göstermekten uzaktır.

3- 'Şiir Dünyası' programı, daha çok amatör bir şiir müsameresi mantığıyla hazırlanmakta, gelişigüzel, monoton, hatta kaba, bu yüzden de sıkıcı bir radyo-culuk anlayışıyla sunulmaktadır.

4- Ayrıca seçilen ve okunan şiirler için, tek kuru telif hakkı alan olmadığı gibi; şairlerinden, en basit nezaketin gerektirdiği izin dahi alınmamaktadır.

Bu koşulları göz önünde tutan, biz aşağıda imzası olan şairler, şiirlerimizin bundan böyle bu programda okunmasını istemediğimizi kamoyuna ilan ediyor; aksi halde, yasal yollara başvurma hakkımızı saklı tutuyoruz.

Saygılarımızla.

Şairler Evliyagil'e başkaldırdı!

"Bakış" dergisi yazı kurulu sol sütunumuzda okuduğunuz metni şairlerimizin imzasına açtı. Bu metni desteklediğini bildiren şairlerimiz, sadece imza vermekle yetinmeyeceklerini, bu konuda söylenecek sözlerimin de olduğunu bildirdiler.

Söz Şairlerimizin
ÖZDEMİR İNCE:

Katılıyorum ve bu metne imzama atıyorum. Zaten bu kişiyi ben seyredemiyorum. Son yaptığı programların hiç birini görmedim. Yanlışlıkla görürsem de, hemen televizyon kanalını değiştiriyorum. Daha önceki yıllarda hazırladığı programları izlemek gafletinde bulunmamı da kolay kolay bağışlamıyorum. Efendim, bu kişinin şiir programı yapması bana hep bir nalbantın kaliteli bir lokantada

Özdemir İnce

ahçıbaşılığa özenmesini hatırlatıyor. Tabii, kabahat bu özentinin sahibinde değil. Kabahat bu lokantanın sahibinde ve müşterilerinde. Zaten benim şiirlerim bu şahsın ağzına dikenli incir gibi gelir, kolay kolay da okuyamaz!

HİLMİ YAVUZ:

Katılıyorum, tabii katılıyorum hatta beş imza bile atabilirim. Başlıbaşına bir felaket! Yapılabilecek en kötü şiir programı. Bir kere çirkin.. Kendisi değil, program çirkin. Ayrıca çok kötü okuyor...

ENİS BATUR:

Protestoya katılıyorum. Üstelik daha önce de bu konuda bir iki satır yazmıştım. Yıllar önce bir yazımda şöyle demiştim: "Pepemelerin şiir okumasına karşı değilim, ama bunun TV'de olmasına karşı-

Enis Batur

yım. Mesela evlerinde olabilir" Bunun üzerine, kendisi Ajans Türk'ün de sahibi olduğu için, acele bir bildiri yazıp dağıtmıştı. Bu bildiride **Cemal Süreya, Ahmet Oktay, Atilla İlhan**, ve beni komünistlik ve anlaşılmazlıkla suçlamıştı. Hem komünist, hem anlaşılmaz nasıl olunuyorsa...

Bugün de görüşlerim değişmedi ve aynı şeyleri söylüyorum.

SABAHATTİN

KUDRET AKSAL:

Bu tür protestolara katılmıyorum.

CEVAT ÇAPAN:

Hiç şüphesiz katılırım. Bir şiir programının en kötü şeklinin nasıl olacağını gösteren iyi bir örnek.

AHMET OKTAY:

Metni imzalıyorum. Rezalet bir programdır. Ne o kişinin şiirden haberi var, ne de o programları hazırlayanların. Bu kişiler, bir şirkettir ve hiçbir işe yaramazlar.

ENVER ERCAN:

Protestoya katılıyorum. Birakınız izinsiz iş yapmasını, telif haklarının çiğ-

Can Yücel:
"Evliyagil eyyam
adamı olarak
1955'den beri şiir
okumayı meslek
edinmiştir."

nenmesini, herşeyden önce
sunuluş biçimi o kadar kö-
tü ki!

ERAY CANBERK:

Programı izlemedim.
Ancak eğer araştırarak söy-
lüyorsanız, şairlerden izin
alınmadan şiirlerinin okun-
masına, te'lif haklarının
çığnenmesine karşıyım. Bu
yüzden de katılıyorum.

TUĞRUL TANYOL:

Şimdilerde programı
izlemiyorum. Yıllar önce
benzer bir program yap-
mıştı. Ben o zaman da
olumsuz konuşmuştum.
Hâlâ görüşüm değişmedi.
Şiirlerin seçimi ve sunuluşu
kötü. Temelde şiirlerin gü-
zel okunması gerekir. Öteki
önerileri söylemeye gerek
bile yok. Bundan dolayı da
protestoya katılıyorum.

CAN YÜCEL:

Bu
Necdet
Evliyagil,
çok iyi se-
çilmiş bi-
ri. Özel-
likle oku-
duğu şiir-
leri, daha
güzel
okuması
bakımın-

Can Yücel

dan, pepeleme kabiliyeti
dolayısı ile seçilmiştir. Ken-
disi şiir yazıp da şiirin de
olduğunu anlamamıştır.
Fakat eyyam adamı olarak
1955'den beri bütün ikti-
darlarda şiir okumayı mes-
lek haline getirmiştir. Siz
iktidarları düşünün ki ara-
dan 30 yıl geçmiştir. Çeşitli
iktidarların şiir anlayışı
Necdet Evliyagil'in şiir an-
layışı (okuyuşu) ile şartlan-
mıştır. Tabii İnsan Sabri
Çatlıyangil hariç.

Böyle bedavaya hiçbir
şey yapmam. Hele imza hiç
atmam. Üstelik de beş
bin lira verip imzama mı
göreceğim?..

EROL ÇANKAYA:

Necdet Bey, Kuveyt çöl-
leri kadar kıraç şiir ortamı-
mızda gür bir memba ola-

rak dikkati çekiyor. Özel
bir lezzet getiriyor. Şöyle
bir lezzet: Hani meşhur **Di-
nar Badosu** vardı ya, on-
dan **Mozart** dinlemek gibi
birşey. **Shakespeare**'i Di-
nar'da bir çadır tiyatrosun-
da "**Arabın İntikamı**" ola-
rak izlemek gibi birşey. Ar-
kaik bir tad! Necdet Bey
yüce makamların himme-
tiyle sahneye çıkıyor, şiirin
mısralardan vazgeçtik, söz-
cüklerin de satırla doğrama
doğrama okunduğu özel
bir üslup geliştirilebileceği
konusundaki tezini başa-
rıyla ispatlıyor. Kendisini
kutlamalıyız.

Ne dersiniz Necdet
Bey? Böyle ulvi bir trans
halinde tükürükler saçarak
şiir okunduğunu gören sey-
irci hiç düşünmez mi? Şii-
re tükürmek rüzgara tü-
kürmekten farksızdır.
Necdet Bey, demez mi?

ATAOL

BEHRAMOĞLU:

İmzalı-

yorum. Ve
ayrıca şu-
nu söylü-
yorum. Şi-
ir, zaten
televizyo-
na gitmi-
yor.

Ataol Behramoğlu

SENNUR SEZER:

Diksiyonu çok bozuk-
tur bu kişinin. Eskiden,
Yahya Kemal'i katlederdi
bu şahıs. Allah vermesin
bir de **Nazım Hikmet**'ten
birşeyler okuduğunu düşü-
nebiliyor musunuz? Tabii
TV'de bu gibi konulara çok
açık görünüyor. Bundan
başka birkaç anlamsız şiir
programı daha var. Progra-
mın yapımcısının şiir oku-
ması kadar felaket birşey
olamaz. Metni imzalıyo-
rum.

MEHMET KEMAL:

TV için yapsaydınız bu
protestoyu daha iyi olurdu.
TV'de o kadar çok ki böyle

programlar. Asıl bu işi yö-
netenleri protesto etmek la-
zım. Hiç birşey farketmeye-
cek ama onaylıyorum.

MELİH CEVDET

ANDAY:

Katılıyorum. Bize söyle-
yecek pek fazla birşey bı-
rakmamışsınız. İyi hazır-
lanmış bir metin bu, oku-
duğunuz.

ERCÜMENT UÇARI:

Metin çok güzel hazır-
lanmış. Ekleyecek hiçbir sö-
züm yok.

KEMAL ÖZER:

Tebrik ederim. Bu met-
ni imzalamamak mümkün
değildi.

ŞÜKRAN

KURDAKUL:

Necdet Evliyagil'in şiir
ve edebiyat yeteneği çok
tartışma götürür. Televiz-
yon gibi görüntü yanı ağır
basan bir araçtan, o hali ile
seyirci karşısına çıkması
önce yakınlarını ilgilendir-
mekle birlikte izleyenlerin
de sorunu olması gerekir.
Nitekim çeşitli çevreler ve
TV eleştirmenleri, zaman
zaman bu programı kıyası-
ya eleştirmişlerdir. Bence
bu eleştiriler doğrudur.
Öteyandan seçtiği şiirler ve
şairler -her ne kadar bir uz-
laşıcılık çabası ile arasıra
sevdiğimiz şairlere de yer
vermiş olsa da- günümüz
ve yakın tarihimizin birin-
cil örnekleri arasında sayı-
lamaz.

ARİF DAMAR:

Reza-

let. İnsan-
ları şiir-
den so-
ğutmak
için bun-
dan iyi bir
program
olamaz.

Dranas,
Tanpınar

ile birlikte Arif Damar
adını hiç duymadığımız şa-
irleri peşpeşe okuyor. Üste-
lik de kötü okuyor.

"Tercih ettiğim şairler, gerçek şairlerdir. Ben şairleri, gerçek şairler ve "şaircikler" diye ayırırım. Şairciklerle meşgul değilim.

Evliyagil ile Bir Telefon Görüşmesi:

"Hakkınızda Dava Açarım"

Necdet Bey, şiir dünyası programını nasıl hazırlıyorsunuz? Programınız bir ekip çalışması mıdır?

- Biliyorsunuz ben, dört yıldır bu programı hazırlıyorum. Hazırlığın tamamı bana aittir. Ekranaya gelen görüntüler dahil, ben tespit ederim. Ancak, çekim sırasında bana yardımcı olan çok değerli arkadaşlarım da var. **Fikret Terzi, Sabri Alan ve Oğuz Mutlucan** isimli arkadaşların büyük yardımını görüyorum.

- Tercih ettiğiniz şairler var mı? Şiirleri neye göre seçersiniz? Yoksa şairler mi size gelirler?

- Tercih ettiğim şairler, gerçek şairlerdir. Ben şairleri, gerçek şairler ve "şaircikler" diye ayırırım. Şairciklerle meşgul değilim. Gerçek ve lirik şiir yazanlarla ilgilenirim. Bununla ilgili bir kitabım da var. **"Rezilizm ve Lirizm"** diye. Orada görüşlerimi en açık biçimde belirttim. Ben şiiri, hobim olarak kabul ediyorum. Cumartesi, pazarımı bile şiire veririm. Günde bana onbeş, yirmi tane mektup gelir. Beğenilerini yazarlar. Hepsine cevaplar vermeye çalışırım.

- Tabii tepkiler de vardır herhalde?

- Bir dakika... Benim soyadım **Evliyagil**; bende biraz evliyalık vardır. Bana kalırsa ve bu sorudan anladığım kadarı ile siz tek yanlı bir yazı hazırlıyorsunuz.

nuz.

- Öyle olsaydı size sormazdık. Tepkiler ve beğenilerin olması doğal değil mi? Tabii programınız hakkında ne düşündüklerini, şairlerimize de soracağız. Çeşitli görüşler olması çok doğal değil mi?

- Anlaşıldı. Siz şairciklerin sözcülüğünü yapıyorsunuz. Eğer tek yanlı bir yazı ise hakkınızda dava açarım. Benim 3 tane avukatım var. Ve, hali hazırda süren, üç tane davam var. Ben adaletten yana biriyim.

- İyi de Necdet Bey, çok görüş olacak. Çok sayıda şaire görüşlerini soracağız. Kim bilebilir sonuçun ne çıkacağını?

- Kimlere soracaksınız?

- Şairlere

- Birkaç isim verin bana.

- **Sabahattin Kudret Aksal, Ahmet Oktay, Can Yücel...**

- İşte gördünüz mü? Ben karışmam, hakkınızda dava açarım. Bu saydıklarınız şairciktir. Ben bunlarla uğraşmam. Tek yanlı bir

röportaj bu. Beni beğenen bir sürü insan var. Hergün bir sürü beğeni mektubu alıyorum.

- Beğeni mektuplarını da yayınlayalım. Tek yanlı olmadığımızı ispatlamış oluruz.

- Olmaz. Bana tekzip hakkı doğarsa o zaman yollarım, görürsünüz o zaman.

- Necdet bey, bir de te'lif hakları var. Şairlere te'lif ödeniyor mu?

- Tabii te'lif hakları olması lazım. Bu benim konseptim dışında. Ben bunu idrak ederim de bakalım uygulayabilir miyim? TV'de başka bir sürü şiir ve şarkı programları var. Birtek benimki yok ki. TV'de böyle bir uygulama henüz yerleşmiş değil. Zamanla olacaktır.

- Peki çok teşekkür ederim. Vaktinizi aldık.

- Birşey değil. Dediğim gibi davalarım çok güzel bir şekilde sürmekte.

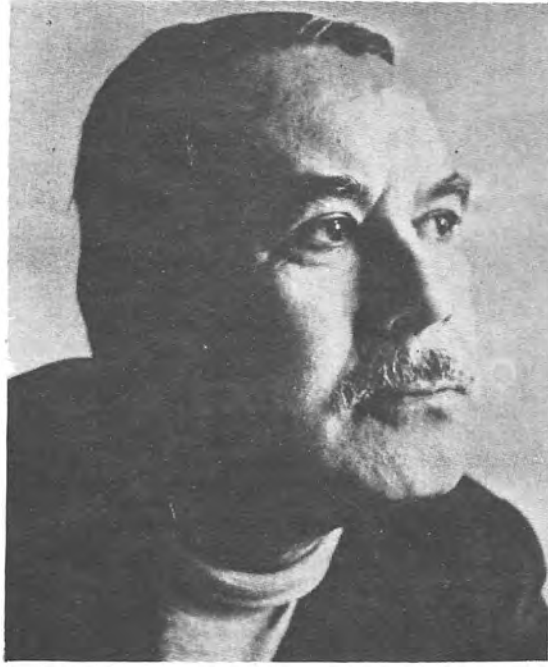
İMZALAR

(Alfabetik Sırayla)

Gülten Akın, Melih Cevdet Anday, Huseyin Alemdar, Enis Batur, Ataol Behramoğlu, Salâh Bırsel, Eray Canberk, Cevat Çapan, Erol Çankaya, Arif Damar, Enver Erçan, Necla Işık, Özdemir İnce, Atilla İlhan, Mehmed Kemal, Şükran Kurdakul, Murathan Mungan, Ahmet Oktay, Kemal Özer, Fergun Özelli, Sennur Sezer, Leyla Şahin, Haşım Şahin, Ercüment Uçarı, Hilmi Yavuz, Hüseyin Yurttaş, Aydoğan Yavaşlı, Can Yücel.

SABAHATTİN
KUDRET
AKSAL

Bir yaşlı kadının ölü yüzü için şiir

Bir eski zaman denizi gibiydi
Yüzü, gölge içi gölgeler, donuk
Ay ışığına benzer! Ve kalyonsuz
Ufka doğru giden mavilikte tek
Kuşun uçmadığı yer, öyle ıssız!

Hepsi

Eğiridir gölü kenarında bir ağaç
Çok yükseklerde otağ kurmuş çaylaklar
Sıralanmış yan yana dorukları güç
Aşılan ey dağlar! Ve gel geç aylaklar

Bulutlar onlar! Hepsi yakın aynamız
O esriklik o şaşırma elimizi
Güneşlere doğru tutup baktığımız
O yer neresi! Sen ey sonsuz gökyüzü...

Sanrı

Gümüşü parıldıyor bahçede,
Ay diyorlardı, yeni doğmuş ay.
Diri bir köpeğin iskeleti
Durmuş göğe bakıyor bahçede.
Oysa ne ay var, ne gök, ne köpek
Ne de bahçe! Usun salgısıydı
Bunlar! Bir duvar vardı karşıda
Çıplak bir duvar sadece, saat
Yoktu, saatin sarkacı da, hep
Sesini duyuyordu.

TARİK
DURSUN K

Fotoğraf: Necati Güngör

Tarık Dursun K

GÜZ SÖZÜ

O ğle yemeğine inmedi. Odasında ve pencere önündeydi. Bir sandalyede. Bakışlar pencereden ne görünüyor, neyi görüyorsa ona çevrili. Denizi görüyor. Boş. Mavi. Bulutsuz. Maviye bakınız efendim. Mesela? Mesela, gökyüzüne. Bir mavi gökyüzü bulunuz, ona bakınız. Mesela, denize. Yurdumuzun üç bir yanı denizlerle çevrilidir. Denize bakınız. Denizin mavisine. Sizi dinlendirir.

Ve o dinleniyor. Sözde. Bakıyor. Gökle deniz çok uzaklarda birleşiyorlar. Tek bir çizgi. Deniz ve gök.

Kıyıyı görüyor. Kahveleri değil. Kahvelerin damları, kiremitleri. Bir de sazdan çardakları. Görünebildiği kadarıyla. Kahvelerden sonra bahçeler var. Narenciye bahçeleri. Ağaçlarda yapraklarından daha açık yeşil meyveleri. Ne onlar? Mandalina mı, turunc mu? Limon küçüktür. Tanınmaz buradan.

Denizin sesi yok. Narenciye ağaçlarının kokuları yok. Penceresi kapalı. Kapalı camların arkasında oturuyor ve cigara içiyor. Çok cigara içiyor. Doktor tembih etmedi. İçki de içebilir. İçki... Evet.. Gönül hanım ona bir şişe konyak almıştı. Küçük el çantasında olacak. Bir yudum. Bir yudumcuk. Şimdi.

Kapısı vuruldu. Koridorda ayaksesleri duymadı. Biri gelmiş. Kapısında.

"Beyfendi, beyfendi!"

Ses, kâtibin. O gelmiş.

"Evet?" dedi. Durumunu bozmamıştı.

"Sizi telefonda istiyorlar. Şehirlerarası. Bekliyorlar."

Telefon. Şehirlerarası. Onu istiyorlar. Bekliyorlar.

İsteksizce doğruldu sandalyasından, ayaklarını pervazdan indirdi.

Kâtip kapıdaydı.

"Postanede. İhbarlı ve davetli. Bekliyorlar."

İçerisini görmek istedi, engelledi. Hemen çıktı, kapıyı da çekti arkasından.

"Postaneye kadar gideceksiniz.. Çarşıda. Biliyorsunuz değil mi? Gece telefon ettiğiniz yer.

"Yeniden ekledi. "Bekliyorlar. Aceleymiş."

Merdivenleri indiler. Onu arıyorlar. Onu. Telefonla ve şehirlerarasından. İhbarlı. Davetli.

Kasabanın pazarıymış. Yollara, sokak aralarına bile pazar kurulmuştu. Satıcıların sesleri yüksek okaliptüs ağaçlarının dallarında uğulduyordu.

Postanede dün geceki nöbetçi memur yoktu. İki yerli kız. Biri 'havale'deydi, öbürü onu bekliyordu. Yandaki camlı bölmeden postane müdürü onu kalkıp karşıladı.

"Buradan, benim odamdan konuşabilirsiniz efendim." dedi.

Başıyla teşekkür etti.

Telefon açıldı.

"Evet? Buyrun?"

Karşıdan ses gelmedi. Bir süre. Konuştu:

"Hayır, sesinde herhangi bir bıkkınlık yoktu. Sevgi? Sıcaklık? Aşk? Merak vardı. Merak ve kaygı. Çok belliydi."

"Evet, buyrun?" Adını söyledi.

"Sen misin?" diye sordu karşı taraftan Gönül hanımın sesi.

"Evet! Nasıl buldun beni?"

"Dün gece söyledin ya," dedi kadın. Hayır, sesinde herhangi bir bıkkınlık yoktu. Sevgi? Sıcaklık? Aşk? Merak vardı. Merak ve kaygı. Çok belliydi. "Ama nerde kaldığını bilmiyordum. Postaneden aramak aklıma geldi. İhbarlı, davetli onun sevinmesini, a, çok iyi yaptın, ne kadar akıllısın.. demesini bekledi.

"Sevindim," dedi. "Çok iyi yaptın, çok akıllısın.."

"Teşekkür ederim," dedi kadın. "iyi misin?"

"İyiym evet..."

"Çok merak ettim." Arkasından birşeyler daha söyledi. Sesi gitti.

"Alo! Alo!"

"Beni duymuyor musun yoksa?" dedi kadının sesi. "Alo!"

Ses geri geldi. Temiz, duyulur ve açıldı.

"İyiym," dedi. "Merak etme. Çok iyiym."

"Ama, yalnızsın. Ne olur izin ver, geleym. Arabaya atlar gelirim. Ya da uçakla, Aynı gün. Çok yalnızsın." Durdu ve sordu. İstekle. Umarak. "Geleyim mi?"

"Hayır," dedi. "Ben çok iyiym. Merak edilecek birşey yok."

"Ama, yalnızsın. Yapabilecek misin?"

Ter bastı. Alnını. Ensesindeki kıvrıkcık saçlarının diplerini. Havalesini alan köylü gitti. Postanede dört kişiydiler şimdi: Postane müdürü, "havale'deki kız ve öbür kız. Müdür ona sürtünerek daracık odasından çıktı.

"Sen nasılsın?"

Önemli mi diye soracaktı. Önemli olan o değil, o idi asıl.

"Önemli mi? Ben seni düşünüyorum."

Onu düşünüyormuş. Onu. Eskiden. Çok ama çok eskiden. Birbirlerinden kopmadan, ayrılmadan önce. Belki. Evet. Çocuk gibiydi. Nazlı. Baylan. Her sevişme sonrasında daha da çocuklaşan, güzelleşen. Sen yapıyorsun. Çünkü seninle doyuyorum. Başkalarıyla, peki? Onlar sormuyor. O da anlatmıyor. İki evlilik. Biri çok gençken. İkincisi 'şiddetli geçimsizlik' evliliği. Beni dövüştü. Çok güçlüydü, beni boğacaktı. Bir elini saçlarıma dolamıştı, bir eli boğazımdaydı. Soluk alamıyordum. Hiç soluk alamıyordum. Ölüyorum sandım. Tam ölümün eşiği işte. Çırpındım. Deliler gibi. Zor kurtuldum ellerinden. Saçlarımdan bir tutam onda kalmıştı. Yalnayak üst kattaki komşularımıza koştum. Bir araba çağırdılar. Yangın merdiveninden ona göstermeden indirip arabaya bindirdiler. Annemlere sığındım.

Bildikleri bunlar. İki evlilik. İki koca. Sonra? Birgün bir arkadaşı ona şaşkınlıkla demiş ki: Nasıl beceriyorsun böyle çamaşır değiştirir gibi erkek değiştirmeyi?

Sen ne dedin diye sormadı. Önemli mi?

"Merak etme," dedi. "Ben seni ararım. Haber veririm. İyiym şimdi."

"Arayacak mısın, söz mü?"

"Söz," dedi. Soğuktu.

"Peki," dedi kadın çaresizce boyun eğdi.

"Kendine iyi bak, ne olur!"

Peki. Tamam. Kendine iyi bakacak. Bugün mü? Bugün. Söz mü? Söz!

Yerine hiçbir zaman getirilmeyecek bir sözdü. İkisi de biliyorlardı bunu.

BENİM SATIRLARIM

Gerçek yalnızlığı kim bilebilir? Herkesin bildiği gibi kelime anlamıyla değil, çıplak dehşetiyle. Yalnızlık, yalnız insanların kendilerine bile maskeli görünür.

İnsani duyguların içinde, kadının algılayıp kavrayamayacağı, yüceltemeyeceği ve soyutlayamayacağı hiçbir coşku ve üzüntü olamaz.

Çok değerli olan bir izleme biçimi vardır. Ben sizin izleyiciliğiniz sonucu kendimi daha az yalnız hissettirdim. Açıklaması güç.

Miss Haldin, kendini bir açıklama yapılmaksızın terkedilmiş hissediyordu.

Az konuşmanın iyi bir özellik olduğunu söyledim. Bence içten olmakla, az konuşmak birbirine bağlı şeylerdi.

Zeki olan insanlar, saçmasapan şeylerden daha çok kuşkulanırlar.

Yanlış olan, karşı konulamayacak kadar güçlü görünüyordu.

Razumov'un Öyküsü

Joseph Conrad.

Sema

YIKMAK İÇİN HEYKELLER DİKMEYELİM

*" Çağlarının bir
çeşit ruhu olmuş
büyük insanların
capcanlı fikirlerini,
insana yakışan
savaşlarını
taşlarda,
mermerlerde
dondurmalıyım."*

OYA
BAYDAR

Bir yıldız kaydı. Yetmiş yıldır, yüz milyonların kurtuluş umudu ; karanlıkta yol gösteren güzel ışık,erişilmek istenen yüce amacın simgesi olmuştur .Kimi ülkelerde , görkemli kubbelerin,dev fabrikaların, yeni bir dinin tapınakları gibi yükselen parti binalarının üzerinde ışıltılı ,kıvıltılı parlamış, bayraklarda dalgalanmış; kimi ülkelerde okul defterlerine ,yoksul mahallelerin , küçük atölyelerin ,maden ocaklarının ,loş koşulların, idam hücrelerinin duvarlarına acele ellerle çizilmiş;uğruna ölmüş , öldürülmüş . Şimdi , resmi törenlerde işçilerin elleriyle indirildiğini yada kendinden geçmiş kalabalıkların kör öfkesinin ayakları altında çiğnenip tuzla buz edildiğini , kimileri büyük bir zevkle ve zafer çılgınlıklarıyla, bizler hüznün ve acıyla seyrediyoruz.

Bir duvar yıkıldı. İnsanları birbirinden ayıran, düşmanlaştıran tüm sınırların, dünyanın bölünmüşlüğü'nün simgesel anıtı olmuş bir duvar,insan sellerinin basıncına dayanamayıp çatladı.Tüm engellere, sınırlara ,duvarlara karşı oldukları halde,o duvarı insanlığın aydınlık geleceğine giden yolu kapatmaya çalışanlara karşı bir zırhlı, bir koranak olarak görüp kabullenen yüz milyonların gözleri önünde, büyük bir gürültüyle ,savaşlarımızın, umutlarımızın, değerlerimizin, kimliğimizin üstüne çöktü.

Bayraklar delindi. İhanete uğramış, yitirilmiş, solmuş eşitlik, adalet, refah, insanca yaşam umutlarının simgeleri ,işçi devletleri "nin bayraklarının ortasında,o bayrakların kıvıltılı renklerinde ne çok inanmış emekçinin , işçinin, gökleri fethetmeye, yeni bir dünya kurmaya çıkmış ne çok insanınkanı olduğu bile düşünülmeden,bazen -ne acı- işçilerin elleriyle sökülüp çıkartılmış. Sokak fotoğrafçıların, kafa yerleri delik kral yada palyaço dekorlarını hatırlatan ortası delik bayraklar,aylarca , dizginleri boşalmış çılgın kalabalıkların ellerinde -hayır gülünç değil- alabildiğine bir hüznle dalgalandı.

Şimdi heykeller yıkılıyor bir bir . Romanya'da, Lenin heykeli korkunç vinçlerin cenderesinde kaidelerinden indirilirken ,horozlu cüppeli bir papaz, yüzünde engizisyon dönemindeki meslektaşlarını aratmayan bir zevk ifadesiyle bu "mutlu" olayı takdis etti . Gerçekten çoktan sona ermiş varlığına resmi noktayı koymak için 3 Ekim 'i bekleyen Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde , Macaristan'da , Çekoslovakya'da, Bulgaristan'da Marx, Engels, Lenin, Dimitrov heykelleri "punk" renklerine boyanıp tahrip edilip kaldırılırken, daha bir kaç ay öncesine kadar "tartışmasız" kabul edilen liderlerin fotoğrafları,alaylı "Aranıyor" afişlerine konu oldu.

Ayaklar altında çiğnenen yıldızlara,

delinmiş bayraklara ,indirilmiş heykellere, yerden yere vurulan insanlara ve değerlere, kendimle kıyasıya hesaplaşarak, kafamda binlerce soru ve düşünce, içimde acıyla bakıyorum. Hayır! Ne kıvıltılı yıldızda simgelenen baskısız, sömürsüz, ayrımsız, savaşı aydınlık bir dünya düşüncesi; ne sadece düşünmekle kalmayıp böyle bir dünyayı insan eliyle kurmak için yollar, yöntemler üretmeye çalışanlar; ne de insanın özgür, eşit, korkusuz, yaratıcı gerçek insan olması için yüzyıllardır savaşanlar, böyle bir sonu hak etmediler. Marx, Engels , Lenin, onlardan öncekiler ve sonrakiler, heykellerinin, anıtlarının, kitaplarının ve savundukları değerlerin böylesine yıkılıp ayaklar altına alınmasına hiç mi hiç müstahak değillerdir. Yüzyıllar sonra, zaman tüm yaraları saran, tüm fırtınaları, toz dumanı aşan gücüyle geçip de geçmişe tarihin aynasından bakıldığında hepsi, insanlığın büyük macerasındakigerçek yerlerini alacaklar. Ama yanlışlar arasında bir yanlış bugünlerde kafamı kurcalayıp duruyor. Sanıyorum yanlış olan, heykeller dikerek yeni putlar yaratmaktır.Etten kemikten insanların cismine, yüzünü -o insanlar ne kadar büyük olsalar da- putları işlemektir.En eskisi Ana Tanrıça olan tanrı heykellerinin tek bir yüzü yoktur. Tüm insanların yüzüdür onların yüzü. Venüs heykelleri kadın güzelliğinin taşlara işlenmişliği oldukça ölümsüz; Pieta'lar, insanlar uğruna kendini kurban eden oğullarını bağrına basan tüm anaları anlattıkları için bu kadar güzel; Musa heykeli, genel olarak insanın gücünü ve bilgiliğini simgelediği için bu kadar etkileyicidir.

Hayır! Bir daha tapınmak için heykeller dikmeyelim. Tekil insanı, bireyi ezmek için heybetli anıtlar yapmayalım. Çağlarının bir çeşit ruhu olmuş büyük insanların capcanlı fikirlerini, insana yakışan savaşlarını taşlarda, mermerlerde dondurmayalım.Bir daha böyle heykeller dikmeyelim ki ,bir gün, bir fırtınanın ortasında, tarihin bir toz duman geçiş anında, onları -hiç de hak etmedikleri biçimde- yıkma utancını da yaşamayalım.

HATİCE BİLEN VE UMURSANMAYAN KADINLAR

İLK KİTAPLARI

Röportaj:
BILLÛR
DİLMEN

Umursamayan Kadınlar" adındaki ilk hikâye kitabınız Bilgi Yayınevi tarafından yayınlandı. Daha önce Sanat Olayı dergisinde hikâyeleriniz yayınlanıyordu. Yazmaya ne zaman, nasıl başladınız?

- Yazmaya sekiz yıl önce başladım. Sanırım ben anlatmayı seviyorum, yazmadan önce de konuşurdum, Gördüklerimi aktarmayı severim, herhangi bir durumla, olayla, kişiyle karşılaştığım zaman, bana çarpan taraflarını bir ikinci kişiye anlatmayı severim. Bu, daha sonra acaba yazsam, nasıl olur düşüncesini uyandırdı bende... Ve birgün oturdum bir hikaye yazdım. İlk yazdığım hikayeyi eşim okudu, beğenmedi. Ama ben inat ettim tekrar yazdım aynı hikâyeyi, bu sefer çok beğendi. Bende itici bir güç oluşturdu bu, yönlendirdi bile diyebilirim. Daha iyi yapabilirim duygusu uyardı. Ondan sonra, daha önce bana çarpan şeylerin üzerinde düşünerek tekrar yaşamaya başladım..."

- Sizi en çok etkileyen de kadınların yaşadıklarıydı sanırım...

- Evet, en çok da itilmiş kadınlar... Kendilerini kabul ettirmek istedikleri halde

hiç kabullenilmeyen, hep itilen, horlanan kadınlar... Onları anlatmayı düşündüm. Acaba anlatırsam seslerini duyurabilir miyim? Onlar seslerini duyuramayan insanlar. Ben onların sesi olabilir miyim diyerek yazmaya başladım."

- Kadın konusu çok gündemde. Kadınlar seslerini duyurmaya çalışıyorlar. Özellikle de feministler, kadınların sesi olma çabasında. Siz feminizme ne kadar yakınsınız?

- Feminist değilim, ama toplumumuzda bir kısım kadının ezildiğine inanıyorum. Her kesimde ezilen kadınlar var. Okumuş, aydın diyebileceğimiz kadınlar arasında bile...

EVİN ASIL

İMPARATORU

- "Umursanmayan kadınlar"ınızdan çoğu kırsal kesim kadınları...

- Ama ezilenler sadece kırsal kesim kadınları değil, onların arasında çok canavarlar var, yani öyle dışardan bakınca, hiç bir hakkı yok, bütün hakları kısıtlanmış gibi görünse de evin asıl imparatorudur onlar. Buna karşılık benim tanıdıklarım var. Meslek sahibi, toplumda bir yeri olduğu kabul edilen, moda deyişle ekonomik özgürlüğü olan kadınlar... Ama son derece silik, acınacak haldeler..."

- Bu kişilikle de ilgili biraz galiba...

- Evet, yani bir takım yasalarla eşitlik sağlanmış...

- Yasalar da pek eşitlikten yana değil.

- Yani, yasaların sağladıklarını bile yeterince kullanamayan kadınlarımız var. Belki biraz yapıyla ilgili ama, toplumsal şartlandırma var, toplumun bir baskısı var, kadınlarımız yılmış.

- Öykülerin çoğu Anadolu'da, Adapazarı'nda geçiyor, ama anlatılan bir köy yaşamı...

- Benim çocukluğum Adapazarı'nda geçti. Adapazarı kent ama, kahramanlarımız başka yerlerden gelmeler, orada kendilerine yeni bir yaşam kurmaya çalışmışlar... Ama değişen pek birşey olmamış, mekan değişmiş yalnızca. Yaşayış şekilleri aynı, anlayışları, ilgileri, davranışları... Şehir insanların arasına karışmışlar ama, onlardan da olamamışlar... Bunlar beni çarpımtı.

- Yani özellikle köyü yazmak gibi bir kaygınız yok.

- Yok, özellikle köy insanını anlatmak istemiyorum, bu insanları tanıdığım için anlattım. Başka kadınlar da anlatıyorum ben. Bu kitapta da var. İnşallah daha sonra çıkacak kitapta da hep şehirde yaşayan kadınları anlatıyorum.

- Öyküleriniz kısa. Kısa yazmak zordur denir...

- Sanıyorum ben fazla uzatmayı sevmiyorum. Neyi anlatmak istiyorsam en kısa yoldan, en iyi şekilde anlatmaya çalışıyorum.

- Dilde özellikle kovaladığınız birşey var mı? Örneğin imge... Çok hoş imgeler var öykülerinizde...

- Şiiri seviyorum ama ben şiir yazamıyorum. Hikayede şiiri yakalamaya çalışıyorum ve yaşadığım, kendi konuştuğum dili kullanmaya çalışıyorum."

- Yeni kitaptan söz ettiniz. Yine öyküler mi?

- Yine öykü, yine kadın öyküleri. Şehirde yaşayan meslek sahibi olan kadınların öyküleri. Ve onların öyküleri de hiç umut verici değil...

Hatice Bilen

KİTAP KAPAĞI AÇMADAN

METİN
CELAL

İNSANOĞLU KUŞ MİSALİ

Önce Sanat Olayı, sonra Cönk ve şimdi de Bakış'tayız. Sizlere son defa "Merhaba" diyeli bir yıldan fazla zaman geçmiş. Bu arada yeni bir Cumhurbaşkanımız, yeni bir Başbakanımız olmuş, dünyada Küba'dan (belki de Arnavutluk'tan) başka değişmeyen sosyalist ülke kalmamış, Irak, Kuveyt'i alivermiş, Amerika bu işe pek bozulmuş, mevsimler birbirine karışmış, İstanbul susuzluktan inim inim inlemiş, ne gam... Herşeye rağmen, yeniden merhaba, diyebildik ya, bize yeter. Birakalım dünyanın tasasını bir yana, yine kitaplardan söz etmeye devam edelim en iyisi...

BİR LATİN AMERİKA BESTSELLERİ

İsabel Allende, ülkemizde Ruhların Evi adlı romanıyla tanınmış bir yazar. En önemli özelliği de Allende soyadına rağmen herhangi bir başkının karısı olmaması. (Can Yayınları'nın ilanlarında bu özelliğin özenle altı çiziliyor.) Son roman Eva Luna'yı okuyunca Isabel Allende'nin bir Latin Amerika romanında neler olması gerektiğini iyi özümlediğini görüyoruz. Fantastik ortamlar, belirsiz bir zaman, belirsiz bir ülke ve hepsi de birbirinden ilginç roman kahramanları. Hatta Marquez'i iyice hatırlatan ölümsüz bir başkan baba bile var. Allende bununla da kalmıyor, tüm bu malzemeyi ustaca bir yöntemle bestseller okuyucusuna şırınga ediyor. Nasıl mı? Tabii, bestseller kalıplarına dokunarak. Eva Luna da sonuçta Latin Amerika'ya bir dekor olma özelliğinin ötesine geçmiyor ve kadın kahraman tüm o göstermelik ortamlardan hayatta kalmayı becererek çıkmayı başarıyor. Bizi asıl şaşırtan Eva Luna'yı iki yayınevinin birden (Can ve Altın Kitaplar) basması ve kitabın bir başyapıt olarak sunulması oldu. Eva Luna'nın nasıl yazıldığına dair kitapların bile satış rekorları kırarak Avrupa'yı kasıp kavurduğunu düşünürsek, bunu da mı normal karşılamalı? Ne dersiniz.

DİNAMİTLER PATLAYINCA

Refik Durbaş, geçtiğimiz aylarda çok önemli bir işi başardı. Ahmed Arif'i konuşturdu. Cumhuriyet'te okuduğumuz bu heyecan verici yazı dizisi şimdi kitap olarak karşımızda: Kalbim Dinamit Kutusu (Cem Yay.) Kuşkusuz şiirle ilgili herkesin, her okuyucusunun Ahmed Arif'e sormak istediği farklı farklı şeyler vardır. Hele, Ahmed Arif'in onlarca yıl suskunluğunu koruduğunu düşünürsek. Önce yazı dizisini sonra kitabı okurken ben de birçokları gibi "Ahmed Arif'in gizi neydi?" diye sordum kendi kendime. "Halkıyla böylelikle içiçe bir şair, şiirin nasıl bir işlevi olabileceğini görmüş bir şair, niçin yıllarca yeni şiirlerini yayınlatmadı?" diye sordum. Onu alıkoyan etkenler neydi? Bu ve buna benzer sorular döndü durdu kafamda. Bu söyleyişle büyük bir fırsat kaçırılmış gibi geldi bana. Çünkü Ahmed

Arif ilk kez uzun boylu konuşuyordu ve bundan sonra belki de yine suskunluğuna dönecekti. Bu kaçırılmış fırsat bir yana Ahmed Arif'in şiirini bilen herkesin bu kitabı okuması gerek. Şairi daha çok sevmek için iyi bir klavuz.

BİRİLERİNİN KARISI OLMAK

Eva Luna'dan söz ederken Isabel Allende herhangi bir başkının karısı değil, diyorlar demıştik. Yani bileğinin hakkıyla yazar olmuş, kayırılmadan. Ama herkes öyle değil, kayırılıp yazar olmayı tercih edenler de var. Örneğin Carmen Llera Moravia. Georgetti (Afa Yay.) okurken hep bu kayırılma olayını düşündüm. Acaba, Carmen, Alberto Moravia'nın karısı olmasaydı bu kitap basılırmıydı? Açık yürekle yazmalı, yayıncılar kitabı basmak bir yana, dosyasını bile ilk sayfa da kaldırıp atarlardı. Yine de bu kadar ilginç bir konu nasıl böylesine harcanır, diye hayıflanmadan edemedim. Olay, belgesel boyutlarda bile ilginç ve ancak büyük bir yetenek (!) olayı böylesine bir başarıyla örtbas edip okunmaz kılabildi. Yazık!

ŞAİRİN KEŞFİ

Cumhuriyet'in Kitap eki'nin 27.sindeki Melih Cevdet Anday'ın yazısını okudunuz mu? "Soylu Ozan" başlıklı bu yazısında Metin Altok'tan söz ediyordu. Ardından Varlık'ta (Eylül 1990) Tarık Dursun K.'nin yazısını ve Altok'la yapılan söyleşiyi okuyunca içim titredi. Sonunda şair keşfedilmişti.

Biz genç sayılan şairler, sohbetlerimizde sık sık Altok'u konu eder, sempatiyle anardık. Ama o kadar! Bizlerin d'şında da Metin Altok'un şiiriyle pek ilgilenen yoktu. Bizde çok geç kalmamış mıydık?

Metin Altok, 1940 doğumlu, ilk kitabı Geziğin önemli bir gecikmeyle 1976'da yayınlanmış. Son kitabı Gerçeğin Öteyakaşı (Türkiye Yazıları) sanırım altıncı kitabı. Şiirin tadına varmak isteyenlere öncelikle bu son kitabı okumalarını öneriyorum. Nilsa, hepsi de ayrı tadlar barındıran diğerlerine ulaşmanız pek de kolay olmayacak.

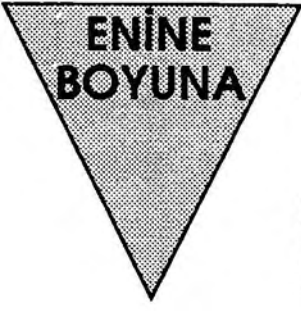
Bu arada yazmadan edemeyeceğim, geçen yıl Necatigil Şiir Ödülünü vermekte çekingen davrananlar, bakalım, Gerçeğin Öteyakaşı'nı görmemek için nasıl bir kılıf bulacaklar?

"Sağır kulağa sözüm yok, köre ne göstereyim!

Duymazlıktan, görmezlikten gelenler; Bir de size sormalı, ya ben nereye gideyim?"

Isabel Allende

AYKUT
TANKUTER

Engin Ardıç, arkadaşımız Aykut ile...

*"Çelik Gülersoy,
eski İstanbul
efendilerinin
sonuncusuysa, ben
de nesli tükenmiş
eski İstanbul
mahalle
çocuklarının
sonuncusuyum."*

Engin Ardıç: "Dozu Kaçırdığımı ben de farkediyorum."

E ngin Bey, yediyüzbin satan bir gazetenin köşe yazarı olarak, Türkiye'yi nasıl yorumluyorsunuz?

- Ben Türkiye'nin sanıldığı kadar kötüye gitmediğini düşünüyorum. Bir takım gelişmeler sağlandı son on yılda. Ama Türkiye'ye hangi perspektiften baktığımız önemli. Emekli memur için Türkiye kötüye gidiyor. Ödemeler dengesi veya döviz akışı açısından ise hiç de kötü değil. Bir de işin tarihsel yanı var. Türkiye hiçbir zaman yani tarihin hiçbir döneminde 'gariban' bir ülke olmamıştır. Bir imparatorluğun mirasını yaşadığımızı unutmayalım.

- Özellikle geçtiğimiz ay yaşanan Körfez sorunu, dikkatleri yeniden -uzun bir aradan sonra- Türkiye üzerine çekti. Siz Türkiye'nin kişilikli, aktif bir diplomasi izlemesi gerektiğini yazdınız. Bu konuda pek az köşe yazarıyla aynı görüşü paylaştınız ve tepki gördünüz. Acaba neden?

- Pısrıklığın hiç gereği yoktu bence. Tür-

kiye mazlum bir üçüncü dünya ülkesi tavrı takınmamalıydı ve Özal sayesinde takınmadı da. Maalesef Körfez Sorununda çıkarlarımız ABD'nin çıkarlarıyla örtüştü. Niçin peki ABD ile işbirliği yapmayalım? Bizim entelektüellerimiz meseleye bu yönden bakmadılar..

- Sol kesimde de 'savaşa hayır' sloganı atıldı...

- Bu çok normaldi. Çünkü bizim sol hareketimiz sürekli olarak tarihselliğimizi gözardı etmitir. İnsan sol tandanali olsa da Türkiye'nin Ortadoğu'da aktif politika izlemesini isteyebilir, Azerbaycan veya Batı Trablus Türkleriyle ilgilenebilir, Musul ve Kerkük petroleri için planlar yapabilir. Ama bizde öylesine hat safhada bir 'düşün-meme', kestirip atma tavrı egemendir ki, sözgelimi "Ulus" deyince solcu, "millet" deyince sağcı oluverirsiniz. Körfez krizinde de bu oldu ve 'savaşa hayır' gibi sloganlar gündeme geliverdi.

"Bir keresinde Mozart'la ilgili bir köşe yazısı yazmıştım. Hemen 'entel' takıldığım yolunda tepkiler geldi. Haa, bakın istersem Tarkovski'nin kadraj düzeyinin semiyolojisi hakkında yazabilirim, ama bu yazıyı da beş kişi okur."

- Son yıllarda gerek Türkiye'de gerekse dünyada Marksist modelin savunucularını liberal kamplarda görüyoruz. Sizce bu basit bir kılık değiştirme mi, yoksa sosyolojik bir değişim mi?

- Ben bunun bir döneklik olduğunu kesinlikle düşünmüyorum. Komünizm hazin bir şekilde sona erdi. Bu Gorbacov'la ilgili değildi bence, tarihsel olarak tıkanmıştı. Şimdi Doğu blokundaki gelişmeleri demokratik sosyalizme geçiş olarak yorumluyorlar. Hayır bal gibi kapitalizme dönüş bu. Ama bizim solcular hala gerçeği görmemekte diretiliyorlar. Aslında iki tür bunlar. Birinciler gerçekleri bildikleri halde açıklamıyorlar. Bunlar o ülkelerin yazarlar sendikası aracılığıyla gidiyorlar, oralara, bedava yiyip içiyorlar, herşeyi görüyorlar ancak gizliyorlar. Ötekiler ise hala gönüllülerinden geçeni söylüyorlar.

- Yalnız Gorbacov'la simgelenen değişim rüzgarının bir İmparatorluğu önüne katıp sürüklemesi var ki, bu gözden kaçıyor gibi. Ne dersiniz?

- Elbette. Sovyetler Birliği geri dönüşsüz bir yola girdi. Glasnost gibi taktik çabalarla stratejik bir yere varılamayacak. Gorbacov'un tarihi misyonu geçiş dönemi liderliğinde yatıyor. Sovyet insanı, imparatorluğun çözülmesinin sancılarını çok derinden yaşayacak bana kalırsa. Ha bakın bir de bizim solcular umudun Kızıldordu'da olduğunu sanıyorlar. Bu çok komik, çünkü Kızıldordu'nun darbe yapmak gibi bir alışkanlığı yoktur. Partiye hakim olan, Kızıldordu'nun da sahibidir. O Kızıldordu ki, kendi komutanı Troçki'yi bile kurtaramamıştır. Tabii en ilginç, Sosyalizmin bir kalkınma programı olmadığı da ortaya çıktı. Ödenen bedel ağırdı. Bütün bunlara değer miydi? Stalin'in bir lafı vardır: "What is one generation?" Bir je-

nerasyon önemlidir. Gelecek kuşakların mutluluğu için bir kuşağın harcanmış olması hazindir.

- Sol için yazdığınız yazılar nedeniyle sık sık ölüm tehditleri alıyorsunuz?

- Evet sık sık tehdit ediliyorum.

- Ancak yazılarınızın üslubu bence tepkileri yoğunlaştırıyor. Deyim yerindeyse entellektüel ve kabadayı bir üslubunuz var. Ölçüyü kaçırmıyor musunuz?

- Valla birşey söylemek istiyorum; nasıl Çelik Gülersoy eski İstanbul Efendilerinin sonuncusuysa, ben de nesli tükenmiş eski İstanbul mahalle çocuklarının sonuncularındanım. Fakat haklısınız, bunu bir özeleştirici olarak söylüyorum, dozu kaçırdığımı ben de farkediyorum. Ama hakkaniyeti elden bırakmadığımı söylemek isterim.

- Yazılarınızda gözlemlenen 'efelik', yaşama biçiminizde de etkili midir?

- Hayır, tam tersine. Çok mazbut bir hayatım var. Hiç kavga ettiğimi hatırlamıyorum. Gürültücü patırtıcı olduğum söylenemez.

- Yazı yazdığınız gazetenin çizgisi de bu tür bir üslupla yazmanızı kolaylaştır-

Türkiye, hiçbir dönemde gariban ülke olmadı.

mıyor mu? Sözelimi Cumhuriyet'te veya Güneşte yazsaydınız.

- Evet bu olabilir. Yediyüz bin satan bir

"Niye kadın düşmanı oluyor muşum? Kadınları yücelttiğimi ve erkeklere karşı ağır eleştiriler getirdiğimi sanıyordum. Ters anlaşılmış nedense."

gazetede yazıyorum. Demek ki ortalama hergün iki milyon kişi okuyor bu gazeteyi. Çeşitli çevrelerden, kültürlerden iki milyon insan. Okura böyle yazılarla ulaşabileceğimi sezmiştim sanıyorum. Mecra, mesajı belirliyor çünkü. Şimdi bu okuru tutmaya çalışıyorum. Mesela bir keresinde **Mozart**'la ilgili bir köşe yazısı yazmıştım. Hemen 'entel' takıldığım yolunda tepkiler geldi. Haa, bakın istersem Tarkovski'nin kadraj düzeyinin semiyolojisi hakkında yazabilirim ama bu yazıyı da beş kişi okur.

- **Ahlak anlayışınızı nasıl yorumluyorsunuz?**

- Benimki İsa ahlakı değil; bana bir tokat atana öteki yanağımı da uzatmam.

- **Özellikle 'gıcık' olduğunuz kişiler var. Bu kişilerin aleyhinde belli ki çok keyifli yazılar kaleme alıyorsunuz. Hilmi Yavuz ve Enis Batur gibi... Niçin?**

- Ecnebi bir yazar olan Enis Batur ciddiye aldığım biri değildir. Durup dururken bana saldırdı. Doğrusu hiç anlayamadım. Enis Batur bana göre bir kültür ithalatçısı. Gergedan dergisinde muhterem, Gergedan özel sayısı çıkardı. Böyle patron kesesinden züppelik yapmanın anlamı yok. Fakat zannedirim benim kitaplarımın iyi satması, kendi kitaplarının küçük rakamlarda sürünmesi Enis Batur'u çok kıskandırıyor. Hilmi Yavuz'a gelince. Öncelikle kızgınlığının nedeni SHP'lilerle birlikte çalışması. Ayrıca aramızdaki çok özel bir nedenden dolayı da kendisine çok kırgınım.

- **Türk entellektüellerinin genel tavrını nasıl özetleyebilirsiniz?**

- Herkes birbirini çelmelemeye çalışıyor. Bunun için kimse bir yere çıkamıyor. Çünkü hepsi düşmüş oluyorlar.

- **1983 yazıydı sanıyorum. Milliyet'in pazar ilavelerinden birinde Atilla İlhan'a karşı da bir yazı yazmıştınız. Atilla İlhan'ın okullarda Osmanlıca ders okutulması yolundaki yazısına karşılık 'üstadın' biraz geç kaldığını, bunu öncelikle Hilmi Yavuz'un savunduğunu yazmıştınız. Oysa şimdiki yazılarınızda Atilla İlhan'ı övüyor-**

sunuz.

- Ben **Politika**'da da Atilla İlhan'ın aleyhinde yazdım. Kemalizm konusunda A. İlhan'ın yanlışlarını irdeleyen bir yazıydı. Atilla İlhan bu yazıyı görmüş ve yayınlanmasını istemiş. Bunu duyunca gerçekten mahçup olmuşum.

- **"Kadın Suretleri" kitabınızın yayınlanmasından sonra sizi nedense 'kadın düşmanı' ilan ettiler. Oysa kitabın, aksine kadınları 'tahrik' eden bir concepti vardı. Ne dersiniz?**

- Ben de anlamış değilim. Niye kadın düşmanı oluyormuşum? Kadınları yücelttiğimi ve erkeklere karşı ağır eleştiriler getirdiğimi sanıyordum. Ters anlaşılmış nedense.

- **Kitaplarınız kaç satıyor?**

- Onbeşbin civarında satışları var. Şimdilik bundan memnunum. Ayrıca iki kitabım daha yayınlanacak.

- **Yazılarınızın türü hakkında neler söyleyebilirsiniz?**

- En kaba deyiimiyle denemedirler. Tabii bildiğimiz anlamda denemer değil. 1966'lı yıllarda özellikle 67'de çok moda olan bir Amerikalı gazetecinin olduğunu öğrendim birkaç ay önce. Adı **Tom Wolfe**. Habere kendi subjektif yorumunu da katarak yazan bir gazeteci. Hatta o yıllarda gazeteciliğin yön değiştireceği yolunda düşüncelere de kaynaklık ediyor **Wolfe**. Ama gazetecilik sonraki yıllarda yine objektif gazetecilik çizgisinde devam ediyor. **Wolfe**'yi okuyunca yazılarımın türünün ne olduğunu öğrenmiş oldum.

- **Bana öyle geliyor ki, siz sonunda, rahat sessiz bir evde, insanlardan hayli uzakta bir evde,rehavet içinde, anılarınızı yazıyor olacaksınız. Hayli yorgun ve yıpranmış olarak...**

- Mümkündür. Daha şimdiden çok yorgun olduğumu hissediyorum. Belki bir gün Büyücadada birevim olur. Hatta köşe yazarlığı da yapmam o zaman. Roman yazmayı isterim.

"Belki birgün Büyücadada bir evim olur."

Mesut Yılmaz, arkadaşımız Alev Alatlı ile..

ALEV
ALATLI

Mesut Yılmaz ile, "Yeni" liberalizm Üzerine:

"Mutlaka 'liberal' olmak gibi bir entellektüel kompleksim yok."

Sayın Yılmaz, Anavatan partisinin eridiği bir zamanda Genel Başkan adaylığı gibi çok zorlu bir yarışa girdiniz. Sağda milliyetçi-muhafazakarlara karşı, Parti'nin liberalkanadını temsil ediyorsunuz. Ancak, bu kavramlarda karışıklık var. Sizin anlayışınız nedir?

Tabii, evvela, Anavatan Partisinin eridiğini kabul etmem mümkün değil. Çünkü, ANAP'a, 1983'te vücut veren özlemler zaman aşımına uğrayacak türden özlemler değil. Ayrıca, hemen şunu da ifade edeyim ki, mutlaka 'liberal' olmak gibi bir entellektüel kompleksin içinde de değilim. Kavram kargaşası konusunda tamamen haklısınız. Gerçekten de, liberalizm zaman içinde pek çok kılık değiştirmiş bir kavramdır. Eskiden İngiltere'de, İşçi Partisi "sosyal demokrat", Fransa'da "muhafazakar" anlaşıyor. Anglo-Sakson bir liberal, daha çok bir Fransız sosyalistine yakındır. Oysa, Fransız liberallerinin benzerlerine Anglo-Sakson dünyasında "muhafazakarlar" denir.

Bu karışıklığa bakarak, liberalizmin belirgin ilkeleri olmayan bir tavır olduğu-

nu mu düşünmeliyiz?

Hayır. Liberalizm, partizanca olmayan bir tutum, farklı gelenekler içinde yer alan benzer tecrübelerin bir araya getirilmesine imkan tanıyan birleştirici bir ilke. Liberal düşünüşe göre, insanlar tek bir kalıba dökmeye çalışmamalıdır. Çünkü, farklılık, kitlelerin gücünü, benzerlik ise yönetenlerin gücünü pekiştirir. Her demokratik kurumda, birlikte ama şahsi inançları, düşünceleri olan, ferdiyetçi kişiler olarak yaşayabilmeliyiz. Düşünce ve teşebbüs özgürlüğü başta olmak üzere, kişisel özgürlükler, seçkinlerin iradesine feda edilmemelidir. Bu aynı zamanda ferdin "devlet" karşısında "imtiyazlı" kılınması demektir. Kalkınmanın, gelişmenin yolu daha az devletten ve başta siyasi partiler olmak üzere, her kurumda daha çok demokrasiden geçer.

Liberalizm, Türk toplumunda serbest piyasa ekonomisi ile eş anlamda algılanıyor. Bu bağlantıyı hangi ölçüde kuruyorsunuz? Liberalizm, serbest piyasa ekonomisinin savunması mıdır?

Tabii, ama önce şunu saptamak lazım:

"Düşünce ve teşebbüs özgürlüğü başta olmak üzere, kişisel özgürlükler, seçkinlerin iradesine feda edilmemelidir."

"Muhafazakarlıkla liberalizm birbirini tamamlar."

"Gelişmenin anahtarını, demokratik sistem içinde kurumların kendiliğinden, müdahalesiz gelişmelerine izin vermekte görüyorum."

Günümüz liberalizmi bu anlamda 19. yüzyıl liberalizmi değil. 21. yüzyıla giderken, meydana vahşi kapitalizmde, iş verenler veya yöneticileri, mutlak haklara sahip değildirler. Yani ekonomik fonksiyonlar, onlara özel politik otorite sağlamaz.

Bu söylediklerinizden liberalizmle muhafazakarlığın uzlaşmaz çelişki içinde olduğunu mu anlamalıyım? Sizin partinizde izlediğimiz kavganın altında yatan bu çelişki mi?

19. Yüzyıl Liberalizminin günümüzdeki liberalizmden önemli bir farkı, muhafazakarlıkla uzlaşamamasıydı. Bugün ise muhafazakarlık ve liberalizm birbirlerini tamamlıyorlar. Çağımız liberalizmi aynı zamanda muhafazakardır. Kökleri, geleneklere, ortak tarihe, dine, kültüre uzanır. Bugün muhafazakarlık ve liberalizm birbirleriyle çelişen değil, birbirlerini tamamlayan kavramlardır. Bu açıdan, Anavatan Partisinin fikri temelini teşkil eden milliyetçilik, muhafazakarlık, liberalizm ve sosyal adaletçiliği birbiriyle bağdaşmayan ve parti içinde bazı ayrılıklara neden olan umdeler şeklinde düşünmek yanlıştır. Günümüz dünyasında aynı kişi bu umdelerin hepsini birden benimseyebilir. Böyle bir tutum aynı zamanda çağdaş bir yansıdır. Ve Türkiye'de bu bileşimi temsil eden kişi doğal olarak ANAP'lıdır.

Sizin muhafazakarlık anlayışınız nedir, Mesut bey?

Bana göre, Türkiye'de muhafazakar olmak demek, insanın, Türkiye'nin sosyal, tarihi, ahlaki devamlılığı içindeki yerini alması demektir. Aynı zamanda, yeryüzündeki kültürel, dini ve milli şartların çeşitliliğini tanımak, tarihin tek bir açıklaması, medeniyetin tek bir modeli olmadığını bilmek demektir. Bu açıdan ben kendimi aynı zamanda muhafazakar sayıyorum. Türkiye gibi köklü bir tarihi tecrübeye sahip toplumlar da, yenileşme, halkın geleneksel tecrübesinin üstüne bina edilmek zorundadır. Sadece kararnamelerle, silahlı silahsız müdahalelerle reforma uğratılmayacak kadar köklü bir toplum olduğumuza inanıyorum. Yani, ne geriye dönmeyi ne de herşeyi alt üst etmeyi düşünemeyiz. Meselelere, soğuk kanlı ve rasyonel bir temkinlilikle yaklaşmalıyız. Esasen, ANAP düşünce sisteminin özü Türkiye'nin başka toplumlardan farklı olduğunun bilinciyle Türk insanının tarihi tecrübesinin ışığında çağın normlarını yakalamaktır.

Sayın Yılmaz, bugün ANAP yönetimin-

de gözlemlediğimiz davranışları, örneğin Güneş Taner'in tişörtlerini Türk insanının 'tarihi tecrübesi'yle nasıl bağdaştırıyorsunuz?

Sayın Alatlı, ben size ANAP'ın düşünce sistemini oluşturan unsurları ifade etmeye çalıştım. Ne yazık ki, her zaman bu düşünce sistemine uygun tutarlılıkla davrandığımızı söyleyebilme durumunda değilim.

Anlıyorum efendim. Biraz önce 'temkinlilik'i vurguladınız. Bu vurgunuzun telmihi sizden 'reform' beklemememiz gerektiği midir? Öyle mi anlamalıyım?

Zorunlu olan tek reform, bürokratik sistemde ve ekonomik kurumlarda yapılacak reformdur. Demokrasi, günümüzde sadece bir yönetim biçimi değil, aynı zamanda bir yaşam biçimidir. Yani, ferdin onuru sorunu olduğu kadar, ekonomik başarının bir şartı olarak üretkenlik sorunudur. Dolayısıyla, gelişmenin anahtarını demokratik sistem içinde kurumların kendiliğinden, müdahalesiz gelişmelerine izin vermekte görüyorum.

Sayın Yılmaz, dünyada "sol'un, toplumsallığın onulmaz biçimde yenildiğine inananlardan mısınız?

Şöyle söyleyeyim, gayri kabili tedavi biçimde kaybolan "kitleler çağı"dır. Kitleleri kayıran ideolojik sistemler artık bu yeni çağın havasına ayak uyduramıyorlar. Fertler, özel bir yer ve anlam kazanıyorlar. Halkı, proleteriyayı, emekçi sınıfını, ferdin üstüne yerleştiren düşünce olağanüstü köhne sayılıyor. Güncellik kazanan, ferdi teşebbüse dayanan ve toplumu benzer değil, farklı fertlerin toplamı olarak yorumlayan liberal düşüncedir. Tabii, sosyalizmin başarısızlığa uğradığı yerde milliyetçiliğin su yüzüne çıkması da tesadüfi değildir. Bu bir nöbet değişimidir. Milliyetçiliğin doğuşu sosyalizme bel bağlamış, buhran içindeki toplumlara yenilenmeleri için bir destek sağlamaktadır. Dünyada şaşırtıcı bir rol değişikliği var. Kendisini hep ilerleme fikriyle özdeşleştirmiş olan sol, panik içinde bocalarken, liberal sağ kendisini hem muzaffer bir kahraman hem de parlak bir geleceğin kurucusu sayıyor. Bence, bu tablonun geçici bir tablo olmaktan kurtulması, liberal sağın üstünlüğünün zaman içinde perçinlenmesi ancak şarta bağlı bir olgudur. Bu şart da, sınıf kavgasına karşı insani dayanışmanın, aileye saygı ve zayıflara yardım etme duygusunun, devlet güdümcülüğüne karşı da, serbest rekabete dayalı ekonomik sistemin hakim kılınması-

"Ben, bugün dahi, sağın iç yenileşmeyi beceremediği takdirde, işi solun üstleneceğine inanıyorum."

dır. Bu şartların sağlanmadığı yerde, sağın üstünlüğü kalıcı olamaz. Anavatan Partisini kurduğumuz yıllarda, Avrupa'da "solu yenmek için, önce aşırı sağdan kurtulmak gerekir" diye popüler bir slogan vardı. Ben, bugün dahi, sağın iç yenileşmeyi beceremediği takdirde, işi solun üstleneceğine inanıyorum. Belki ANAP olarak bizim diğer sağ partilere üstünlüğümüz bu yenileşmeyi sağlamaya en yatkın parti olmamızda yatıyor. Bunun en çarpıcı kanıtı da, Türkiye'deki seçmen profilindeki değişme. Yapılan sosyolojik araştırmalar göstermektedir ki, sol partilerin genç ve değişmeyi temsil eden geleneği bugün büyük ölçüde ANAP'a kaymıştır.

Sayın Yılmaz, ANAP'ın bugün liberal bir parti olduğunu söyleyebilir misiniz?

21. Yüzyılın normlarını yakalamak istiyorsak, geleceğe sımsıkı yapışmış, kökleri geçmişinin derinliklerinde bir liberalizmi uygulamamızın şart olduğunu söyleyebilirim. Gelişmiş dünyanın ücra bir taşrası olmaktan kurtulmak zorundayız. Bunun için herşeyi yeniden keşfetmemiz gerektiğini de sanmıyorum. Gelişmiş dünyanın benzer tecrübelerinden yararlanmamız gerektiğine, ancak bunu yaparken bizi biz yapan değerlere de sımsıkı sarılmamız zorunluluğuna inanıyorum. Bu misyonu üstlenmiş olan ANAP'ı sadece liberal bir parti olarak tanımlamanın yeterli olacağını sanmıyorum. Sadece liberal bir parti olarak bu hedefe ulaşmanın mümkün olacağına da inanmıyorum. ANAP'ın bu misyonu yerine getirebilmesini gelişmeci-muhafazakar yada muhafazakar-liberal diye tanımlayabileceğim günümüzün evrimine de uygun olan kendi düşünce yapısını tam olarak hayata geçirebilmesine bağlı olduğunu düşünüyorum.

"Gayri kabili tedâvi biçimde kaybolan kitle'ler çağı'dır."

Söylenmeyenler

Alev Alatlı

Mesut Yılmaz'dan hoşlandım. Hoşlanmadığım, ona 'katalizör' olmamı, sohbeti kendi kaygılarım doğrultusunda yönlendirmekten özenle kaçınmamı gerektiren 'gazeteci' kimliği ile muhatap olmamdı.

"Solu yenmek için, önce aşırı sağdan kurtulmak gerekir" saptamasının, söyleşinin belki de en gerçekçi saptaması olduğunu düşün-

düm. "Milliyetçiliğin doğuşu, sosyalizme bel bağlamış, buhran içindeki toplumlara yenilenmeleri için bir destek sağlamaktadır." gözlemi bana Moskova'da, muhalif cadde-sinde ikonaların ya-

nına Ramanof portrelerinin asılmaya başlandığını hatırlattı. Almanya'da kadim German kaynaklarına geri dönüşü simgeleyen 'korporasyonlar'ın giderek daha yaygınlaştığını, Paris'te Kelt efsanelerine dayanan, muhafazakar-milliyetçi bir hareketin oluştuğunu, Japonya'da ikinci Dünya Savaşı'ndan esinlenerek dikilmiş mavi üniformalı gençlerin "yaşasın imparator!" diye çılgınlık ata-

"Geleneksel niteliği uyarınca, 'yeteneği' değil, 'sadakati' ödüllendiren devlet'in kaçınılmaz olarak yarattığı ve beslediği, idari küçük burjuvazi ile nasıl başetmeyi düşündüğünü bilmek isterdim."

arak dolaştıklarını, Amerikalı gençlerin Deniz Piyadelerine öykünen saç kesimlerine rağbet ettiklerini, İngilizlerin 'bilimsel milliyetçilik' denilen ve yalnızca İngilizlere ait olduğu söylenen değerleri dökümlemek şeklinde tanımlayabileceğim bir işle ciddi ciddi uğraştıklarını hatırlattı. Efsane+ Yalapaşap bilgi yığınağından oluşan bu tür ütöpik söylemlerin Türkiye'de alabileceği şekli düşününce ürperdim. Sayın Yılmaz'ın, böyle bir gelişmenin 'liberalizm'e ve dolayısıyla tanımladığı ANAP'a yönelik en büyük tehdidi oluşturduğunun bilincinde olmasını dilediğimi farkettim.

"Ferdin 'devlet' karşısında 'imtiyazlı' kırılması" ilkesindeki "devlet" kavramını değiştirmek isterdim. "Zorunlu olan tek reform, bürokratik sistemde ve ekonomik kurumlarda reform," derken, bireyi devlet karşısında ayrıcalıklı kılmanın bürokrasiyi asgariye indirmekten başka çaresi olmadığı gerçekliği ile nasıl halleşeceğini bilmek ister-

dim. Geleneksel niteliği uyarınca, "yeteneği" değil, "sadakati" ödüllendiren "devlet" in kaçınılmaz olarak yarattığı ve beslediği, idari küçük burjuvazi ile, (yorgun ve kibirli devlet memurları ile!) nasıl başetmeyi düşündüğünü bilmek isterdim.

BİR TÜR İNGİLİZCE KONUŞAN KUŞAK

"Dünya vatandaşı" denilen, ortak bir dili, (bir tür İngilizce!) konuşan 'liberal' bir kuşağın yetiştiğini, 'solun yerleştiği bir dönemde 'evrenselleşen' bu uluslararası kuşağı, milliyetçi-muhafazakar Türkiye'nin nasıl içselleştireceğini bilmek isterdim.

Kısırlaştıran müdahale ile, serpilmeyi hedefleyen müdahale arasındaki farkın nasıl saptanacağını bilmek isterdim.

Kısacası, Türkiye intelligensiyasının Batı'nın bu yeni sadmesini, neoliberalizm hareketini, enine boyuna tartıştığını görmek isterdim.

AYIN ŞİİRLERİ

Seni anlatsın!...

Seni vahşi ve başı dumanlı sözler anlatsın

seni kurşuni bir yalnızlığa yaslanan umut mahpusların voltası, hüznü anlatsın ateşböceklerinin aydınlatığı bitmeyen gece

gel mahşeri menekşeler dizeyimsaçlarına dağbaşından devşirdiğim sessizliğimi dizeyim virane evlerin bacaları anlatsın seni

gecenin zilzurna sarhoşları anlatsın kanlı facialara karşı söylenen türkü gökyüzünün yıldızlarını döktüğü

seni alçaklığa direnen dimdik onurun gurbet zulasında perçinlenen sevdâ yalazın ve göğsüne otağ kurmuş güvercin alay

seni marmara denizinin avare mavisini ıtır kokusu, ardiçlar yamaca yansıyan gülüş ıstıracaların heybetli duruşu anlatsın

canevinden fışkırırken yaşamak evrimi bir eflatun şafağa çakılı gözlerin anlatsın seni...

Asi sevdâ

bir uzaksın bir uzaksın ki bana sabır değirmeninde öğütüp sesimi düşlerimi şiirime sarmalayıp -virajları, genç kız ölülerini, el bombalarını aşarak yollasam sana

bir özlemsin bir özlemsin ki bana göğsünün sol köşesine takamadığım bir karanfil kadarsın buruk bir bebek gülüşü kadar duru sensin o: kalbimdeki asi sevdâ

bir güzelsin bir güzelsin ki bana gözeneklerimde gezinen kuşlarsın, bir ırmaksın dolanırsın incecik cezaevlerinde büyüyen güzel acısın sokuluver dalgınlığıma

gökyüzüm çepeçevre kuşatılmış umarsızım, yetişsene alnımdan öp, yaralı kekliğim de bana toparla türkülerini vakit geçmeden kalbimdeki asi sevdâ...

BÜNYAMİN DURALI

PERDE AÇILIYOR

" **BAKIŞ** " yeni yaşamına, tiyatro sezonunun açıldığı günlerde başlıyor.

Bu sayfaların amacı; genelde " SAHNE SANATLARI " başlığı altında toplanan TİYATRO / OPERA / BALE ye ilişkin özgün haber, araştırma ve değerlendirmeleri bir araya getirmek ve sahne üzerinde binbir emek ve heyecanla örülen bu olaylara önyargısız yeni ve açıksözlü bir " BAKIŞ " la yaklaşmak.

Verilen emeğe saygıyla, duyulan heyecana sevgiyle bakarken ortaya çıkan sonucu nesnel ölçütlerle ve yersiz duygusallıklardan uzak değerlendirmek amacındayız.

Yeni sezonda hep " hakedilmiş başarılar " ı alkışlamayı umuyoruz.

Yeni sezona girerken yeni soluklar var mı ?

Yeni bir derginin kaçınılmaz heyecanı içinde yaşarken, pencerenin dışında , gizli soğuğu, aldatan güneşi ve istemeye istemeye yaprak döken ağaçlarıyla sonbahar. Yaz geldi geçti; kendine özgü yaşantısıyla güz geliyor. Giderek daha erken olan akşamların ışıklı tiyatroları da kapılarını açmaya hazırlanıyor.

Yeni rol dağılımları, yeni oyuncular, yeni yönetmenler, yeni oyunlar! İşte yeni bir sezon. Her sezon başında bu işle uğraşanların kaçınılmaz yazı konusu "gelecek sezonun değerlendirilmesi" başlığı altında oluşur. Biz , bu 'kaçınılmaz yazgıdan' uzaklaşıyor, öncelikle geçmiş sezona bakmak , ve oyun seçimi ve buna paralel seyirci ilgisi açısından bir değerlendirme yapmak istiyoruz.

Bugün tiyatronun altın yılları olarak değerlendirdiğimiz 1960 ların oyun broşürlerini gözden geçirdiğimizde , gişelerin önünde kuyruklar oluşmasına neden olan her oyunda dünya tiyatro edebiyatının önemli bir imzasını görüyoruz. O yılların seyircileri hem Shakespeare 'lere ,Gogol'lere, Miller'lara gidiyor, hem de Türk tiyatrosu adına da yepyeni ürünler vermeye başlayan **Güngör Dilmen**'lerden, **Haldun Taner**'lerden, **Turgut Özakman**'lardan ilgililerini esirgemiyorlar.

Oysa geçen sezon seyircisinin toplam sayısına ve onların

tercihlerine baktığımız zaman çıkan sonuç ne? Önümüzde ödenekli ve ödeneksiz çeşitli tiyatroların seyirci istatistikleri var. Sonuçların kimi beklenildiği gibi, kimileri ise ciddi biçimde şaşırtıcı. Ancak genel tablo şöylesine kısaca tanımlanabilecek bir yargıyı oluşturuyor: Bugünün Türk seyircisi tercihini **'YORMAYAN OYUNLAR'** dan yana kullanıyor. Bunun en güzel örnekleri, Şehir Tiyatroları'nın altı yıldır gişe rekorunu elinde tutan **'Lüküs Hayatı'** ya da İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun ; ikisi de komedi olan iki kapalı gişe oyunu : **" Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz "** ve **" Oyunun Oyunu ."**

Bu saptamanın doğal sonucu olarak özel tiyatrolarda da benzer durumlar çıkıyor karşımıza. Repertuarlarını sanatsal ölçütlerin yanı sıra haklı gişe kaygılarından da yola çıkarak saptayan bu kuruluşların eğilimi de yine komedilerden yana oluyor.

Gerçek tiyatro arayışı içinde olan ve ona inananlar açısından oluşan bu karanlık tabloda, yine geçen sezonda, bir umut ışığı varıyor. Genç ve yeni bir Türk yazarın, **Memet Baydur**'un üç oyunu, dört değişik tiyatro da birden , üstelik çok farklı sahne yorumlarıyla oynanıyor ve hak ettiği seyirciyi buluyor.

Baydur'un, bu üç oyunu, **Cumhuriyet Kızı / Yangın Yerinde Orkideler/ Yalnızlı-**

ğın Oyuncakları gerek konuları , gerek oyun dilleri ve gerekse sahneleniş biçimleri açısından "kolay" oyunlar değil. Seyirciden dikkat ve özen istiyorlar. Tiyatronun en zor türlerinden biri olan 'Absurd Tiyatro' biçiminde yazılmış olan bu oyunlar yukarıda söylediğimiz " Yormayan Oyunlar " tanımına hiç uymuyor. Bu nedenle de geçen yılın Türk tiyatro seyircisi bu tip oyunlara da sahip çıkarak, bu anlamda başarılı bir sınav veriyor.

Bu, bugünün tiyatro yöneticileri için önemli bir işaret, sağlıklı bir uyarı olmalı diye düşünüyoruz. Repertuarlarını saptarken peşin yargılarla yola çıkmak yerine bu önemli konuları biraz daha düşünsünler, araştırsınlar istiyoruz. Aynı olgu, kitaplıktaki eski tekstleri koltuğunun altına alıp sahneye koymaya aday olan yönetmenler, bilinen rolleri tekrarlamaktan başka bir amaçları olmayan oyuncular için de geçerli. Ve tabii, hepsinden önce, repertuarda yer alma yüzdelere çok önem veren, giderek bunun savaşını vapan Türk oyun yazarları için de.

Karanlık gibi gözükten tiyatronun gökyüzünde , Memet Baydur gibi arada bir parlayan **'kuvruklu yıldız'** lar tiyatromuz ve tiyatro insanlarımız için hem sevinç , hem kıskançlık nedeni olmalı.

Öyleyse ; haydi çocuklar aşuya!

İstanbul Devlet Tiyatrosu
Yangın Yerinde Orkideler

Rutkay Aziz
kendi
portresini
çiziyor :
"Kimi zaman
yorgun ama
önlenemez
kararlılık "

Esra
Zeynep

" Daha özgün, daha özgür tiyatro. "

Rutkay Aziz'e yönelttiğim soruların ne yazık ki tümüne yanıt alamadım. Söyleşimizin içeriğine uymadığını söyleyerek, bu soruları başka bir sayıya bırakalım, dedi. Dileğim , Rutkay Aziz'i ayaküstü köşemizde tekrar konuk ederek , köşenin içeriğine uygun yanıtları alabilmek!

-Rutkay Bey, daha önce basında da değindiği hassas konuların, olduğu gibi yanıtlanmadığını belirtti ve, sorularımı yazılı yanıtlamak istedi. Aşağıda Rutkay Aziz'in yanıtlarını kendi ifadesinden sunuyorum.

-'Özel Tiyatro Yasası' teklifinizi bir tür koruma yasası olarak açıkladınız. Ve gerçekleştiği takdirde, 'daha özgün, daha özgür' tiyatroya doğru yol alınacağını da ifade ettiniz. Peki, bu ölçüde destek alan bir tiyatro, sizce ne kadar özel kalabilir? "Daha özgüne, daha özgüre " derken daha çıkmaza düşmez mi?

-Gelen giden iktidarların duyarlı yada keyifli yaklaşımlarına sıkışıp kalmayan, olayın yasal bir hak olarak kazanımını vurgulamak istemiştım. Özel tiyatrolara yardım yönetmenliği ilk kez 1982 yılında yaşama geçmiştir. Yönetmenlikte esas olarak demokratik görünüm egemendir. Başlangıçta bazı kurumlar yardıma , çekimser yaklaşmışlardır. Haklı olabilirler... Şimdiye dek belki de ilk defa AST, politik nedenlere dayalı olarak , "Bir Halk Düşmanı" oyunu nedeniyle parasal bir cezalandırma uygulanmış, değerlendirme dışı bırakılmıştır.

-AST derhal yasal yollara başvurmuş yaklaşık bir yıl süren mahkeme sonucu Kültür Bakanlığına açmış olduğu davayı kazanıp aklanmıştır. Dürüst ve ilkelere da-

yalı politikadan kendimizi uzak tutmadığımız sürece her türlü çıkmaza direnç gösterebileceğimizi düşünürüm.

Özel tiyatrolara yardımdaki değerlendirmelere yaklaşımına gelince. Her değerlendirme sonrası sıkıntılar yaşanmıştır. Doğal karşıladığım gibi kimi zaman getirilen eleştirilerin de haklılık payı tartışılmaz. İki yıl içinde, tanık olduğum değerlendirme kurulu tüm iyi niyetiyle, gerektiğinde hiçbir tiyatroyu dışlamadan hakça dağıtımın peşinde olmuştur. Sonuç hakça mıdır? Tartışılır... Bize yakışır bir düzeyde tartışma ortamı yaratarak doğruları yakalayacağımıza inanıyorum. Örneğin bu yıl, kimi değerli arkadaşlarımın ileri sürdüğü gibi benim sunduğum bir listeye göre dağılım yapılmamıştır. Bu gerçek dışı bir yaklaşımdır ve kendimde böyle bir hakkı görmediğim gibi, tiyatro sanatında yargıçlık görevini üstlenmeyi de düşünemem. Ama benim Tiyatro Yönetim Kurulu ve bütünüyü olmasa da kimi üyelerin katıldığı toplantıda ilkeler ürettiğim ve bunu kurulun ve arkadaşların bilgisine sunduğum gerçektir. Bu anlamda tek dileğim olayı keyiflikten çıkarıp ilkeler bağlamında bir sisteme oturtmaya yönelik olmuştur. Değerli arkadaşlarımdan bazıların ileri sürdüğü görüşe göre 'parayı versinler, biz istediğimiz gibi değerlendiririz' çarpık yaklaşımına yandaş olmam olanaksızdır. Kurumlara yapılan parasal destek, kişisel kazançlara yada keyiflere dönük değil, özenli tiyatro yapmaları adına verilmektedir. Hele hele sanatçı kişiliğine bilinçsizce ihbarcılık boyutları katanların bağışlanır hiç bir yanı yoktur. Üzücüdür ama daha

**BUNLARI
DUYDUK**

* Şehir tiyatroları bu yıl " Kiraz Festivali " dahil her türlü festivallerde boy gösterecek bir rekor kırdı . SHP Belediyelerinin katılımcı politikaları doğrultusunda , muhtelif il ve ilçelere giden " Kuşlar " ve " Lüks Hayat " oyuncularını kötü organizasyon nedeniyle sıkıntılı günler yaşadılar.

* Kent Oyuncuları'nın " eski oyunları yineleme " repertuarı sürüyor . Bu sezon da yıllar

öncesinin unutulmaz güldürüsü " Kim - Kimi - Kimle " oynayacak. 1972 'de Yıldız Kenter 'in sahneye koyduğu Alan Ayckbourn'un bu oyununda Müşfik Kenter , Meral Taygun , Pekcan Koşar , Güler Ökten 'li bir "Kadro " vardı. Bu sahnelenişte ise, yönetmen aynı ama , kadro , bir bölümü henüz konservatuar öğrencisi olan, gençlerden oluşuyor.

"sanatımızın
ana işlevi
'insanın yaşama
savaşına
katkı' ysa, bu
sorumluluğu
gözüde edemeyiz"

düzeyle hoşgörölü dialoglar kurarak olay-
ları aşacağıma inanıyorum.

-TIYAP başkanı olduğunuzdan bu ya-
na, TIYAP'ın kendi halinde bir dernek
olmaktan kurtulup sorunlarına acil çö-
zümler getirecek adımları attığını söyle-
yebilir misiniz?

-TIYAP (Özel Tiyatro Yapımcılar Der-
neği) her ne kadar tiyatro sahiplerince ku-
ruluş bir dernek olsa da, özünde ülke-
mizde yaşanan gerçekler gereği, o
sahipler tiyatrolarının önde gelen emekçisi
konumundadırlar. Yaklaşık üç yılını dol-
du- ran bir dernek olarak düşlediği, amaç
edindiği noktaya gelmediği ortadadır ama
ümit ediyorum ki TIYAP'ın tüm üyeleri
sorunlarına kişisel yaklaşımdan, genelde
tiyatro sanatını sahiplenerek yola çıktığı-
mızda TIYAP'ın etkinliği ve işlerliği büyü-
yecektir.

-Hedefe en yakın adımıınızı açıklar
mısınız?

-Amaç parasal destek de başta olmak
üzere, düzeyli güven ortamı içinde özgür-
ce tiyatro yapabilmenin koşullarını yarat-
maktır. Ülke genelinde salon kullanımın-
dan tutun, ödenekli kurumlara insan
malzemesinde iş birliği araç gereç daya-
nışması v.s. gibi Türk tiyatrosunun kaza-
nımını hedefleyen yaptırımların "Özel Ti-
yatroları Koruma ve Yaşatma Yasası" ile
yaşama geçmesi önemli bir adım olacaktır.

-Bugünün tiyatro sahnesi nasıl olma-
lıdır, Özel ve devlet tiyatrolarının bu yıl-
ki repertuarını nasıl karşılıyorsunuz?

-Oyun seçimi, kaçınılmaz olarak sanat
politikasına bağımlı kişiliği sergilediği gi-
bi, toplumsal değişim ve yenilenme sü-
recindeki tiyatro sanatına katkı ve seyircinin
değişimine yönelik bir tavır da gündemi-
ne alır. Savaş çılgınlıklarının hergün yoğun-
laşan haykırılarına karşı olarak barışçıl
duygularla yüklü savaşa karşı oyunların
da sahne üstünde yer almasına önem ver-
diğimi vurgulamak isterim. Bu duyguları-
mın sahnede militanlığa davetiye çıkart-
mayı içermediği ortadadır. Ama sanatımı-
zın ana işlevi "İnsanın yaşama savaşına
katkısı" bu sorumluluğu göz ardı ede-
meyiz. Buradan hareketle; Tolstoy-
E.Piscator (Savaş ve Barış), Oktay Arayıcı
(Tanilli Dosyası), B.Brecht (Adam Adam-
dır) 'ı AST Sahnesinde görmeyi düşledi-
ğim oyunlar olarak sıralayabilirim.

-Portrenizi nasıl çizersiniz?

-Sevgili Orhan Taylan arkadaşımın
çizdiği portremi gözlüyorum. Hep uzakla-
ra bakmayı, görmeyi düşleyen, kimi za-
man yorgun ama önlenemez kararlılık.

Türkiye' nin ilk tiyatro video - thek'i oluşuyor.

14 Temmuz 1990.. Yazın en sıcak günle-
rinden biri. İstanbul Koşuyolu' da Burhan
Felek Köşkü 'ünde alabildiğine bir Çehov
atmosferi... Tunca Yönder 'in "motor!" sesle-
nişiyile Çehov' un " Vişne Bahçesi " adlı oyu-
nunun video kaydı başlıyor.

Tiyatro tutkunlarına müde ! İstanbul Be-
lediyesi Şehir Tiyatrolarınca sahnelenen ün-
lüt oyunlar, video-filmi oluyor. Bu güne ka-
dar Çehov 'un " Vişne Bahçesi " ve " Üç Kız
Kardeş " , A. Gelman 'ın " Biz Aşağıda İm-
zası Olanlar " , O. Rifat 'ın " Çil Horoz " ve
Eguene O'Neill' in " Günden Geceye " adlı
oyunları olmak üzere beş oyunun çekimi so-
na erdi. Vişne Bahçesi ve Üç Kız Kardeş ' i
Tunca Yönder , diğer üç oyunu ise Bülent
Özdural yönetti. Projenin en önemli özelliği
de oyunların sadece sahnede çekilmemesi,
gerçek mekânlara girilmesi ve üç kamerayla
ve tamamen TV teknikleriyle gerçekleştiril-
miş olması. Filmler teknik anlamda, örnek-
lerini BBC yapımlarında gördüğümüz projek-
siyonların düzeyinde.

KÜÇÜK

ATIŞMALAR

Filmlerin çekimleri tatlı serüvenler oluş-
turdu. Bir yanda sabahın dokuzunda sete
çağrılan ve " Stresli bir sabır! " çekimin baş-
lamasını bekleyen tiyatrocular, diğer yanda
konsantre olmak için akşam üzerinin geç sa-
atlerini bekleyen yönetmenler vardı. Üstelik
oyuncuların turne programlarıyla çekimle-
rin aynı tarihleri rasgelmeleri ' rastgele ' ya-
pımlara imza atmak istemeyen her iki yönet-
men için de problem yarattı. Vişne Bahçesi
nin çekimleri sırasında İsmet Ay 'ın Şile Fes-
tivali' nde ' gönüllü ' yolculuğu ve İzmir tur-
nesi nedeniyle, Ay 'ın sahneleri tekli planlar
olarak çekildi ve sonra montajda yerli yerine
oturtuldu. Her filmde olduğu gibi bu proje-
de de kamerayı ' pek ' sevmeyen tiyatro
oyuncularıyla tiyatro oyunlarına ' alışık ' ol-
mayan çekim ekibinin stresini dağıtan ' renk-
li ' simalar vardı. Kimi zaman " küçük atış-
malar " , kimi zaman " ortak kahkahalar " la
geçti çekim günleri. Setlerde bunlar olurken
İstanbul ' un bir başka köşesinde İstanbul
Anakent Belediyesi' ndeki odasında, Hilmi
Yavuz akla kararı seçiyordu. Oyunların
prodüksiyonu için önerdiği 800 milyon lira-
lık bütçe Sözen tarafından 250 milyona indi-
rilmişti ve oyuncuların para alıp almayacak-
ları, oyunların çekimine devam edilip
edilmeyeceği gibi sorular yanıt bekliyordu..
Şimdilik bu sorular yanıt bulabilmiş değil.
Ancak Hilmi Yavuz bir tiyatro arşivi oluş-
turmak istediklerini ve bunun için ileride
başka oyunların da filme alınmasından yana
olduklarını söylüyordu.

Yalnızlığımız Büyüyor

Agâh Hün

Mücap
Ofloğlu

**"Günler haftalar aylar geçiyor
Derken yıllar yılların ardından
Derken bir sevgili bir dost
Ellerini ellerimizden çekiyor."**

7 Temmuz 1990 Cumartesi günü bir sevgili dost, bir büyük sanatçı, eskilerin Reşit Akif olarak da anımsayacakları, Reşit Gürzap ellerini ellerimizden çekti.

Babadan, tiyatroya tutkun bir insan olarak yıllarını, emeğini, alınterini tiyatroya adadı. Hem sahneye hem tiyatroya yakışan fiziki ve sesi ile alkışlar topladı yıllar yılı.

Onu, 1946 yılında İstanbul Şehir Tiyatrosu'na figüran olarak girdiğimde tanımıştım. Mevsimin ilk oyunu olarak **Shakespeare**'nin **Jül Sezar**'ı konmuştu Tepebaşı Dram sahnesine. Jül Sezar' da ben gönüllü bir saray heykeli idim. O yıllarda daha çok komedi bölümünde **Vasfi Rıza Zobu**'nun karşısında jön komikleri oynayarak ün yapmış **Reşit Gürzap**, **Muhsin Ertuğrul** hocamızın rol dağıtımı ile Sezar' da **Casius** rolünü üstleniyor ve dramda da başarılı olabileceğini kanıtlıyordu.

Fransızlar, her rolün üstesinden gelen aktöre, Comèdien derler; Gürzap, komedi, dram, operet dallarındaki başarısı ile gerçek bir Comèdien idi; Comèdien'lik sanatının en üst basamaklarına çıktı. Şık, zarif, ağırbaşlı görünümü ile yakın tiyatro tarihimizde, unutulmaz aktörler arasındaki yerini aldı. **Talât Artemel**'ler, **Sami Ayanoglu**'lar, **Hadi Hün**'ler gibi.

Reşit Gürzap ile, bir ağabey kardeş yakınlığı içinde, saygı ve sevgiye dayalı bir dostluğumuz vardı. 1947' de dostluğuma, arkadaşlığıma ne denli güvenmiş ise, 1987' de de aynı güven içinde idi.

Reşit Gürzap bir sanatçı ve de bir insan olarak, modern tiyatromuzun kurucusu, üç kuşağın baş öğretmeni **Muhsin Ertuğrul**'un da sevgisini, güvenini kazanmıştı.

Rahmetli **Adnan Giz** "**Bir Zamanlar Kadıköy**" adlı kitabında Reşit Gürzap'ın babası **Reşitpaşazâde Akif** beyi şöyle

anlatıyor.

"1920 - 1922 yıllarında Kadıköy' de oturan edebiyatçıların terk edilmez dostları **Reşitpaşazâde**'nin terk edilmez bir merakın, merak ne demek, yoluna her şeyi feda etmeye hazır olduğu bir tutkusu vardı: Bir tiyatro kurmak ve yönetmek." İşte bu babanın oğlu **Reşit**'e de aktörlükten başka bir uğraş yakışmazdı. Genç **Can Gürzap** da, büyük babasının ve babasının yolunda. Bir ailede üç kuşak, tiyatro tutkunu, ne güzel.

AGAH HÜN ÖLDÜ, diye bir haber çıktı inanmadım.

"Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı." Bir ay içinde iki sevgili dost iki değerli sanatçının yok oluşu inanılır gibi değil. Kırk yıllık bir dostu daha yitirmek çok acı geliyor insana. Bembeyaz olmuştuk saç sakalı, antik heykellere benzeyen fiziki, güler yüzüyle hep gözlerimin önünde. **Muhsin Ertuğrul** hocamızın yönetiminde **Küçük Sahne**'de 1951 - 52 tiyatro mevsiminden 1955 - 56 mevsimi sonuna dek tiyatroseverlerin alkışlarını paylaştığımız sıcak yürekli, güler yüzlü, sevecen bir meslektaş. Agâh da ağabeyi **Hadi Hün** gibi yakın tiyatro tarihimizin aktörler katındaki yerini aldı.

Birlikte neler olmadı ki. **Hamlet**'te, **On İkinci Gece**'de, **On Küçük Yaramaz**'da, **Karakol**'da, **Baba Yiğit**'te, **Dünkü Çocuk**'ta, **Çayhane**'de hep beraber olduk. Benim olmadığım, **Godot**'yu **Beklerken**'deki başarısı da unutulmamalı. **Küçük Sahne**'nin son mevsimi 1956 - 1957 de Agâh Devlet Tiyatrosu'na geçmişti. Konservatuvarı'nı bitirdiği Devlet Tiyatrosu'na.. Sonra İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda da birlikte; gene iki kez **Hamlet**'te, o "**Kral**" ben "**Polonius**" olacaktık. **Refik Erduran**'ın **Aman Avcı**'sında, **Adnan Giz**'in **Ömür Satan Hüsam Çelebi**'sinde birlikte alkış toplayacaktık.

Agâh, gürültüden patırtıdan uzak yaşamayı seven, bohem olmayan bir yaratılıştaydı. Çocuksu muzipliklerden, şakalarla hoşlanırdı. Çevresindeki aşırılıklardan uzak kalmayı yeğler, aklına, mantığına uymayan işlere, eyleme girmeyi sevmezdi.

Ölümünden bir süre önce, eşim bir yerde, uzaktan görmüş Agâh'ı; yanına sokulmuş, "Agâh bey, size uzaktan **bak**tım da, bu ne yakışıklı adam dedim, kendi kendime." Agâh'cık da, "Sahi öyle mi görünüyor, teşekkür ederim." demiş. Onu en yakınları ile hep anacağız; nasıl unutulabilir ki!..

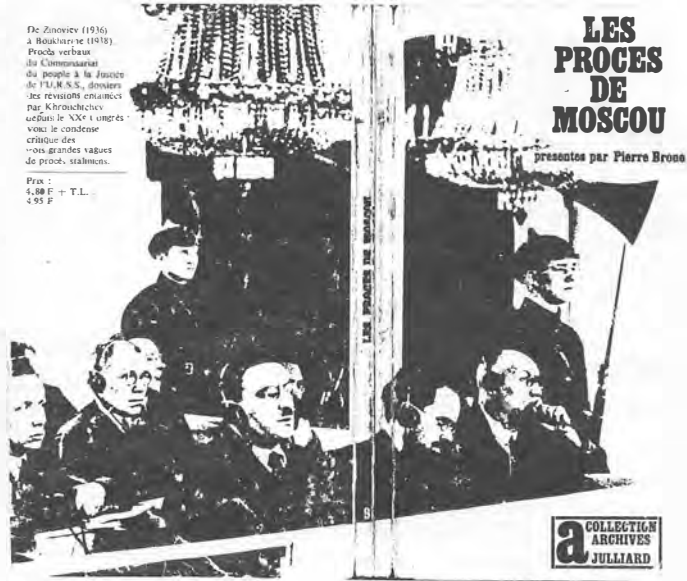
Reşit Gürzap

"Fransızlar, her rolün üstesinden gelen aktöre. comèdien derler; Gürzap, komedi, dram, operet dallarındaki başarısı ile gerçek bir Comèdien idi."

TARİHE TANIKLIK

PIERRE
BROUE

Çeviren:
Necla Işık

Efsane Adamların İtirafı

(Moskova Davaları -1-)

Krestinski:

"Kararınız ne
denli ağır olsa da
bunu hakettiğimi
kabul edeceğim.
İşlediğim suçları
ve örgütümün
çalışmalarını
sonuna kadar
önünüze
sergilediğimi
gözönüne
almanızı istirham
ediyorum."

Üç önemli dava. İlki 20 Ağustos 1936'da, ikincisi 29 Ocak 1937'de, üçüncüsü ise 12 Mart 1938'de sonuçlandı. Rusya'nın efsane adamları bu mahkemelerde ölüm cezasına çarptırıldılar. İşlemedikleri suçları itiraf eden bu ünlü liderler, ardı ardına kurşuna dizildi. Bakış, tarihe "Moskova Davaları" diye geçen bu "itirafların" tutanaklarını yayınlarken, efsane adamların şimdi aklandığını da hatırlatıyor.

Moskova 1 Ocak 1936. Kocaman afişler Stalin'in sözlerini yineliyor: "Yaşam daha da iyi, en iyisiyle; en güzel biçimde" Batılı gözlemcilerse bunu yalanlamayı düşünmüyorlar: Moskova'da dükkanlarda sanayi tarım ürünleri dizi dizi, sokaklar hareketli; otomobil trafiği yoğun...

1930'dan 1934 yılına kadar SSCB korkunç bir dört yıllık döneme tanık oldu... 1935'ten sonra ise baskı gevşer gibi oluyor: 1935'in Ocak ayından sonra karne dönemi sona erer. Ağır sanayide gelişmeler iyi yönde olup komünistlerin "Dünyayı değiştirme" hırısı, bu uçsuz bucaksız geri kalmış yörelerden, sanayileşmiş ülke olma yolunda kararlı bir değişim sürecinin başlangıcında herşey yolunda gider gibidir... (Yazının bu bölümünde o yıllarda gözle görülen gelişmeler anlatılmaktadır)...

Ancak bir başka görünüm daha ortaya çıkmaktadır: 14 Ağustos'ta, bir resmi bildiri "Moskova Davaları"nın başladığını haber verir. 1936 Ağustos'u, 1937 Ocak ayı ve 1938 Martı'nda, SSCB Yüce Mahkemesi'nin duruşmaları, Askeri Kolej'de kamuoyunun gözleri önünde (halka açık) yapılmaktadır: Bir zamanlar Lenin'in teğmenleri veya arkadaşları olan sanıklar, bütün

dünyaca tanınmış, devrimi yönetmiş kişiler ki bazılarının 1917 Devriminin efsanevi kişileri olduğu herkesçe bilinmektedir, -en kötü suçlarla, ağır cinayetlerle suçlanmaktadır, kendi kendilerini; katil, sabotajcı, hain ve casus olduklarını açıkça belirtmektedirler: Hepsisi de bir ağızdan Troçki'ye karşı duydukları nefreti açıklar; onun Lenin'in ölümüyle parti içinde açık mücadelede kaybettiğini söyler, Stalin'i muzaffer "dahi şef" "ülkeyi sıkı bir biçimde yönlendiren "önder" diye nitelerler.

(İspanya iç savaşı ve Rusların yapması gereken askeri yardımın istenen düzeyde olmayıp lafta bırakılışı anlatılır bu bölümde)

Pierre Broue: "Sonuç olarak Moskova Davalarının 20. yüzyılın ilk yarısı içinde en önemli olaylardan birisi olduğunu, sonuçlarının, Rus tarihinin uzmanlık çerçevesini çok çok aştığını düşünüyoruz."

(Kitabın ikinci bölümünde; Sorgulamalardan ilginç bölümler aktarılıyor. İşte bu kabullenişlerden birkaçı:)

Savcı Andre Vychinski'nin uzun iddianamesinden sonra yirmibir sanığın ifadelerinden örnekler:

Bukharin: "Bütün halkın önünde diz çöküyorum. İşlediğim suçlar sınırsız, korkunç. Özellikle SSCB'nin bu yeni mücadele yıllarında."

KRENTİNSKİ: ... Vatana ve devrime karşı işlediğim suçlar çok; suçlu olduğumu kabullenemedim. Kararınız ne denli ağır olsa da bunu hakettiğimi kabul edeceğim. Kararınızı belirtirken yurttaş vargıçlar, hiçbir baskı altında kalmaksızın, bana suçlayıcı herhangi bir belge isnat edilmeksizin bilerek, isteyerek, işlediğim

suçları ve örgütümün çalışmalarını sonuna kadar önünüze sergilediğimi gözönüne almanızı istihham ediyorum. Dikkate almanızı rica edeceğim, en şiddetli mücadele biçimlerine, terörizme, bölücü eylemlere, sabotaj girişimlerine doğrudan katılmadım, ve kesin olarak da bu eylemlerden habersizdim. Eskiden beri gerçek bir devrimci olduğumu, devrim uğruna çalıştığımı hatırlamanızı talep ediyorum ve şu son dokuz ay boyunca derinlemesine değiştiğimi gözönüne almanızı rica ediyorum. Eğer şu an yaşıyorsam; canıma kıymadıysam, hangi şekilde olursa olsun kısmen de olsa ağır suçlarımın bedelini ödeme imkanını kendime tanımak içindi.

RYKOV: Sözlerimi bitirirken, gücümün ölçüsü içinde, elimden geldiğince belki henüz tutuklanmayan, kendilerini tanımadığım, ama silahlarını henüz bırakmamış olan, şu an adları aklımda olmayan eski partizanları etkilemek için son bir açıklama fırsatından yararlanmak istiyorum. O kadar büyük olmasa da belli bir etki gücümün olduğunu, Çernov'un dediği doğru, yine de bir etki işte, bu sözlerim basılır da, okunursa, belki de eski partizanların üzerinde bir etkisi olur mu ki? İşte bu amaçla, ilk olarak şunu söylemek istiyorum ki, eski partizanlarımın aklımda kalmış olanların hepsini de, ele verdim. Yeraltı dünyasında söylendiği biçimiyle hepsini de ihbar ettiğimi bilsinler.

Ele verilmemiş olan ve henüz teslim olmamış, olanlar, isterim ki, derhal ve açık açık kendilerini ele versinler. Beni örnek alsınlar, teslim olmaları gerektiğine kanaat getirsinler. İsterim, hemen teslim olsunlar ne pahasına olursa olsun, en yakın zamanda; bir takım şeylerden yoksun kalma pahasına teslim, hatta tevkiyat, insanı, bu davanın ortaya koyduğu korkunç yükten bir parça kurtulan rahatlatan tek şeydir.

HOCAYEV: Af dilemediğini söylesem yalan olur. Dilemediğimi söyleyemem doğrusu. Belki başkaları: "Ben merhamet dilemiyorum." diyeceklerdir. Haysiyetli davranış gibi bir etki bırakabilirler, ama benimki gibi bir ağızda, şu sıraya oturtulmuş halka teşhir edilen bu ağızda, bu adamın söyleyecekleri gurur duyacağı şeyler değil... "Gurur" bu sözcük, ülkemizin büyük adamlarından biri olan büyük sanatçı Gorki'nin sözünü ettiği gerçek insana uygun düşer. Ama bu sözcük Gorki'yi öldürme işine bulaşan ağızlara yakışmaz. Böyle bir insanı ölüme götürülenlerin ağız-

da ancak ölümlle ilgilidir gurur ve onur; bizim türden insanların dudaklarına yakışmaz bu sözcükler. Evet ben af dilemiyorum, desem yalan olurdu şu son saatte. Yaşamak istiyorum ben, yaşamak istiyorum, çünkü düştüğüm yerin derinliğini suçumun ağırlığını anlamış durumdayım.

RAKOVSKI: Yargıç yurttaşlar, genç yaşından bu yana sadakatle, onurluca, cansiperane, özveriyle yerine getirmiştiniz askerlik görevimi. Bu parlak dönemden sonra suç işlediğim kara dönemler geldi. Vatana ihanet; bugün huzurunuzda kısaca özetlediğim cinayetler dizisi kapkara. Bilmediğim her şeyi söyledim, ortaya serdim hepsini, hiçbir şeyi gizlemedim, saklamadım, pişmanlık duyuyorum derinden ve içtenlikle söylüyorum, cezamı çalışarak çekme olanağının bana tanınmasını diliyorum. Ne koşullarda ve nasıl olursa nerede olursa olsun...

BUKHARİN: Öncelikle şunu kısaca söyleyeyim ki Troçki ve öteki suç ortaklarım ve II. Enternasyonal (...) bizleri savunma yolları arayacaklardır, özellikle de beni. Bu savunmayı reddediyorum ben, zira ben ülkeyi ve Parti'nin önünde diz çöküyorum. Bütün halkın önünde diz çöküyorum. İşlediğim suçlar sınırsız, korkunç, özellikle SSCB'nin bu yeni mücadele yıllarında. Bu dava son acı ders olsun ve herkes SSCB'nin müthiş gücünü görebilsin... Herkes Stalin'in akıllı yolunu görüyor. Vereceğiniz karar bu duygular içinde bekliyorum. Sorun pişmanlık getirmiş bir düşmanın kişisel sıkıntısı kaygısı değil, SSCB'nin ilerlemesi, uluslararası önemidir.

IAGODA: (Bu türden sözlerle konuşmasını bitirir): Ülkemiz her zamankinden daha güçlü, casuslarından arınmış, bölücü ajanlardan, teröristlerden ve öteki pisliklerden temizlenmiş durumda. (...) Benim ve suç ortaklarımın burda suçlu sırasında cevap vermesi, zafer belirtisidir. Sovyet halkının karşı devrime üstünlüğünü gösterir: Mahkemenin şunu diliyorum; mümkünse affedin bizleri.

"Öteki sanıklar da aynı biçimde dövünür, yalvarır yakarır, bazen bu bağışa layık olmadıklarını kabullenirler. Hepsini de suçunu kabul eder, son saatlerde başlarını önlerine eğerek. Saat 21.25'i göstermektedir. Mahkeme heyeti çekilir. Salonu 13 Mart saat 4'te döneceklerdir kararı okumak için. On dokuz suçlu için ölüm cezası. Bu türden sahneler aynı salonda 20 Ağustos 1936'da, 29 Ocak 1937'de de bu şekilde gelişmiştir. Böylece üçüncü dava da öteki ikisi gibi aynı pişmanlık yalvarmaları ile biter." diye yorum yapıyor Pierre Broue.

KRENTİNSKİ'NİN DİRENMESİ

2 Martta, sanıklardan birisi Krestinski yine de kafa tutmuştur:

Mahkeme Başkanı: Sanık Krestinski, size isnad edilen olaylardan dolayı suçlu olduğunuzu kabul ediyor musunuz?

Krestinski- Suçlu olduğumu kabul etmiyorum. Ben Troçkist değilim. Savcıların ve Troçkistlerin blokundan değilim ben. Varlığından bile habersizdim. Bizzat bana isnat edilen suçlardan tekkin ibile işlemedim; Özellikle Alman casus teşkilatı ile (gizli servisi) ilişki içinde olduğum suçlaması asılsızdır.

Başkan- İlk soruşturmadaki itiraflarınızın doğru olduğunu kabul ediyor musunuz?

*Ondokuz suçlu için ölüm cezası.
Bu türden sahneler aynı salonda 20 Ağustos 1936' da, 29 ocak 1937' de de bu şekilde gelişmiştir. Böylece üçüncü dava da, öteki ikisi gibi aynı pişmanlık yalvarmaları ile biter.*

Krestinski- Evet ilk sorguda, suçlu olduğumu kabul ettim ama ben hiçbir zaman Troçkist olmadım ki!

Başkan- Sorumu tekrar ediyorum, suçlu musunuz?

Krestinski- Tutuklanmamdan önce SSCB Bolşevik Komünist Partisi üyesiydim, halen de öyleyim.

Başkan- Casusluk eylemine ve terörist eylemlere katılmış olduğunuz suçlamalarını kabul ediyormusunuz?

- Krestinski- Ben hiç Troçkist olmadım, "Sağ-çı ve Troçkist" bloktan değilim, hiç suç işlemedim. (Sanık, **Bessanov** sorguya çekilir, itiraflarını kabul eder; o da **Krestinski**'yi suçlamakta. **Krestinski** ise direnmektedir.)

Vychinski- Bessanov'u gördünüz mü?

Krestinski- Evet.

Vychinski- Onunla konuştunuz mu?

Krestinski- Berlin Büükelçiliğinde Danışmanlık yapıyordu o sıralar, iş bağlantısı görevindeydi. Bana Almanya'daki siyasal durum konusunda bilgi verdi, devlet faşist partinin ki -çoktan iktidara gelmişti bile- durumdan, programlarından ve SSCB'ye ilişkin tavırlarından sözetti.

Vychinski- Ya Troçkistlerin yaptıklarından?

Krestinski- Yo, ondan söz etmedik, ben Troçkist değilim.

Vychinski- Hiç mi konuşmadınız bu konuda?

K- Hiç.

V- O halde **Bessanov** gerçek dışı beyanda bulunuyor, yani yalan; ve siz doğruyu söylüyorsunuz. Siz her zaman doğruyu mu söylersiniz?

K- Hayır.

V- Her zaman değil. Sanık **Krestinski** sizinle ciddi sorunlar üzerinde konuşuyoruz ve sinirlenmemek gerek. Sonuç olarak, **Bessanov** doğruyu söylemiyor mu?

K- Evet söylemiyor.

V- Eee, sizin de her zaman doğruyu söylemediğiniz oluyor değil mi? Doğru mu bu?

K- Sorgulama sırasında her söylediğim doğru değildi.

V- Bir başka deyişle, siz her zaman doğruyu söylersiniz öyle mi?

K- Doğruyu söylerim.

V- Peki sorgulama işleminde bu saygı eksikliği nedir öyleyse? Sorgulamada doğruyu söylemediniz mi? Açıklayınız.

K- (Susar)

V- Yanıtınızı duyamıyorum. Başka sorum yok. (Savcı **Bessanov** konusunda yeni ayrıntılar çıkartır ortaya, sonra dikkatli sanığa doğru dönerek:)

Vychinski- Anlıyor musunuz, **Bessanov**, sizin affetmek istediğiniz özellikleri taşımaktan uzak. Bu görüşmeler konusunda yeterli ayrıntı veriyor. Nasıl bir sonuç çıkarıyorsunuz bundan?

K- Dedğiniz türden görüşmeler yapmadık; bir keresinde, Ocak ayıydı, her ne kadar bir yüzleştirme sırasında bunların bir bölümü kabul etmiş olsam da mülakatta bulunmadık.

V- **Bessanov**'la yüzleştirildiğinizde bu bölümü kabul ettiniz mi?

K- Evet.

V- O halde o görüşme, yani mülakat olmuş!

K- Hayır.

V- **Bessanov** böyle söylüyor, tam tersini mi çıkaralım söylediklerinden?

K- Her zaman değil.

V- Kabul ettiniz mi?

K- Sorgulama sırasında sık sık birçok yalan beyanda bulundum ben.

V- "Troçkist merkeze biçim olarak bağlı değildim" demişsiniz; Bu doğru mu değil mi?

K- Katiyyen Troçkistlere bağlı değildim.

V- Biçimsel olarak bağlı olmadığınızı söylüyorsunuz. Bunda hangisi doğru, hangisi yalan? Belki de hepsi doğru veya olabilir, hepsi birden yalandır. Veya yarısı mı doğru? Ne oranda, kaç gram doğrusu var bunun?

K- Troçkist merkeze bağlı değildim, çünkü ben Troçkist değildim.

V- Troçkist değil miydiniz?

K- Hayır.

V- Hiç Troçkist olmadınız mı?

K- Oldum, 1927'ye kadar Troçkisttim.

Başkan- Oturumun başında, sorularımdan birine yanıt verirken, hiçbir zaman Troçkist olmadığınızı söylemişsiniz. Öyle beyan ettiniz.

Krestinski- Troçkist olmadığımı ifademde belirttim.

Vychinski- Demek, 1927'ye kadar Troçkisttiniz?

K- Evet

V- Peki, 1927'de Troçkist olmayı ne zaman bir yana bıraktınız?

K- 15. Parti kongresinden önce.

V- Tarihini hatırlıyor musunuz?

K- Troçki ve Troçkistlerle aramın açılması 27 Kasım 1927'ye rastlar. Amerika'dan Moskova'ya dönmüş olan **Serebriakov** aracılığıyla Troçki'ye kızgın eleştirel bir ifadeyle kaleme aldığım bir mektup gönderdim...

V- Bu mektup yok dosyada. Evet sizin bir mektunuz, Troçki'ye yazılmış olanı var burada.

K- Sözünü ettiğim mektup, sorgu yargıçlığında; zira arama sırasında evimde ele geçirildi, ben mektubun dosyaya konmasını istiyorum.

V- Dosyada 11.7.1927 tarihli olup arama sırasında sizin evde ele geçen bir mektup var.

K- O halde 27-11-... de olmalı.

V- Hayır, o yok burada.

K- Olamaz ama.

V- Burada mahkeme huzurundasınız ve sorgulama sırasında her zaman doğruyu söylediğinizi beyan etmişsiniz. Ön soruşturma sırasında biçim olarak merkeze bağlı olmadığınızı beyan ettiniz. Yan ön sorgulamada sonuç olarak genel anlamda, Troçkist merkeze bağlı olduğunuz savını kabul etmişsiniz. Evet bunu sorgu sırasında kabul ettiniz mi?

K- Hayır, kabul etmedim.

(...)

V- Ön sorgulamada bana gerçeği söylediniz mi?

K- Hayır.

V- Neden bana gerçeği söylemediniz? Size doğruyu söylememenizi mi istemiştiniz ben sizden?

K- Hayır.

V- Sizden doğruyu söylemenizi mi talep etmiştim?

K- Evet bunu talep etmişsiniz.

V- Peki öyleyse, ben sizden doğruyu ve ger-

*Mahkemede
direnerek
Troçkist
olmadığını
savunan
Krestinski, bir
gün sonra şöyle
diyecektir:
"Suçluyum. Bana
isnat edilen
suçların hepsini
eksiksiz kabul
ediyorum.
Nankörlüğümün
ve ihanetimin
sorumluluğumu
üstleniyorum."*

çeği söylemenizi istemişken, siz ne diye yalan söylemekte diretiyorsunuz; bu yanlış ifadeyi sor-gu yargıcına kaydettiriyor ve sonra da imzalıyor-sunuz. Neden?

K- Sizin beni sorguya çekmenizden önce, da-ha önce yalan beyanlarda bulundum, ön soruş-turma sırasında.

V- ... ve sürdürdünüz mü?

K- ... sonra sürdürdüm bunları çünkü -bizzat deneyimlerime dayanarak kanaat getirmiştim- Mahkeme duruşma sırasına kadar -tabi duruşma var ise- sürdüremeyecek, daha önceki açıklamala-rımı çürütecektim.

V- Peki, bunları çürütmeyi başardığınıza ina-nyor musunuz?

K- Hayır, önemli olan bu değil. Önemli olan Troçkist olmadığımı beyan etmekte burada. Özel bir komplo durumunda bulunduğumu söyledig-im o cümle, 5 ya da 9 Haziran günü ifademde baştansona yalandır.

V- Size bunu sormuyorum, yanıtları aceleye getirmemenizi rica edeceğim. Ben şunu soruyu-rum: Özel bir komplo durumunda bulundum ne demek?

K- Gerçeğe uymuyor bu.

V- Daha sonra göreceğiz. Ben özel bir komplo durumunda bulunduğunuzu söylerken verdiğ-i-niz ifadenin anlamını kavramak istiyorum.

K- Eğer gerçeğe uygun düşseydi; bu, gerçek-ten Troçkist olup, Troçkizm yanlısı olduğumu gizlemek için bütün önlemleri alırdım demek olur-du.

V- Mükemmel; ve gizlemek için de; Troçkiz-minizi inkar gerekiyor.

K- Evet.

V- Şimdi Troçkist olmadığınızı beyan ediyor-sunuz. Ama Troçkist olduğunuzu gizlemek ama-cıyla değil mi?

K- (Suskundur bir süre): Hayır; Troçkist ol-madığımı beyan ediyorum.

(...)

(Öteki sanıklar uysaldılar, **Rosengoltz, Bes-sanov, Grinko**,yeniden üst üste savcının isteği üzerine **Krestinski**'yi suçlarlar.)

(...)

Vychinski-(**Rosengoltz**'e hitaben): Sanık **Ro-sengoltz, Bessanov**'un Troçkist olduğunu biliyor-dunuz ama değil mi?

Rosengoltz: Bilmiyordum.

V- **Piakatov** size tavsiyede bulunmuş muy-du?

R- Bu konuda onunla konuşmam olmadı hiç.

V- Ama **Bessanov**'un Troçkist olduğunu bili-yor muydunuz?

R- **Krestinski**'den duymuştum.

V- **Bessanov**, **Krestinski** hakkında ne demişti size?

R- Troçkist olduğunu ve **Bessanov**'un **Kres-tinski**'ye Troçkist etkinliklerde yardım ettiğini söyledi.

V- Kim söyledi bunları size.

R- **Krestinski** söyledi.

V- Bizzat **Krestinski** mi?

R- Evet ta kendisi.

V- Hatırlıyor musunuz hangi yılda?

R- Kesin bir şey söyleyemem.

V- Aşağı yukarı 1933'ler olabilir mi?

R- Evet aşağı yukarı o yıl.

V- Hangi koşullarda, ne zaman?

R- Dışişleri Bakanlığı Halkla ilişkiler Kom-i-serliğinin adamlarından söz ediyordu. Bu işte ona yardım ediyorlarmış, bunların adları arasında **Bestonov**'un adını da saydı.

Vyhchinski- Sanık **Krestinski**, bu ifadeyi duyduzun mu?

Krestinski- Reddediyorum.

V- Red mi?

R- Reddederim.

V- Kesinlikle mi?

K- Kesin, kesin.

V- Bu konuda diyecek başka bir şeyiniz yok-sa, tamam mı?

K- Tamam.

V- Soracak başka sorum yok.

Krestinski- Doğruyu söylüyorum ben.

Vychinski- Ne zamandan beri doğruyu, ger-çeği söylemeye başladınız?

K- Bu dava sözkonusu olduğundan bu yana.

V- Yaa?

K- Bugün doğruyu söylüyorum.

Mahkeme Başkanı: Ögleden bu yana mı ya-ni?

(...)

(Ögleden sonra da direnmeyi sürdürür: **Grin-ko, Rijkov, Krestinski**'yi sıkıştırırlar. Ancak so-ruşturmanın başlamasından yirmidört saat sonra **Rakovski**'nin durumunu değiştirmesinin ardın-dan **Krestinski** de direnmekten vazgeçer.)

(...)

Vychinski- **Rakovski**'nin söyledikleri doğ-ruysa Mahkemeyi kandırmaya, ön sorgulamada verdiğiniz ifadeyi inkara devam edecek misiniz?

Krestinski- Ön sorgulamadaki ifademın tü-münü kabul ediyorum.

Vychinski- **Rakovski**'ye soracak başka so-rum yok. Ama **Krestinski**'ye soracağım bir soru var; çünkü ifadeniz ne anlama geliyor, bu dava-lar sırasında Troçkist bir provokasyondan öte ne-dir?

Krestinski- Dün duyduğum utancın ağır bas-kısı altında ayrıca sanık kürsüsünde bulunuyor olmam, bunun yarattığı hava; suçlamalar karşı-sındaki halim, hastalıklı oluşumun, durumu daha az ağırlaştırması sonucu doğruyu söyleyemedim; suçluyum diyemedim. Böyle diyecek yerde, me-kanik biçimde yanıt vererek hayır, suçlu değilim dedim.

Vychinski- Mekanik biçimde mi?

Krestinski- Hatta, dünya kamuoyu önünde doğruyu her zaman Troçkist mücadele içinde ol-duğumu söyleyemedim. Mahkemenizden ifade-mi tutanağa geçirmesini rica ediyorum, suçlu-yum. Bana isnat edilen suçların eksiksiz hepsini kabul ediyorum. Nankörlüğümün ve ihanetimin sorumluluğunu üstleniyorum

Vychinski- Şimdilik sanık **Krestinski**'ye sora-cak başka sorum yok.

(...)

(Hersey yoluna girmiştir. Bu dava da önceki-ler gibi itiraflarda bulunan insanların davası ola-caktır.)

Gelecek sayıda: İtirafıta bulunan bu insanlar kimlerdi?

Devrim yıllarındaki hizmetleri neler oldu?

Yine **Pierre Broue**'nin kaleminden.

"Mazlum milletler"in "mazlum" lideri

SULTAN GALİYEF AKLANDI

Sultan Galiyef

1 Haziran 1990 günü, bütün gazetelerde, Moskova kaynaklı şöyle bir haber yer almıştı:

"... Stalin dönemi kıyımlarını incelemekle görevli Politbüro Komitesi, Stalin'ce Sultan Galiyef'e yöneltilen tüm suçlamaların asılsız olduğuna karar vererek, Galiyef'in tüm haklarını ve parti üyeliğini iade etme kararı aldı..."

**STALİN'İN
"YIKICILIK"**

SUÇLAMASI

Stalin, Sultan Galiyef'i 9/12 Haziran 1923'de toplanan, Sovyet Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Cumhuriyet ve Ulusal Bölge sorumlu emekçileriyle birlikte gerçekleştirdiği 4. Konferansı'nda suçlamıştı.

**BEN ONU SON
KERTEYE KADAR
SAVUNDUM**

Bugün 'asılsız olduğu kesinleşen o suçlamaların, en önemli bölümlerini ya-

yınıyoruz:

"... bu arkadaşlar beni eleştirerek, Sultan Galiyef'i çok fazla koruduğumu iddia ettiler. Evet, doğrudur. Ben onu son kerte ye kadar savundum. Sanmıştım ve hâlâ sanıyorum ki, görevi bunu gerektiriyordu. Ama ben onu belli bir sınıra kadar savundum. Ve bu sınır Sultan Galiyef tarafından aşıldığı anda kendisinden yüz çevirdim..."

**MERKEZ
KOMİTEDEN
DÜŞMAN GİBİ
SÖZEDİYOR**

"... ilk yıkıcı mektubu göstermektedir ki, Sultan Galiyef Parti'yle bağlarını koparmıştır. Bu mektubun taşıdığı anlam, yaklaşık olarak beyaz muhafızlar'ın dilini andırmakta, mektup Merkez Komitesi'nden bir düşman gibi söz etmektedir. O sıra 'Nar-komzem' alanında, Tatar Cumhuriyeti'nin isteklerini savunuyordu. Kendisini bir notla uyardım ve gizlice yazdığı mektubu anti/parti olarak nitelendim. Onu Validof'unkine (Zeki Velidi Tapan) benzer bir hareket örgütlemekle suçladım, bu yasadışı ve anti/parti çalışmayı durdurmazsa sonunun kötü olacağını söyledim, üzerinden desteğimi çekeceğimi ihtar ettim.

**GALİYEF'LE TÜM
İLİŞKİLERİMİ
KOPARDIM**

"... çok şaşırdı, yanlışla düşürdüğümü söyledi;

Galiyef'in yıkıcı sayılan mektubu

Sultan Galiyef'in Parti/Dışı ilan edilmesine sebep olan, Stalin'in Parti Konferansı'nda onun aleyhine delil olarak kullandığı 'yıkıcı' mektup E.H. Carr'ın 'Sovyet Rusya tarihi' isimli eserinde, şöyle veriliyor:

"... merkezi hükümeti iyi bilen bir insan olarak, size şunu söyleyebilirim ki, bu hükümetin Rus olmayan halklara karşı politikası, Büyük Rusya yandaşlarının eski emperyalist politikasından farklı değildir.

"... 1917'de verilen sözler, yerine getirilmemiştir. Bu yüzden gelecek kongrede ortak bir cephe meydana getirmek ve ulusal çıkarlarımızı korumak amacıyla, Kazaklar ve Türkistan'lılarla birleşmek zorundayız..."

Bu Mektup Galiyef tarafından, Ufa şehrindeki bir arkadaşına, (muhtemelen Adigamofa) yazılmış, o zamanki Sovyet İstihbarat örgütü tarafından ele geçirilmiştir.

(E.H.Carr, 'The History of Soviet Russia', cilt II, s.286/287)

**Stalin onu yıkıcılıkla suçlardan şöyle diyordu: "Tatar Cumhuriyeti'nin isteklerini savunuyordu. Kendisini bir notla uyardım ve gizlice yazdığı mektubu, anti/parti olarak niteledim."*

Adigamof'a mektup yazdığını, ama bunun ona değişik birşey anlatmak amacı ile kaleme alındığını, eskisi gibi Parti'nin bir adamı kaldığını ve gelecekte de kalacağına şeref sözü verdiğini belirtti. Ne yazık ki, iki hafta sonra ikinci bir 'yıkıcı' mektup gönderdi ve bu mektubunda Adigamof'a 'Basmalcılar'la ve 'liderleri' Validof'la ilişki kurmasını önerdikten sonra, mektubu 'yakmasını' belirtti. Bu öylesine bir alçaklık ve sahtekarlıktı ki, beni Sultan Galiyef'le tüm ilişkilerimi koparmaya itti. O andan itibaren benim için Parti dışı, Sovyetler/Dışı bir adam oldu, kendisine bir söz söyleme gereği duymuyordum..."

(Stalin'in 'Eserleri' (Rusça) Cilt V, s.301-3012)

SULTAN GALİYEF HAKKINDA KARAR

Sultan Galiyefçilik olayı üzerindeki Merkez Denetleme Kurulu raporunu dinleyen Konferans, şu noktalarda fikir birliğine varmıştır.

1. Parti tarafından önemli bir göreve getirilen Sultan Galiyef, durumundan yararlanmış ve bu görevin yerel emekçilerle sağladığı ilişkilerden yararlanıp, cumhuriyetler ve ulusal bölgelerde henüz tümüyle sağlamlaşmamış ve dağınık (Parti üyesi olan ve olmayan) işçilerin arasında, Parti merkez organlarının aldıkları kararlara karşı çıkmak amacıyla yasadışı bir örgüt kurmuştur. Sultan Galiyef yıkıcı yöntemlere başvurmuş ve uluslar politikası konusunda parti'nin aldığı kararları saptırmak ve bulandırmak için, gizli haberalma raporlarından faydalanmıştır.

2. Sultan Galiyef, bu anti/Parti örgütü kullanarak, eskiden ezilmiş olan ulusların, devrimci proleterya karşı duydukları güveni sarsmak istemiş, ve Sovyet İktidarının başlıca öğelerinden ve doğu halklarını emperyalizmden kurtaracak olan bu iki gücün birleşmesine karşı kuşku uyandıracak davranışlarda bulunmuştur.

3. Sultan Galiyef, örgütünü Sovyetler Birliği'nin sınırlarının ötesine doğru genişletmeye çalışmış, bazı doğu ülkelerindeki vandaşlarıyla ilişkiler kurmayı denemiş, (İran, Türkiye) ve bunları Sovyet İktidarının uluslar politikasına karşı bir platform çevresinde bir araya getirmeyi amaç edinmiştir.

4. Sultan Galiyef'in Anti/Parti ve açık Karşı/Devrimci hedefleri, hatta Anti/Parti çalışmalarının mantığı onu ihanete ve Sovyet rejimini devirmek için çalıştığı gerçekleşmiş Karşı/Devrimci güçlerin safında yer almaya sürüklemiştir. Sulan Galiyef, şeflerinden biri olan Zeki Velidi aracılığıyla, uluslararası emperyalizm tarafından desteklenen Türkistan ve Buhara 'Basmacıları' ile ilişki kurmayı da böylece denemiştir.

5. Konferans, Sultan Galiyef'in parti birliğine ve Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı yürüttüğü, kendisi tarafından da çeşitli itiraflarla kabul edilmiş olan caniyane hareketlerinin onu Komünist Parti'nin dışına ittiğine sonuç olarak inanmaktadır.

Moskova, 9-12 Haziran 1923

('Revolitsiya İ Nacional 'Nosti' dergisi, No: 11, s.107/108, 1933)

Stalin

BALKANLAR

"Ünlü sinema adamı Bunuel, Steinbeck için; 'Arkasında Amerika'nın etki gücü olmasaydı, Türkçe yazsaydı, onu kim umursardı' der. Bu küçük cümlede kültür emperyalizminin ilanı vardır."

Tarık Buğra

BALKAN ülkelerinin birtakım benzerlikleri, bir de kesin ortak yanları var: Aşağılık kompleksi. Bunu ben, Yugoslavya'da, Bor kentinde geçen ay yapılan **Balkan Yazarları Toplantısı**'nda gördüm: Yunan delegesi bildirisini Fransızca sunuyor, öteki bildirilerde de bol bol batılı veya kuzeyli yazarların, eserlerin, düşünürlerin adı geçiyordu.

Ben de aynı şeyi yapmıştım; fakat şöyle: Ünlü sinema adamı **Bunuel, Steinbeck için; Arkasında Amerika'nın etki -propaganda- gücü olmasaydı, Türkçe yazsaydı, onu kim umursardı."** der.

Bu küçük cümlede **Kültür Emperyalizmi**'nin ilanı vardır. Bor'da açıkça gördüm ki, Balkan ülkeleri kültür sömürgeleri olmuştur. Balkan ülkeleri birbirlerinden kopuk, birbirlerine yabancı, birbirlerine kayıtsız, hatta birtakım tarih kalıntılarıyla birbirlerine düşman, mükemmel birer batı veya kuzey müşterisi olup çıkmışlardır. Bu ülkeler, ilgileri hep o yönle bağlanmış olarak yazıyor, çiziyor, besteliyor, yontuyor, yapıyorlar. Yorumları, ölçüleri, anlayışla-

rı, arayışları, tıpkı endüstri ürünlerinde ve teknolojide olduğu gibi hep ithal malı veya patent transferi.

Elbette eriyişin, sömürgeleşimin ta kendisidir bu. Oysa edebiyat ve sanat bağımsızlığını sağlayacak her şey hazır. Türkiye'yi düşünün; Türkiye sanat ve edebiyat için üstün yeteneklerin verimli tarlasıdır. Türkiye Dünya'nın en değerli şiirlerinden birinin sahibi idi; bugün de olabilir. Şairlerimiz, romancılarımız, oyun yazarlarımız, piyasamızı ele geçiren, ithal mallarından aşağı değildir. Aralarında üstün olanları vardı. Bunu -inanmıyor- biliyorum.

Fakat, bırakın batı veya kuzeyi, Balkan bile -kişisel, özellikle de politik etki ve çabaların aktardığı birkaç ismin dışında- bize yabancı, bizi yok sayıyor, en azından öyle sanıyor. Bütün bağlantıları, yazılmamış sözleşmeler, andlaşmalar gibi, kuzey veya batı ile. Fakat onlara birşey söyleyemezsiniz; çünkü bu bağlantılar, yani sömürgeleşimleri, onları tek tek, yalnız bizden ve birbirlerinden değil, kendilerinden de koparmış. Bizde olduğu gibi.

HENÜZ "TANINMAMIŞ" OLMAK...

"Henüz tanınmamış olmak, dergimizin gözünde bir mazhariyettir."

Sanat dergilerimizin geleneğinde, 'okuyucu köşesi', uzun süre yazarlık ve şairlik heveslerinin köşesi olmuştur. Yurdun dört bucağından, bu köşelere, şiir, hikaye, deneme yağar; gönderenler, gönderdiklerinin değerlendirilmesini 'neşre layık görülürse' yayınlanmasını beklerdi. Günümüzün pek çok ünlü yazar ve şairi, eski dergilerimizin okuyucu köşelerinden geçmişlerdir. Son zamanlarda daha ziyade 'mektuplar' köşesi diye anılan sayfanın, biçimi de değişti, fonksiyonu da: Artık daha çok orada, fıkra, deneme, eleştiri yazmada belirli bir düzeye ulaşmış okurların, fikirlerini, değerlendirmelerini, hatta tartışmalarını okuyoruz. Bu, bir bakıma, ülkemizdeki sanat okurunun, duygusallıktan düşünselliğe yöneldiğini gösterdiği için, sevindiricidir. Şu var ki, 'okuyucu köşesi'ne gönderilen mektupların çoğunda, bu tür yazıları yayınlayan yazarlarımızın tikleri, alışkanlıkları, eğilimleri açıkça görülmekte; bu sebeple mektuplar, gerçek okurların, yaşanmış ve yaşanmakta olan olaylar, derginin şu ya da bu konudaki tutumu üzerindeki taze eleştirileri olmaktan çıkarak, 'gelişmekte olan' yazarların fideliği haline gelmektedir.

Bakış, bu 'önü ilikli' tutumu benimsemek iste-

miyor. Okurlara ayırdığımız bu bölüm, ne söylev çekmek için bir kürsüdür, ne aşağılık komplekslerinin tatmin yeri; burada okurlarımız, hem dergiyle, derginin yazarlarıyla, hem birbirleriyle söyleşecekler; bu işi yaparken de, mümkün merete hoşsohbet, halden anlar, haksever olmaya gayret edeceklerdir. **Bakış**, ülkemizde sanat faaliyetlerini, nüfus arttıkça daha büyük kalabalıklara yayılacak yerde, daha küçük azınlıklara doğru saptırıldığının bilincindedir; yaygınlığı çoğaltmanın, herşeyden önce, ilgi sahasını genişletmekle mümkün olduğunu bilerek, edebiyattan televizyona, tiyatrodan müzikhole kadar bütün sanat alanlarının kapsamına almış; ilginin yoğunlaşması için de, sanat merakını bir seçkinlik eğilimi olmaktan çıkarmanın lüzumuna inanmıştır. Bu bakımdan, okur mektupları-

nın, bütün bu alanlarda, karınca kararınca söyleşmek isteyen herkese açık olduğunu belirtmek isteriz.

Bakış, gördüğünüz gibi, artık iyice kalıplaşmış bir tutumla; artık herkesin ne yazdığının ne yazacağını kestirebildiği yazar ve şairlerden, yazı derlemekle yetinmiyor; elbette dişe dokunur şiirleri, hikayeleri, eleştirileri, incelemeleri yayınlıyacaktır; fakat, asıl amacının ülkemizdeki ve dünyadaki "sanat olaylarını" ulusal bir mercekten geçirerek, değerlendirmek olduğunu unutmadan! Onun için, okurlarımızın arasındaki şiir, hikaye, eleştiri vs. meraklıları, yazdıklarının değerlendirilmesi için dergiye gönderseler de, cevabını bu sayfada beklemesinler, mektuplar, sanat olaylarının tartışılmasına, söyleşilmesine ayrılmıştır; değerlendirilen yazı, şiir, eleştiri ve diğer yazılar, ya doğrudan doğruya dergide yayınlanacak, ya da dergi -gerekli gördüğü taktirde- onları gönderenlerle ilişki kuracaktır. Şunu da ekleyelim ki, **'henüz tanınmamış olmak' dergimizin gözünde bir mazhariyettir.** Onlara, değerlendirmede, öncelik tanıyacağız. Kimileri at var ama meydan yok derler, işte size meydan, atı olan buyursun.!

SOL ELDEN GİDİYOR

"Bu ülkede, 'sağ' denildiği zaman anımsanan şey, devletle ve onun resmi ideolojisiyle özdeşleşmiş, onunla bütünleşmiş ve onu 'korumayı' esas almış bir kesimdir."

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

1 980 sonrasında sağın hem sermaye olarak hem de düşünce olarak sağla-
dığı son derecede ilginç bir gelişme
var.

Sağın elinde bulunan sermaye toplumun büyük kesiminin biriktirdiği bir sermaye değil. Çok daha küçük ve belli bir kesimin çeşitli ilişkileri kullanarak 'sağladığı', bir yerlerden 'bulduğu' ve ülkeye 'aktardığı' bir sermaye bu. Dolayısıyla da 'yerli' değil, 'yabancı'. Öyle olunca bu sermayenin toplumun büyük kesimi tarafından benimsenmesini değil, dışlanmasını beklemek gerek.

Oysa bu sermayenin yaptıkları toplumun hemen her kesiminden kabul ve destek görüyor. 'Faizsiz kazanç' türünden yaklaşımlar toplumda ilginç karşılıklar buluyor. Bu gelişmelere destek verenler, bu arayışların arkasında ne türden yaklaşımların ve ideolojilerin yattığını bildikleri halde desteklerini sürdürüyor ve ilk çelişki de buradan doğuyor: Toplumda azınlıkta olan bir kesim tarafından getirilen bunca şey toplumun diğer bölümlerinde nasıl oluyor da bu türden yankılar bulabiliyor?

Düşünce arayışları açısından da sağ ilginç karşıtlıkları barındırıyor bünyesinde: Bu ülkede, 'sağ' denildiği zaman anımsanan şey, devletle ve onun resmi ideolojisiyle özdeşleşmiş, onunla bütünleşmeyi ve onu 'korumayı' esas almış bir kesimdir. Oysa durum bugün hiç de öyle değil. Sağın bir kesimi, ama önemli bir kesimi, devlet kavramının yeniden değerlendirilmesi gerektiğini söylüyor: bunu hiç çekinmeden öne sürebiliyor. 'Dışarda' üretilmiş birçok kavramla hiç çekinmeden özdeşleşiyor, o kavramlarla bütünleşiyor ve o kavramları sadece 'ithal etmek'le yetinmiyor; onları dönüştürüyor ve onlara yönelik yeni ve özgün düşünceler de üretiyor. Gene toplumun çok küçük bir kesimini oluşturduğunu söylediğimiz bu çevreden yükselen bu atak giderek herkesi etkiliyor ve bize şu ikinci soruyu sorduruyor: Nasıl olur da her zaman 'gericidir' diye tanımlanmış, öyle bilinen bir kesim bu gelişmeyi sağlıyor, buna mukabil toplumun çok daha büyük bir alanına ses yöneltmeyi kendisine esas alan, kendisini o 'büyük' alan için var sayan bir diğer kesim, yani sol, son on yılda

yeni hiçbir şey söylemiyor, ortaya elle tutular, gözle görülür hiçbir şey koymuyor?

Ben şöyle bir açıklama yapmaya çalışıyorum ve diyorum ki, sağın bugünkü arayışı ne kadar marjinal olursa olsun, özünde toplumun temel değer yargılarıyla bütünleşmiştir. Özellikle dinsel gibi bir önemli kavramdan yola çıkan bu arayışlar 'açık uçlu' olan bu olgunun yardımıyla toplumun egemen düşünce sistematigine ses yöneltebilmiş ve onu uyaramıştır. Bir de ülkedeki 'yerli' burjuvazinin yapısı gözden geçirilince görülüyor ki 'bu' kesimle en çok ilişki kuran sermaye kanadını taşra burjuvazisi oluşturuyor. Yani henüz feodal değer yargılarını henüz terk etmemiş olan bir kesim. Böyle olunca da, yani 'halkla' bütünleşince de bu ideolojik yaklaşım kendisini somutlaştıracak teknolojik gelişmeyi (çünkü sermaye aslında teknoloji demektir) yanına alıyor ve etkinlik kazanıyor. Zaten tarihsel gelişmenin temel dinamiği de bu değil midir?

Bu gerçek düşünsel sağ için de geçerlidir: Onlar da kendilerini üretilmiş ve 'evrensel' kabul görmüş düşünce arayışlarına attıktan sonra ellerindeki 'malzemeyi' somut öneriler haline getirebiliyorlar ve bunu yaparken de toplumun ve halkın temel tercihlerinden yola çıkıyorlar. Yani yerleşik ve sağlam bir tabana basıyorlar. Hiçbir şeyi ayakları havada olan çeşitli kavramlarla girişilmiş basit bir zihin cimnastiği olarak görmüyorlar.

Getirdikleri görüşlere katılırsınız ya da katılmazsınız ama yapılan işin mekanizması budur. Bundan da solun alacağı epey ders vardır.

Yoksa çok ilginç bir gelişme olacak ve tarihsel gelişmenin itici gücü soldan alınıp sağa verilecek (ki bazı açılardan zaten öyledir); bununla da kalınmayacak ve aydın denildiği zaman hatırlanan 'sol' değil, 'sağ' olacak.

Olur mu olmaz mı bilmem ama işi bura ya kadar getirmenin ayıbı bile bize yeter!

AYIN ŞİİRLERİ

PARİS

Gördüğüm en hüzünlü yeşildi gözleri
yapraklarından sızıyla suların süzüldüğü
ya da en çok siyah ve bir gazalın ki.
Egzotik çağrışımlarla yüklü
martı tüyü ve tüy zerafeti üşümüş çocuk elleri
Gece vitrin önlerinde ışıklandırılmış ağaçlar gibi
ışıl ışıl Paris'e benziyor rüzgarı
bakışında buzdan hüzünler ve paris gecesi.

Dudaklarından başlamalıyım söze
sonra bir çizgi halinde inip haritanın ortasına
dolu gibi yağmalı sapır sapır
kirazlar ezilmeli öpüşler yorulmalı
sağanak durmalı.

Sevgilim, gözlerindeki şu uzayıp giden büyü
ışıklandırılmış Ürgüp'ün Kapadokya'nın hüznü
çın çın çınlatıyor bir sızı halinde içimi.
Ve kolunu kımıldatınca sen
soylu yağız bir atın savrulan yelesi
çıplak koşumsuz üzensiz eğersiz
bir kızılderili gibi sarılıp boynuna
öptüm seni puslu ve derin.
Güneşsiz bir öğle hava durgun ve serin
sen ardısıra sürüklenip rüzgarın
kıyıya vurdun büyük bir sıçrayışta
dalga gibi patlayarak
Ve ben nasıl gelebilirim Çin seddini yıkarak
Üstelik deniz çok uzaktaydı
daha deniz rüzgarıydı koluma sıçrayan dalga
ayaklarım ıslanmıştı yalnızca
med-cezirde
kıyıda gelgitlerle ıslanmış kumsalda.

25 Mart 1990

DEMOKRASİ

Ne kadar giyinsem giysilerim örtmüyor beni,
Yeşil bir dal koymuşsun üzerime
kımıldadıkça
Sen de yüzelli, ben diyeyim beşyüzelli
bir o kadar yaprak öpüyor beni.
Ruhumun her yerinde ellerinin izleri
mıhtabına katmışsın onca uzaktan
birbirine giriyor, Lambadanın müziğinde bedenlerimiz.
Günler aylar yarı yıllar geçiyor
ruhum ellerinin kollarının arasında
Sen millerce uzakta
ben avuçlarının arasında.

3 Mayıs 1990

BU KAÇINCI BAHAR?

Halit
Refiğ

*"Akis'ten
yakınlığım olan
Doğan ve Hamdi
Avcıoğlu
kardeşler Yön'ü
çıkardılar. Yön
bildirisine biz de
imzayı bastık."*

Fikir ve kültür dergiciliği gazeteciliğe benzemez. Gazetecilik büyük bir teşkilatlanmadır, büyük bir ticarettir. Kuralları akılcı, katı ve acımasızdır. Fikir ve kültür dergiciliği ise genelde bir gönül işidir. Bu işe sıvananların büyük maddi beklentileri yoktur. Amaç genelde düşündüğünü, hissettiğini, kişiliğinden ödün vermeden özgürce ifade edebilmektir. Büyük gazeteler zaman zaman savaşıların açılmasında, hükümetlerin devrilmesinde, iş adamlarının iflasında, ailelerin yıkılmasında önemli roller oynayabilmişlerdir. Düşünce ve sanat dergilerinin böyle bir gücü pek olmamıştır. Ama aralarından birçoğunun uzun vadede kültür gelişiminde daha temelli ve kalıcı etkileri olabilmiştir. Servet-i Fünun'dan Sebilü'r-Reşad'a, Türk Yurdu'ndan Aydınlık'a, Varlık'tan Akis'e, Büyük Doğu'dan Yön'e dergiciliğin fikir hayatımızın vazgeçilmez bir alanı olduğu görülür.

Hiçbir gazetede uzun süre barınmadım. Ama benim mizacıma denk düşen bir tarafı olan gerek ki, oldum olasıya dergilerin cazibe alanı içinde buluyorum kendimi. **Doğan Kardeş**'te ilk şiir ve karikatürlerim çıktığında 11 yaşındaydım. 21 yaşında **Akis** dergisinin sinema sayfasının sorumlusuydum. Onu birçok dergi maceraları izledi. Bunların en heyecan vericileri belki de hiç yayınlanmamış olanlardı. **Menderes**'in son döneminde, **Süheyl Gürbaşkan**, **Turhan Tükel**, **Orhan Şahinler** ve **Oğuz Atay** sosyalist bir dergi çıkarma hazırlıklarına giriştik. O yürümeyince, **Kemal Tahir**'in sevdiği dostu **Cemil Sait Barlas**'ın '**Pazar Postası**'nda bir araya geldik. Yazı ve şiir verenler arasında **Bülent Ecevit** de vardı. Bugünün önemli bilim adamı **Baykan Sezer** ilk cıvılcık dönemini orada geçirdi. 27 Mayıs'tan sonra, sosyalist geçinen kim varsa bir araya gelsin bir dergi çıkaralım dendi. Tabii **Kemal ağabeyin** peşinde biz de seyirttik. İşin organizasyon yükü büyük ölçüde **Oğuz Atay**'ın üstüne yıkıldı. Derginin adı "**Olaylar**" olacaktı. Öyle mi olsun böyle mi olsun, eski tüfekler gelsin mi, muhbirler affedilsin mi, affedilmesin mi tartışmaları uzayıp giderken, **Akis'ten** yakınlığım olan **Doğan ve Hamdi Avcıoğlu** kardeşler **Yön'ü** çıkardılar. **Yön** bildirisine biz de imzayı bastık. Böylece "**Olaylar**" der-

gisi çıkmadı ama işin yükünü ve acısını çeken **Oğuz Atay** bu olaylardan "**Tutunamayanlar**" romanını çıkardı. Az şey sayılmaz.

Kemal Tahir, **Yön**'ün askerî devrim beklentilerini tasvip etmiyor, etrafına **Sencer Divitçioğlu**, **Selahattin Hilav** ve **Atilla Tokatlı'yı** alarak "**Toplum ve Gerçek**" adlı bir fikir dergisi çıkarmayı tasarlıyordu. Ne yazık ki, o tasarı da geride birçok kırgınlıklar bırakıp suya düştü. Zaten 70'li yıllara gelindiğinde, şimdi düşünmenin değil eylemin sırasındır görüşü ağır bastığından ortalık on yıl sürecek bir kavga-döğüş havasına girdi.

Bizden sonraki hızlı devrimci, solun bize keskin düşmanca tavrına karşılık, "**Hareket**" grubunun ılımlı sağcılarını, saygı, hoşgörü ve anlayışla yaklaştılar. Demokrasiyi onların daha iyi hazmettiklerine hiç kuşku yok. **Nurettin Topçu**'nun yanında yetişen **Ezel Erverdi** en sevdiğim ve saydığım dostlarım arasındadır. **Ezel Erverdi**'nin **Mustafa Kutlu** ile çıkarttığı "**Dergâh**" dergisini de büyük önem ve değer vererek izliyorum, fırsat buldukça yazmaya çalışıyorum.

80'li yılların ilk yarısı malûm, düşünce-sizliğin fazilet sayıldığı bir dönemdi. O arada son derece şirin, çalışkan, işbilir **Ali Saydam** ile tanıştık. Birkaç yıllık "**Bravo**" dergisi maceramız oldu. "**Bravo**" gitti ama, **Ali Saydam** ile dostluğumuz baki kaldı. Onun daha sonraki "**Şehir**", "**Gergedan**", "**Argos**" girişimlerinde de kenarından köşesinden çorba da tuzumuz oldu. "**Argos**"u şimdi **Selim İleri** yönetiyor. Büyük ilgiyle izliyorum.

Bütün bu dergi maceraları içinde itiraf etmeliyim ki bana en heyecan vereni **Atilla İlhan**'ın kaptanlığını yaptığı "**Cönk**" oldu. O dergi atmosferinde kendimi yeniden **Kemal Tahir**'li günlerde yaşıyormuşum gibi hissettim. "**Cönk**"ün yayınının durmasına gerçekten çok üzüldüğüm için aynı ekibin "**Bakış**"ta yeniden bir araya gelmesine de o ölçüde sevindim. "**Yorgun Savaşçı**"yı oyun haline getirme tasarısı ile yakınlaşıp kaynaştığım **Hakan Altın**er hepimizi yeniden bir araya topladı. Yalnız bir eksikimiz var: Geniş bilgisine, ifade gücüne gerçek bir hayranlık duyduğum **İrfan Külyutmaz**. Biz hepimiz burdayız, sen neredesin **İrfan Külyutmaz**? İnan ki seni özliyorum...

MÜLTECİLER BATI'YI YARGILIYOR

"Mülteciler Batı'yı Yargılıyor" başlığını atarken, elbette bir yargılamanın sonucunun olumlu veya olumsuz olabileceğini düşünüyorduk. Nitekim gelen yanıtlar içinde, Batı hakkında, "bireye yatırım yapıyor", "insanlarına refahı sağlamış" gibi olumlu yaklaşımların yanı sıra, "Sokaktaki adam bilgisiz", "Batı'da kadın haklarını savunabilirsiniz ama ücretleri her zaman erkeklerden daha düşüktür." gibi gerçeğin diğer yüzünü de gösteren açıklamalar vardı. Bu soruşturmamıza her siyasi görüşten mülteciyi dahil etmek amacındaydık. Ancak İslami akımların sözcüsü olan mülteciler, Batı hakkındaki görüşlerini açıklamak istemediler. "Bakış" Batı'da yıllardır yaşayan mültecilerimizden oraları görmeden önceki düşünceleri ile gördükten sonraki düşüncelerini kıyaslamalarını istedi. Açıklamaların tümünde hepimizin kafasındaki "Batı" imajını belki pekiştirebilecek, belki de değiştirebilecek yeni bir boyutu görebiliriz.

YURDA DÖNÜŞ YAPANLAR NE DİYOR?

Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi eski Başkanı Nurettin Yılmaz, 1982'de yurtdışına çıktı, 1988'de yurda döndü. Davası sürüyor.

Nurettin Yılmaz, "Batı konusunda eskiden özgün bir düşüncem yoktu. Fakat Türkiye'ye göre gelişmiş bir yapı olduğunu tahmin edebiliyordum. Mesleğim gereği altyapısının da çok gelişmiş olduğunu biliyordum?" diyor. Önce Yunanistan'da sonra İsveç'te kaldığını söyleyen Nurettin Yılmaz, İsveç'i tam düşündüğü gibi bulduğunu belirterek şunları söylüyor:

"Birey için tüm olanaklar seferber edilmiş durumda. Sosyal kurumları da çok gelişmiş. Tüm sorunları hallolmuş gibi. Orgütlenmiş bir toplum.

Binlerce insanımız hapisanelerde çürürken oradaki demokrasi anlayışını hafifsemek yanlış olur. Avrupa bugünkü gelişmişliğinin faturasını ödemiş durumda. Şimdi bizi Avrupa demokrasisinden yararlanıyorsunuz diye suçluyorlar. Niye yararlanmayalım? O toplum bunun faturasını ödemiş. Biz de ödüyoruz ama bu biraz geç oluyor. Batı demokrasisi ulaşılması gereken bir yer. Ama biz daha 141, 142, 163

ile uğraşıyoruz. Sovyetler Birliği bile "batı'dan yararlanmalıyız" diyor. AT gündemimde. Kafamızı kullanarak bundan iyi bir şekilde yararlanabiliriz. Avrupa konusunda çok kafa yorduğum söylenemez."

Yüksel Selek, politik göçmen olarak 4.5 yıl Federal Almanya'da kaldı. Nurettin Yılmaz'la birlikte yurda dönen ekipteydi. Yüksel Selek, "Yurtdışına çıkmadan önce Batı hakkındaki görüşleriniz ve yargılarınız nasıldı?" sorumuza şu karşılığı veriyor:

"Önceleri kafamda ikili bir Batı imajı vardı. Bir yanıyla uygarlığın gelişmiş olduğu bir dünya parçası; yüksek bir yaşam standardı, insan haklarının yerleşmiş olduğu bir dünya. Öte yandan emperyalizmin simgelandığı bir dünya. Tabii ki ABD, emperyalizmin ağababası olarak kafamızdaydı. Üç kez ABD'ye gittim. İnsan görünce o sistemin nasıl işlediğini daha iyi algılayabiliyor. Emperyalizmin uç örneği. Sistemin getirdiği tüm çöküşleri görebiliyoruz. Avrupa, rönesansın yaşandığı bir kara parçası olarak daha sempati ile baktığım bir yerdi. Gidince bu yargım pekişti. Avrupa'da tüketim toplumu, daha insani boyutlarda yaşanıyor. Üst düzeydeki bu gelişmişliğin, eski sömürgeciliğin bir birikimi olduğunu da biliyoruz. Tüm yaşananlar bir tarihsel zorunluluksa, üçüncü dünya ülkelerine getirdikleri sıkıntıların vebali sırtlarında olmakla birlikte, yine de insanların Avrupa'dan öğrenecekleri çok şeyleri oldukları inancındayım. Bu tabii ki, Uzakdoğu, Ortadoğu ve Akdeniz kültürlerinin

Yüksel Selek, mültecilik yıllarını geride bıraktı.

"Muazzam işsizler ordusunu nasıl eriteceklerini düşünüyordum. Sonra bu ordunun eritilmek zorunda olmadığını gördüm."

bir sentezi sonucu ortaya çıkmıştır. Yüksel Selek, "O zaman düşünceleriniz doğrultusunda bir Avrupa buldunuz" biçimindeki cümlemizi, "olumsuzlukları da sıralayabiliriz" diye karşılayarak sözlerini şöyle sürdürüyor:

"İnsanlar mesela, büyük ölçüde yalnızlar. Ama bu yalnızlık onların mutsuz olduğu anlamına gelmiyor. Bireycilikleri gelişmiş. Ama bizden tek farkları bireyleştikten sonra bencilleşmişler."

**AHMET KARDAM:
DEĞİŞEN DÜNYAYI
YAŞAMAK**

Ahmet Kardam, Türkiye'de uzakta geçen yıllarına dönüp baktığı zaman, bu yılların "kayıp mı, kazanç mı?" olduğuna karar vermekte güçlük çektiğini belirterek, şunları söylüyor:

"Bu benim ikinci politik göçmenliğimdi. 12 Mart dönemini de Hollanda'da tamamlamak zorunda kalmıştım. 1981 yılının sonlarında İstanbul'dan Batı Berlin'e doğru yola çıkarken yedi yıl önce bıraktığım Avrupa'ya gittiğimi düşünüyordum. Kendimi 19. yüzyılın eşliğindeki sanayi devrimi ve 20. yüzyıla girerkenki tekelleşme gibi dünyayı "yeni bir dünya" yapan bir dönüşümün göbeğinde bulacağını bilmezdim." 'Bilimsel teknik devrim' benim için de yalnızca kitaplarda okunan, onlardan öğrenilmeye çalışılan soyut bir kavramdı."

Kardam, "yaşamak ile anlamanın pek ender olarak üst üste düştüğünü" belirterek, muazzam işsizler ordusunun nasıl eritileceğini, bu sorunun yanıtının çok güç olduğunu düşündüğünü anlatıyor. Ahmet Kardam, "Daha sonra bu sorunun hiç de öyle göründüğü kadar zor bir soru olmadığını anladım" diyor ve ekliyor: "İşsizler ordusunun eritilmek zorunda olmadığını gördüm."

Ahmet Kardam, dünyanın hergün, her saat değiştiğini, bu değişikliği yakından izleyen insanın da yeni bir arayışa yönelmesinin olanak dışı olduğunu belirterek, "Eğer 12 Eylül'ü Türkiye'de yaşasaydım, o zaman da değişen dünyayı böyle yaşayabilir ve bu sonucu görebilme ve kabul etme cesaretini gösterebilir miydim? Pek emin değilim" diyerek sözlerini bitiriyor.

**TARZAN CEYN'İ NİÇİN
KURTARMAK İSTİYOR**

12 Mart sonrasının gençlik liderlerinden Bülent Uluer, 10 yıldır Fransa'da yaşıyor. Bülent Uluer, Batı kavramının herkes gibi önce evde konuşulanlarla, seyrettiği filmlerle, okuduğu kitaplarıyla, okullarda sürdürü-

Nurettin Yılmaz'ın göçmenliği altı yıl sürdü.

len Kemalist eğitimle şekillendiğini bleritererek şöyle diyor:

"Batı insanının, insanlığa medeniyeti yaymak için Amerika'nın ıssız ovalarında, vadilerinde, vahşi kızıldillerilerin kendilerine saldırmalarına rağmen nasıl kahramanca direndiklerini, Tarzan'ın Afrika ormanlarında Ceyn'i yamyamlardan kurtarmak için hayatını nasıl ortaya koyduğunu filmlerden ve kitaplardan "gözyaşları içerisinde" öğrendik. Daha sonra Kemalist hocalarımızdan batının tarihimizde oynadığı "büyük rolleri" Tanzimat'la daha da gelişen Batı hayranlığının bize ne kadar gerekli olduğunu, hatta Batı olmadan olamayacağımızı kavradık".

Bülent Uluer, Batı'yla tanışmasından sonra o zamana kadar öğrendiği bilgilerin hepsinin tersyüz olduğunu, artık Tarzan'ın niçin Ceyn'i kurtarmak istediğini bildiğini söylüyor. Uluer, sözlerini şöyle sürdürüyor.

"Roma'da Pagan dininin tapınaklarını kilise yapan, antik dönemden kalan sütunların üzerine Meryem ve haç diken, Roma Panteonunda gömülü olan antik dönemin tanrıları yerine azizleri yerleştiren Batı, onlarca sayfa okuduğum teorik bilgiden daha anlamlı oldu. Türkiye'de birileri kalkıp Ayasofya cami olsun, dediğinde saçını başını yolan Kemalist aydınlar en az bu önerme kadar anlamsız olan Batı'daki pratiklere ses çıkarmamaktadırlar."

Bülent Uluer, Batı'dan da öğrenilebilecek şeyler olduğunu, yüz yıllar süren toplumsal hareketlilikler sonucu elde edilen hakların bir veri olarak karşımızda durduğunu da kaydediyor.

Bülent Uluer, Fransa'da yaşıyor

Ahmet Kardam

Şanar Yurdatapan: "Asıl soru, Türkiye'nin burdan nasıl göründüğüdür."

"Dış kalıbına
baktığımızda
'modern bir
Avrupalı'
sandığınız
insanların
çoğunun
dünyadan
haberleri yok."

Şanar Yurdatapan'a bir tek soru yönelttik: "Yurt dışına çıktığınızda nasıl bir Avrupa umuyordunuz? Ne buldunuz?" Bu tek soruya Yurdatapan'ın yanıtı şöyle oldu:

"Daha önceleri bir kaç kez Batı Avrupa'ya geldiğimiz ve bazı yönlerini tanımış olduğumuz için yaşadıklarımız bizim için sürpriz olmadı. Gene de 'yaşamak' çok farklı tabii. Zoraki Avrupalılığımızın onuncu yılında hala alışamadığımız- alışmak niyetinde de olmadığımız- birçok şey var. Bunların en başında insan ilişkilerinin -inanılmaz- soğukluğu ve kopukluğu geliyor. Gazeteden okumakla bazı şeyleri anladığınızı sanabilirsiniz. Ama karşı karşıya gelmeden önce masal gibi gelir insana gene de. Minicik bir örnek: 5 yıl yaşadığımız bir Alman şehrinde komşumuz genç bir çift vardı. Bizim kızımızla yaşıt bir de kızları var, ana okuluna beraber gidiyorlar. Bu çift arada sırada bir yere gitmek isterlerse, kızlarını gece yatısına bize emanet edebiliyorlardı da çok yakında oturan anneanneye teklif bile edemiyorlardı! Yolunuz Batı Avrupa'ya düşerse önceden hazırlıklı olun. Daha birgün önce -bir iş ilişkisi içinde- gayet sami-

mi sohbet ettiğinizi, bira içtiğinizi biri, ertesi gün yanınızdan selamsız geçebilir. Kabalık da sayılmaz bu, çünkü o anda sizinle işi yoktur, zamanını size ayırmamıştır! Yıllarca Almanya'ya alıştıktan sonra bir aylığına Avustralya'ya gittiğimizde; bizimle röportaj yapan radyo programcısı bayanın "iş bittikten sonra" bizi kapıya kadar geçirmesine ne kadar sevindiğimizi anlatamam! Kaybettiğimizi sandığımız bir dünyayı yeniden bulduk sanki.

BURADA DA SEFALET

Önceden farketmediğimiz en önemli şey, bu ülkelerde de "sefalet" olduğu! Özellikle Federal Almanya'nın dış görünüşü öyle parlak cilalı ki, bu ülkede ayaşların dışında aç ve sefil insan olmadığına yemin edebilir ilk gelen biri. Oysa "en az geçinme sınırı"nın hayli altında sürünen insanların sayısı milyonlarla ölçülüyor. Özellikle yaşlı ve kimsesiz çok insan, eline geçen sosyal yardım parasıyla "ya aç kalmak ya da soğuktan donmak" arasında seçim yapmak zorunda kalıyor her kış. Öldüklerinde "eceliyle" ölmüş olarak geçiyorlar istatistiklere!

Az çok bildiğimiz, ama bu kadarını tahmin edeme-

diğimiz birşey de "sokaktaki adamın bilgisizlik ve bilinçsizlik" düzeyi. Bu sınırların gerçeklerin en korkuncu. Dış kalıbına baktığınızda "modern bir Avrupalı" sandığınız insanların büyük çoğunluğunun dünyadan haberi yok. (Zaten Avrupalı İnsan kavramı bizim kendi hayalimizde uydurduğumuz birşey olsa gerek) Haberleri olanların da çarpık çurpuk haberleri var, yamalı bohça gibi, hiçbir parça diğerini tutmuyor. Nedeni çok yazılıp çizildi: Hayatları saniyesi saniyesine doldurulmuş! Günde 8 saat iş, 1 saat alışveriş, 30 dakika köpek gezdirme, birahane kumar veya futbol tartışması. Cumartesi otomobilini yıkama ve cilalamak. Pazar sabahı biraz kilise! Ortalama bir Almanın dünyaya açılan penceresi "Bild Zeitung"- bizimkiler kadar pespaye bir bulvar gazetesi- ve Televizyon! Yetkili ve etkililer "ekonomik kriz var, onun için işsizlik çoğaldı" deyince hep birlikte "vah vah" deyip sineye çekiyor büyük çoğunluk. Sonra bir yayılım ateşi: "Yabancılar yüzünden Almanlar iş bulamıyor!" Haydaa, bütün birahanelerden dışarı yabancı düşmanlığı dökülmeye başlıyor. Sosyal Demokrat Partinin Oscar Lafontaine -o meşhur masalcı değil ama

çağdaş masalcı sayılır- başka bir hedef gösteriyor: "Çok maaş alan memurlar eksik çalışsın, daha az para alsın. İşsizlere yeni iş yeri açılır!" Bu defa nefret memurların üst bölümüne yöneliyor... Oysa yıllardır Alman dış ticareti üst üste rekor kırıyor, ulusal gelirin arttığı ilan ediliyor... İşsizlik azalmıyor bir türlü. Çünkü artık fabrikalarda robotlar var, sendikasızsız-grevsiz! Millet televizyonda zaman zaman yayınlanan ekonomik programları değil, spor ve eğlence programlarını tercih ediyor: "Zaten binbir dert var, bir de TV'da mı dert dinleyecek?"

ESKİDEN DUDAK BÜKERDİK

Bu noktada biraz durmak gerek! Avrupa'da radyo ve televizyonun Amerika kıtasındaki kadar feci ve uyutucu olmadığını kabul etmek zorundayız. Yeni kıtada -hem de sadece ABD'de değil, geri bıraktırmış Latin Amerika ülkelerinde de-günün her saatinde 15-20 kanal TV yayını, "İnsanlara düşünecek kadar zaman bırakmamak için" birbiriyle yarışır. Avrupa yayınlarında ise el altından sokuşturulan şartlandırma yanı sıra- gerçeği çok yönlü olarak yansıtan çok güzel haber-yorum ve röportajlar izleyebilirsiniz. Her ne kadar bunlar -ne hikmetse- herkesin çoktan uyuduğu geç saatlerde yayınlanırsa da; hiç değilse niyeti olanlar için dünyayı izlemek fırsatı yok değildir. Kendi ülkemizle ilgili nice gerçeği -örneğin Kürt gerçeğini- öğrenmekte çok yararlandık bu gibi yayınlardan. Avrupa hükümetlerinin güle oynaya destekledikleri 12 Eylül rejiminin içyüzünü anlatabilmek için de çok yararlandık ilk yıllarda... Eskiden dudak bükerek baktığımız "burjuva demokrasisi" ve onun sınırlı düşünce özgürlüğünün kıymetini o günlerde daha iyi anladık! Almanya'ya Hitler'in ülkesi olarak bakmak tümüyle yanlış diyemeyiz ama, tümüyle doğru da değil. Burası Marx'ın, Engels'in, Beethoven'in, Goethe'nin de ülkesi. Köklü bir kültürün ve sınıf mücadelesi geçmişinin mirasçısı Alman aydınlarından çok şey öğrendik, çok ders aldık. Zaman zaman eski değer yargılarımızın ne kadar çığ olduğunu anladık ve utanç duyduk.

Anlatabilecek daha çok şey var ama biraz da tersini anlatmak isterdik doğrusu: Dışarıda bu kadar süre yaşadıkdan sonra Türkiye bizi nasıl görünüyor? Daha Doğrusu, "Türkiye Batı'dan nasıl görünüyor?" Bir de bu soruyu yöneltin "dışardakilere"... Ama alacağınız yanıtlara güvenmeyecekse- nız yapın bu işi...

BENİM SATIRLARIM

"İnsan yalnızken ve konuşacak kimsesi yokken bir şeye inanması güçtür."

"Yıllar geçtikçe Giovanni Drogo, zamanın hayatı büyük bir açgözlükle yiyip bitirdiğini hissediyor."

Tatar Çölü/Dino Buzatti

"Çünkü kaynakları ne olursa olsun, gerçekler ancak insanın kendi kuşkularıyla sınanabilir."

"Korkunun olmadığı yerde, aşırı duyguların da olamayacağını anlatabilirdi."

"Çoğumuzda olduğu gibi, onda da tutkulara uşaklık eden inanç, içtenlikle diretmesine yol açtı."

"İnsanın dünyada varoluşu kötü bir rastlantıdır; fazla kurcalamaya gelmez."

"İnsan birine bir iyilik etti mi, ona bağlanır nedense."

"Ozanın biri, gözler ruhun penceresidir, demiş."

"Çünkü düşler, ten tutkusundan kaynaklanır."

"Gene de, insanlığın kötülüğüne değil, bahtsızlığına inanmayı daha kolay buluyorum ben."

"Üstelik bu dünyada, yalnız sevmekle değil, biraz da çekişmesini bilmekle düzenlenir gönül işleri."

Zafer-J.Conrad

ANKARA'NIN HAVASI

Yazılarınız Ankara'nın havasını versin" dedi Ülkü Karaosmanoğlu, telefonda.

Ankara'da hava kışları kirlidir. Dumanlıdır, sislidir. Çankaya'dan bakıldığında çok zaman kentin karşı tepeleri görülmez. Mimar Ragıp Buluç'un yapıtı 'Atakule'ye çıkanlar, çok zaman, bulutların içinde yol alan bir uçaktaymışlar sanırlar kendilerini. Daha güzeli, bizim Cengiz ile Meltem'in oturdukları konutun balkonundan kuleye ybakıldığında görülendir: Yalnızca üç yarım ışık halkası görülür. Cengiz ile Meltem Atakule'nin yüz metre yakınındaki konut, kulelerden birinin çatı katında yaşamaktadırlar. Böylesine yakından bakıldığında bile Atakule'nin sütun bacağı gözükmez. Koca top kafası da 'başı dumanlı dağlar' gibi mat beyazlara gömülü ve yitiktir. Üç yarım ışık halkasından başka hiçbir şeyi seçemez göz. Ve bilim-kurgusal bir görüntü izlenir. Sanki, koskocaman bir uçan daire Çankaya tepesinin yüz metre yukarısında katı yakıtlı motorlarını susturmuş aşağılardaki devinimi en aza inmiş kenti gözetlemektedir.

Lodos'un hayrı yoktur, havanın kirini arıtmaz. Ama, poyraz esmeye görsün, Ankara'nın ufku genişler. Ne denli geniş bir alana yayıldığı ortaya çıkar. İlk yazla birlikte ağaçlar tomurcuklanır, hızla yeşile boyanır başkent. Oylesine yeşillenir ki, her fırsatta Ankara'yı sevmediklerini söyleyen, sabah uçağıyla gelip akşam uçağıyla dönen İstanbul'lular bile itiraf etmek zorunda kalırlar: "İstanbul bile bunca yeşil değil" derler.

Yazın hava temizdir. Her taraf yemyeşildir. Yapıların soğuk beton yüzleri bol yapraklı dalların ardında kalır. Yeşiller tüm çirkinlikleri örter.

Kaloriferler yakılmadığı için havadaki kirlilik oranı iyice geriler. Gündüzleri sıcaktır ama, gecelerin serinliğinde rahat uyunur başkentte. Gelgelelim, kimi Ankaralılar 'kirli hava'yı daha çok sevindiklerinden olacak, yaz başından itibaren kentlerini bırakmaya, başka yerleşimlere göç etmeye koyulurlar.

Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tatile girer. Sanat galerileri ellerindeki resimlerden yaz boyu sürececek 'karma'lar düzenlemeye başlarlar. Birdenbire bir durgunluğa girilir. Ekim ayına

değin sürececek bir durgunluktur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi de tatile girer ama, siyaset canlılığını korur Ankara'da. Milletvekilleri kendi yörelerine, seçim bölgelerine,

Ragıp Buluç lerine, parti liderleri de çok zaman Ankara dışına giderlerse de, siyaset hep canlı kalır Ankara'da. '1990 Yazı'nda her yıldan daha canlı ve de heyecanlıydı. 'Körfez Bunalımı', milletvekillerinin tatilini böldü, seçim bölgelerinden Ankara'ya, TBMM'nin olağanüstü toplantısına gelmek zorunda kaldılar. Ülke 'Körfez'de çıkacak bir savaşa katılсын mı, katılmasın mı diye tartıştılar. Hükümet yabancılara asker gönderme, ülkeye yabancı asker kabul etme yetkisi verilip verilmemesini oyladılar. Siyaset canlıydı, geçen günler siyasetten heyecanlıydı.

Siyaset dışında yaz ayları her zamanki yaz ayları gibi geçti Ankara'da. 17 Eylül'de 'okullar açıldı' Eylülün ilk haftasının sonundan başlayarak gidenler Ankara'ya geri dönmeye koyuldular. Arabaları park edecek yer bulmak yeniden zorlaştı. Sabah ve akşam saatlerinde taşıt trafiği, İstanbul'daki gibi kilitlenmiyorsa da, tıkanmaya başladı. Ekimde Devlet Tiyatroları perdelerini açacak. Devlet Opera ve Balesi de programını ilan ediyor gazetelerde. Bu satırlar okunduğu sırada, kültür ve sanat etkinlikleri başkente özgü yoğunluğunu kazanmış olur.

Bu satırlar yazıldığı sırada Ankara Büyükşehir Yayın Merkezi sorumlusu Selçun Altan Ankara'nın yaz aylarında kültür ve sanat etkinlikleri konusunda röportaj yapmaya geldi. "Yaz ayları boyunca günde ortalama 30 bin kişiye sesleniyorduk. Dinleyici sayımız yavaş yavaş düşmeye başlamıştı." dedi. Havalara serinlemeye yüz tutunca Gençlik Parkı'na gidenler azalıyor olmuş çünkü. Ama, yayın alanını genişletmişler. Kablo çekerek Abdî İpekçi ve Kurtuluş Parkı'na da yayın yapmaya başlamışlar. Böylece, günlük ortalama dinleyici sayısındaki düşüş önlenmiş.

Gelgelelim, Ankara'nın havası gitgide serinliyor. Gitgide serinleyecek. Ankaralı 'açık hava'dan 'kapalı mekan'lara girmeye hazırlanıyor. O kapalı mekanlardaki 'hava'yı da gelecek yazılarımızda yansıtmaya çalışacağız. Umarım, bu ilk yazı, Ülkü Karaosmanoğlu'nun istediği gibi Ankara'nın genel havasını vermiştir. Bu ilk yazı, 'Ankara'nın yazı'nı yansıtmıştır.

AYTEKİN
HATİPOĞLU

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası

Türk Bestekar Portreleri'nden
Neyzen Teyfik

GEÇMİŞ OLSUN..

*İstanbulullara
gelince,
çağdaş bir senfoni
orkestraları olsun
isteselerdi, çoktan
kurarlar, adını da
İstanbul Senfoni
diye koyarlardı.*

Merhaba. Pat diye kapanıveren Sanat Olayı Dergisinde "Bu Aydan Kalan" diye bir köşe vardı. O köşeyi Bakış'ta da sürdürüelim denince, ilk yaptığım Sanat Olayı'nın son sayısına bakmak oldu. Kasım 1987, sayı 55. Doğrusu yazımı pek beğenmedim. Önce "Türkçesi" hoşuma gitmedi. O bir yana, yazı şikayetler ve kızgınlıkla dolu. Çelik Gülersoy Bedrettin Dalan çekişmesi, Yerebatan Sarayındaki komik uygulamalar vesaire. O gün söylediklerimi bugün de yerinde bu uyorum ama, içimi sıkıntı bastı doğrusu. Bundan böyle, üç yıl sonra tekrar okuduğumda içimi sıkacak yazılar yazmak istemiyorum. Nasıl bir yol tutturacağımı henüz bilmiyorum ama kararlıyım. İşte böyle, baştan hiza ya gelelim ve IDSO'yla söze başlayalım...

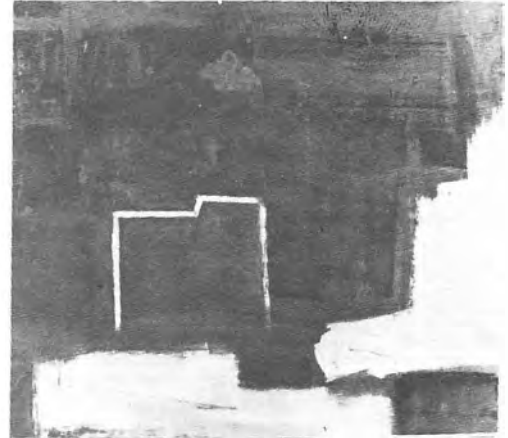
İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, 5-6 Ekim günü vereceği konserlerle sezonu açıyor. Müdür Prof. Özer Sezgin, sezon programını açıklamak üzere gazetecileri AKM'deki odasına davet etti. Gittik. Danışmadaki görevli "asansörde 2'ye basın" dedi. Asansör adamın iki metre solunda. Kapısında kocaman bir "arızalı" tabe asılı. Yok, adama kızmadım da Laz fıkrasını hatırladım: Kapıcısı olduğu apartmanın asansörü bozulmuştur; derhal kolları sıvar Temel. Orasını burasını kurcalar, kan ter içinde kalır ama çalıştıramaz. Sonra, Belediye Başkanı edasıyla meselevi çözer, sakinler için bir kağıt asar kapıya: "Ha bu asansör bozuldu. En yakın asansör yandaçı binayadır..." Lazlar olmasaydı ne yapardık.

510 numaralı odada, her zamanki gibi beş altı arkadaşlık. Prof. Sezgin'i dinledik: Önceki sezonlar gibi, otuz haftada altmış konser. Ayrıca on beş günlük bir de İspanya-Portekiz turnesi ve TRT için stüdyo kayıtları. Günümüzde profesyonel bir senfoni orkestrası için oldukça zayıf bir program. Ama orkestranın kuruluş biçimi, statüsü ve tabi olduğu koşullar gözönüne alındığında başka türlü de olanaksız görünüyor. Bir kez bu orkestranın salonu yok. AKM'nin kullanış tarzı "görme-mişin oğlu olmuş, tutmuş..." sözünü hatırlatıyor. O bine bölünmüş faaliyet trafiğinde ne adam gibi prova yapılır ne de konser verilir. Üstelik AKM-projesiyle, yapıyla, bir opera binası, konser binası değil. İkinci, parası yok. Dış ilişkilerin büyük bölümünü (notalar dahil) ve para işlerinin (finansman dahil) profesyonel pıvasa koşullarına göre halledilmesini Filarmoni Derneği yürütüyor. Bu garip işleyiş neredeyse gelenekleşmiş. Üçüncüsü, bir devlet kuruluşu olduğu için herhangi bir devlet dairesinden farksız. Bir orkestranın kurulması ve yaşaması için gereken özel sta-

tüye sahip değil. Bu üç temel sorun IDSO'nun çağdaş bir senfoni orkestrası düzeyine gelmesini engelledi, engelleyecek de. Kültür Bakanı Zeybek, herkesin bildiği bu sorunları biliyor olmalı. Radikal bir çözüm için davranmıştır umarım. Yoksa IDSO, gitgide gerileyen bir devlet kuruluşu olarak kalacak...

Ben, muslukları kurumuş, şehrin egsozt du-manıyla kaplı caddelerinde, birbirini çarpa devire; nereye gittiğini bilmeden koşuşturan insanların müzik ihtiyaçlarından söz etmiyorum. Mesele tamamen IDSO.

İstanbulullara gelince, çağdaş bir senfoni orkestraları olsun isteselerdi, çoktan kurarlardı, adını da İstanbul Senfoni diye koyarlardı. Demek ki böyle bir sorunları yok... Ekim ayı, hoş bir aydır, heyecan ayıdır. Sezonla birlikte yerli yersiz, anlamlı anlamsız bir koşturmacadır başlar. Ne olursa olsun, bu koşturmaca hoş. Bu koşturmaca hayatımız bizim. Şimdi herkes Ekim ayı boyunca, IDSO'nun konserlerine, Cemal Reşit Rey'deki konserlere gitsin; Yapı Kredi Kazım Taşkent Galerisindeki "Türk Bestekar Portreleri" sergisini, Tem Sanat Galerisindeki "Bizden ve Onlardan 5" sergisini Galerî BM'de Selda Asal'ın "Palimpsestler"ini, MSÜ'lü heykeltçilerin "Cankurtaran Kültür Alanı"ndaki yapıtlarını görsün bir kere. Sonra Kasım sayısında buluşup duruma bir bakalım. Koşturmacanın dedikodusunu yapalım..

Selda Asal'ın Sergisinden

Gilbert Becaud'nun kravatları neden hep puanlı?

CANKUT
ŞAMLI

Gilbert Becaud, arkadaşımız Cankut Şamli ile

Gilbert Becaud profesyonel, amatör olan biziz. Biz kimiz? Biz dediğim, Becaud'u basın toplantısında bulunanlar. Hani Türkiye'nin kamuoyunu oluşturan basın. Hani ülkenin tüm çarpıklıklarını sergileyen, okuyucularına yol gösteren, yığınları etkileyen, toplumun önde gelen kesimi olan basın...

Şimdi kimsenin hakkını yemeyelim. Mekân, Çelik Gülersoy'un yeniden yarattığı. Sogukçeşme Sokağı'ndaki Konukevi. Mekân şık. Bir yabancı şarkıcının basın toplantısı için isabetli bir yer seçimi. Yapı Kredi Bankası'nın halkla ilişkiler çalışanları güler yüzlü bir gayret içinde... Davetin incelikleri düşünülmüş. Fotoğrafçıların elinde en gelişmiş makinalar. Basın mensupları aydınlık yüzlü. Şık giysileri içinde Becaud'yu bekliyoruz. Uluslararası bir sanatçıyı karşılamak için hiçbir eksikliğimiz yok. Biz, dört dörtlüğüz. Bir de Becaud gelmeseydi. Ama geldi...

Gelir gelmez, öylesorular sorulmaya başlandı ki, Becaud şaşırıp diyeceğini, hayır şaşırmadı. İşte onun için Becaud profesyonel, amatör olan bizleriz.

Arka arkaya üç tane politik soru patlayınca, "ben ülkenize şarkı okumaya geldim, politikacı değilim" dedi de şaşkın sorular karşısında yine şaşırmadı.

Yanlış adrese postalanmış mektup gibi sorular. Faşizmden, Türkiye'deki yasaklardan, baskıdan, Berlin duvarından, Gorbaçov'a kadar sorular.

- Gorbaçov hakkında ne düşünüyorsunuz?

Becaud'un cevabı net: "Gorbaçov benim şarkılarım hakkında ne düşünüyor?"

Bu arada sanatçı soruları geçirirken biz daha çok yükleniyoruz. Konu neredeyse rengini belli et demeye getiriliyor. Renk-

lerden kırmızıyı tercih ettiği için bir kesim memnun. Bir aralık "beyaz tişört giyiyorsunuz" diye birşeyler de söylendi, artık ipin ucu kaçtı. Ben takip edemedim.

Şimdi yıllardır Becaud diye bir Fransız şarkıcısı var. Ne okuduğu ne anlattığı ve ne anlatmadığı belli. Amerika'yı yeniden keşfetmenin anlamı yok. G. Becaud'dan militanlık arayacağınıza öküz altında buzağı arayın daha iyi. Fransızca biliyorsanız, biraz da 68 kuşağı civarı iseniz Becaud'nun şarkıcılığı sadece şarkıcılık. "L'important c'est la rose." En önemli şey güldür, dediği zaman gülün adını sormak gayretkeşliği nedir?

Becaud'yu kırk yıl sonra "politize" etmeye çalışanların yanında bir de "on üç-on dört yaş grubu dergiler tipinde" sorularımız var:

- Kravatlarınızı neden hep puanlı?

Sizinki niçin puanlı değil, dese, soran nasıl cevap verecek acaba? Ama Becaud yine profesyonelle cevap verdi:

- Bu konuda o kadar yalan söyledim ki, artık ben de şaşırdım. Yeni bir yalan söylemek istemiyorum."

Bu cevap o kadar masum değil. Bu cevabın ardında "Yahu bu kadar kişi sıcak bir cumartesi sabahında buraya toplanmışsınız. Ben Gilbert Becaud'yum. Bir tavım, bir stilim var. Hiç mi benim şarkılarım üzerine soracak sorunuz yok? Ya kendinizce anlamlı politik sorular, ya da kravatımı sorarsınız. Benim şarkılarımın temaları sizi hiç mi ilgilendirmez? Şarkıcı yaşamımda merak ettiğiniz hiçbir şey yok mu? düşüncesi var, ama anlayan kim?..."

-Türk müziği hakkında ne düşünüyorsunuz?

(Tut kelin perçemini) Haklı olarak "Hangi Türk Müziği" diyor. Daha bizim kendi aramızda

halledemediğimiz meseleye Becaud nasıl cevap versin? İnsanların zekası sorduğu sorulardan belli olur, verdiği cevaplardan değil ya neyse...

Bu arada, bu kadar ilginç soru karşısında ben de birşey hatırladım! Fransız televizyonunun bir programında röportaj yapan sunucu C. Becaud'ya:

- Ben sizin isminizi ilk defa duyuyorum, ne iş yaparsınız? diye kasıtlı bir soru sormuştu. Becaud da sinirlenip "Ben Gilbert Becaud'yum beni nasıl tanımazsınız" deyip sunucunun yüzüne bir yumruk atmıştı. Bu olayı sorduğumda, o da kendini müdafaa etti. Olayın aslında daha uzun sürdüğünü, sabrı taşıdığı için röportajcıyı tokatlamak zorunda kaldığını söyledi, TV'de ise kısa göstererek montaj yapıldığından söz etti.

Her şeye rağmen, Monsieur 100.000 volt" adına yakışır bir davranış olmuş!.. Basın toplantısından sonra da kulağıma eğildi. "aslında hızlı vurmadımdı" dedi.

Şaka bir yana gerçek starı konserinde gördük.

Becaud tam bir konser şarkıcısı. Sahneye hakim. Şarkılarının seçimi ile dinleyicinin elektrikliğini elinde tutuyor. 62 yaşında olduğu düşünülürse her şey hesaplı bir program içinde. Tesadüfe yer yok. Şarkıların arka arkaya getirilişi profesyonelle. Dinlenme payları unutulmamış.

Kimsenin zevkine karışmak olmaz, ama birkaç ay önce dinlediğim konserdeki İğlesisas nerede, Becaud nerede? Büyük otellerin uyuntu müziğini yapan İğlesisas'tan sonra bir de Becaud'yu izleselerdi de farkı görselerdi. Becaud'un yanında İğlesisas, Tarabya'da ancak piyanist şantör olur. O da Tarabya Arabya olduktan sonra...

Becaud'nun izleyici ile iletişimini kuran onun "naif" tavı. Şarkı sözleri ise hüzünlü ve daha çok "kaçış" üzerine. "Dimanche a Orly"de pazar günleri havaalanına gidip uçakları seyreden çocuk, aslında Becaud'nun kendisi. Yaşamışlık da o kadar önemli değil. "Nathalie" şarkısında rehber Rus kızı hayal ürünü. Biraz dikkat edilirse Puşkin, Lenin, Ekim devrimi derken, akşam olur, bütün laflar geride, Moskova'ya giden Fransız da Nathalie'nin odasında kalır. Verilen mesaj ne? Hayat hoş, gerisi boş...

Becaud'nun belki tek anlayamadığı ertesi gün ciddi bir gazete yazan "Becaud, Paris'in ortasında bir çiftlikte yaşıyor" cümlesi olabilir. Ben yardım edeyim. Sözü edilen çiftlik, olsa olsa yazanın "babasının çiftliğidir."

Au revoir Becaud.

Eylül'le Gilbert Becaud vardı aramızda

Yasemin
Yazıcı

Kimi zaman böylesi tümceler kurarak **aramızda** olan kişiyle eşit bir düzlemde buluruz kendimizi. Aslında olması gereken de budur... Gene de çoğu zaman olması gerekenle olan arasında yaşananlar birbirine ters düşer.

G. Becaud'nun bir konserini yenilerde, televizyonun konser yayınlarından birinde izlemiştim. Ençok aklımda kalan; izleyicilerin şarkıcıyla birlikte paylaşımları ortak coşkuydu.

G. Becaud ve izleyiciler arasında kurulan görünmez bir köprüde benzer duyuların karşılıklı yansımaları oluşmuştu sanki. O ve izleyiciler doğal bir **duyumu** ve uyumla teklesmişçesine, müziğin kollarına kendilerini bırakıvermişler gibiydi.

Kırklı yaşların kıyılarındaki izleyiciler kimi zaman mırıldanarak müziğe katılıyor, kimi zaman çılgıncasına alkışlıyor... ayağa fırlıyor... bağırıyor... kimisi de gözyaşlarının dökülüşünü bile ayımsamaksızın kendilerinden geçiyordu. Becaud ve onlar birlikte bir dünyaya giriyor... İşte o anlarda müthiş bir coşkuyla sarsılıyordu izleyiciler... benzer tarihi, benzer duyumu, benzer yitikleri... anılar... o zamanları paylaşıyorlardı.

Şimdilerde kimi zenginler sahip oldukları kuruluşlar adına birçok konseri destekleyip **aramıza** getiriliyorlar... Çokça yararlı bir moda bu.

Bu türden düzenlenmiş konserlerden biri de geçtiğimiz Eylül'de bir bankanın aracılığı ile bize sunuldu. Eylül'de Gilbert Becaud **aramızdaydı**.

Bu **düzendeki** gecelerde insanın önünde iki şık bulunuyor. Birincisinde ya içkinizi içip, **gezvelik** edecek ve arka sıralara rıza göstereceksiniz ya da kadehlerin arasından sıyrılıp, öndeki sıralara ilişip, gösterinin başlamasını bekleyeceksiniz. Tabii, zenginlerin protokolünde yeriniz ayrılmamışsa...

Bir süre sonra benim gibi ikinci olasılığı yeğleyenler kısa zamanda ön sıraları doldurdu... Elimizdeki broşürleri sıkıntıyla evirip çevirirken bir zaman sonra arka sıralardan gelen uğultu yükselip alçaldı... **protokolden** gelemeyenlerin koltuklarından, sırt ayrıcalıklarını el çabukluğuyla söküldü... Fransızca hoş bir sesin anonsu.. derken. Müzik... ve Gilbert Becaud.

Tekdüze alkışlar salonun boşluğunu doldururken, yılların Fransız şarkıcısı, dondurulmuş bir yaşta posterlerini parçalayıp çıkmışçasına, dipdiri karşımızda duruyordu. Bir çift göz bakarcasına bakıyor... **ardından** gözlerini kısıp, gülümseyerek "merhaba" diyor bizlere.

Kendinizi bir zaman tüneline duyumsuyorsunuz. Sahnenin ardında dumanlar yükseliyor.. dumanlar ışıklandırılıp renklendiriliyor... mavi, pembe, turuncu, mor, gri. Dumanların önünde siyah **kostümlü**, müthiş yetenekli o kerte de abartısız duruşlarıyla orkestra üyeleri.... kimsenin başına buyruk olmadığı, iyi bir müziğin uyumlu parçaları... sanki birazcık da ellili yılların içli, duygusal müzisyenlerini anıttıyor.

Becaud'nun konseri, televizyonda izlediğim konserin tıpatıp benzeri. Dumanları, ışıkları, söylediği parçalar.. Yalnızca biz televizyonun karşısında değil, onun karşındayız... Tıpkı televizyonda görüp, özendiğim izleyiciler gibi. Ama biz o izleyiciler değiliz.

Konserin ortalarına doğru geliyoruz... sessiz bir tedirginlik basıyor hepimizi. Yanımsıra birileri fısıldıyor. "Keşke şarkılarını biraz ezberleseydik" O sırada Becaud alışkın olduğu bir coşkuyu ayağa kaldırmaya çabıyor sahnede. Kimse istememesine karşın bir şarkısını bir kez daha söylüyor... Bir koşu kulise girip çıkıyor... gizlice sigara içtiğini gösterir gibi ağzında dumanlar.. Biz izleyiciler buna biraz gülümsüyoruz... Gene de tedirginiz. Nerede alkışlamalı, nerede katılmalı, nerede "bravo" demeli, nerede... Sanki yabancı ülkeye gelen G. Becaud değil izleyiciler.

Becaud ön sıralara eğiliyor... benzer tedirginlik, tutukluk, şaşkınlık bir dalgalanma protokolda. Becaud çoğu zaman öğrendiği "çok çok"larla **alkışları** uzatmayı deniyor. İletişim için gösterdiği çabadan kendi kendine yeriniyor insan. Kendi izleyicisiyle kurduğu o görünmez köprü kurulamıyor. Çünkü kimse birbirine varacak yolu bilmiyor.

Gene de şükürler olsun "Natali" ve "L'important c'est la rose" adlarını biliyoruz... yavaş yavaş ayağa kalkıp cılız bir sesle katılır gibi oluyoruz.

Ne Gilbert Becaud'nun çağrılmasına, ne öteki çağrıların müzikçilerin, orkestraların karşındayım. Karşı olduğum; kolayca ve yüzyesil arzularla sanat olayları derleyip neredeyse sanata katlanırcasına hazırlıksız sanatsever olmak.

Bir Fransız kadar Becaud'yu anlamayabiliriz ancak insan denli duyup algılayabiliriz. Gilbert Becaud **aramızdayken** keşke biz de **orada** olabilseydik biraz.

"Bir çözüm isteme bizden sana dünyalar açacak dal gibi kuru ve kıvrık bir heceden yalnız Bugün şudur diyebildiğimiz ancak İstemediğimizdir olmadığımız."

Anımdır işte bu benim: bilemem ki, ey uzak sen ya özgür bir ruh yüzünde tertemiz açan kendini ya dolaştıranlardansın bitik dünyanın derdini ya da acılarını tılsım gibi gezdirenlerden.

Ulaşılmış mutluluk, yol alıyoruz bıçak ağzındaymış gibi üstünde senin Titreyen ışınsın gözlerde ayakta çatlayan buzkesmiş uzantı ve dokunmaz sana en seven seni

Seni bir daha görmek umudu bile terkediyordu beni

ve kendi kendime sordum bu senden gelme her duyuyu kapatan görüntü perdesi ölüm simgeleri mi taşıyor ya da çoktandır kendisinde olan, ama çarpık ve silik bir parlak mı diye senden:

Lavın içerisine saklanmış para bile parlıyor masada ve tutuyoruz birkaç yaprağı. Nice engin görünen yaşam senin mendilinden daha dar

Eugenio Montale
Çeviren: Sait Maden

HÜSEYİN
YURTTAŞ

DENİZLERDEN KIŞ KARANLIKLARINA

Ay usuldan büyüdü kıyılarda. Dağlardan doğup geldi, denizlere gömüldü.

Burası Ege. Ege'de yaz, bir tül gibi yumuşacık sarar insanı. İnsanlar, yaz ve tatil olanakları ölçüsünde kıyılarda sularla buluştular. Tenlerini serinlettiler. Ya içleri? İçlerini serinlettiler mi?

Kitapları yoktu yanlarında. Almamışlardı... Gazeteleri izlemekten kaçınanlar çoğunluktaydı. Radyo-TV bile izlemeden, 'dünyadan uzak' yaşamak tatile eklenen bir anlam sayılıyordu onca anlamsızlığın içinde.

Neyse ki festivaller vardı ve dahi imza günleri. Bu ülkenin yazarı-çizeri, okurunu okumazını hiç kitapsız kodu mu ki? Yine onların önlerine kitaplarını sererek çıktılar kıyı kasabalarında, festivallerde, şurda burda. Bergama, Dikili, Menemen Aliğa, Torbalı, Turgutlu, Burhaniye, Çeşme, Nazilli... Festival/şenlik; her neyse, onca gürültü patırtı arasında utangaç yalnızlığı eöksüz boynu büküklüğüyle kıyıda köşede kalmış kitap sergileri...

Tiyatroda ise şişire kabartıla 'kabare'ye dönüştürülmüş gündel politik espri, küfür boşallıkları egemendi. Yazları İzmir'e uğrayan tiyatroların ilgisizlik korkusuyla iyice sulandırıldıkları o metinler... 'Fuar'a ayarlanmış yüzeysellik. Neyse ki, bu yıl Fuar'ın defterini Çakmur çabuk dürdü, onlar İzmir seyircisinden, seyirci de onlardan kurtuldu. Dörmeler, Kenterler, Savaş Yurttaş-Şener Kökkaya, Cihat Tamer-Ercan Yazgan, Levent Kurca İzmir'e gelenlerdendi. Galiba en çok Kurca tutuldu ve 'iş yaptı' Devlet Tiyatrosu, uzun yaz uykusundaydı. İzmir'e özel tiyatrolar daha çok yazları gelirken, devlet tiyatrosunun koca yazı boş geçirmesini (kiş ne kadar dolu?) anlamak kolay değil.

İzmir'de gerçek bir yayın darlığı yaşanıyor son zamanlarda. Eskiden üç-dört yerel gazete, besleyen bu şehir, bu bağlamda Yeni Asır'ın tekelinde. Dergileri ise yok gibiler. Şu sıralar Ayrım Şiir Dergisi ve Mavi Derinlik yayınlanabiliyor düzensiz olarak.

Bir de hiç eksik olmayan o dergi hazırlıkları. Güzel telaşlar... Umut, sevgi, sevinç... Kuş

ağzında muştular... İnansak mı?...

Sergi mevsimi geldi geliyor. Galeriler programlarını yaptılar. Mevsim için hazırlıklar tamam. Artık gözüaydın kokteyl kuşlarının...

İmza günleri için rahat bırakılmayan yazarlardan biri de Muzaffer İzgü. Son günlerde buna ara vermiş görünüyor. Şu sırada tezgahında çocuk kitapları ve yeni öyküler var. Ahmet Yurdakul, "Vurguna İnme" öyküsünden ve diğer bazı öykülerden yola çıkarak senaryosunu hazırladığı aynı adlı dizinin çekimleri sırasında sıkça gidip geldi İstanbul'a. Dizi ekim ayında vizyona giriyor. Yurdakul ise şu sıralar 'Bir Masal Akşamı' adını koymayı tasarladığı, ama daha kesinleştirmede romanını bitirmek üzere. Efdal Sevinçli bu yıl iki kitap birden yayınladı. "Hüseyin Rahmi Gürpınar," ve "Görüşleri ve Uygulamalarıyla Muhsin Ertuğrul" Arba Yayınlarından çıktı. Efdal'den söz edince, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki öğretim görevlisi sanatçı dostlar geldi aklıma. Nicedir çoğunu görmemişim. Özdemir Nutku, Hülya Nutku, İbrahim Armağan, Öğüz Makal, Adem Genç, Necati Abacı da orda görevliler. Adem Genç yine gökyüzünü mü buruşturuyor resimlerinde? Özdemir Nutku piposuyla duman duman giderken...

Mehmet Mümtaz Tuzcu, Karşıyaka iskelesine bağlanmış bir mavna. Şiirini dokuyor kıyı tenhalığında. Fergun Özelli, her gün 100 km. yol tepiyor işi için. Eh, o dar zamanlara "24 Satır Yalnızlık" sığar elbet... Hidayet Karakuş, "Uykusu Derin Şehir"

adlı romanını bitireli çok oldu. Ama bir türlü yayınlama olanağı bulamadı. Belki bu mevsim... Aydoğan Yavaşlı'nın 'Hayret Birşey Yahu!' adı altında topladığı mizah öyküleri ve yazıları Yılmaz Yayınlarında çıkacak.

Geçenlerde İnci Aral geldi. Uzun sayılabilecek suskunluğunun nedenini öğrendik: Bir romanı bitirmek üzereymiş...

Yunus Koray asker! Dolmuşların arkasında 'O şimdi asker' yazılarını gördükçe Yunus'u hatırlıyorum.

Deniz(ler) bitti! Yine dönüyoruz kış karanlıklarına... Uzun ve kuru sonbaharlar yaşıyoruz. O deli dolu yağın, sarsıla sarsıla boşalan İzmir yağmurları yok daha. Bunun için meyhanelerde masalar dışarı atılabiliyor. Öbek öbek bizimkiler. Bodrum'da, Bab-ı âli'de, Smyra'da, TMMOB Lokali'de...

Şiir ve imbatla sokuluyor insanın yüreğine yüreğine...

İnci Aral

Muzaffer İzgü

"Geçenlerde İnci Aral geldi. Uzun sayılabilecek suskunluğunun nedenini öğrendik. Bir romanı bitirmek üzereymiş."

İzmir'i Bir Daha Kurtarmak

AYDOĞAN
YAVAŞLI

5 Eylül akşamı. Varyant'taki Belediye Konukevi'ndeyiz. İzmir Büyükşehir Belediyesinin 9 Eylül Çocuk Öyküleri yarışmasında derece alanlara ve Onur Sanatçıları'na ödülleri verilecek. Konukevi'nin bahçesine girdiğimizde gözlerimiz tanıdık yazarı, şair filan arıyor. Yok! Ta köşelerde bir yerde Samim Kocagöz, bastonuna dayanmış sessiz oturuyor. Yanında oğlu Şükrü Kocagöz. Tabii biz de o masaya iskele yapıyoruz.

Samim Kocagöz'e Adam Sanat dergisinin eylül sayısındaki yazısından söz açıyoruz. Onun toplumculuğundan, Ataç'ın bireyciliğinden... "Evet!" diyor, "İzmir'e geldi mi konuşum olurdu, ama bana çatmadan da edemezdi, yollarımız ayrıydı yani..."

Bize gönderilen davetilerde programın başlama saati 18.30'du. Ancak, İnönü'nün birkaç günlüğüne İzmir'e geldiğini bildiği-

mizden gecikmenin nedenini kestirebiliyorduk.

"Garden-Party"de neredyse İzmir'in bütün SHP takımı var. Akşamın güzelliğinin kimse farkında değil. Çevikçe'nin istifası, Baykal'ın durumu filan konuşuluyor masalarda. Tabii, içkiler yudumlanıyor, kanepeler yuvarlanıyor.

İzmir eski milletvekillerinden Ferhat Aslantaş yanaşıyor masamıza. Hüseyin Yurttaş'la tokalaşıp öpüşüyor. Sonra Şükrü Kocagöz'le... Hal-hatır derken ayrılıyor, öteki masalardaki partililere takılıyor. Şükrü Kocagöz, Hüseyin Yurttaş, Kadri Sümer ve Aydoğan Yavaşlı şöyle bir gözgöze geliyorlar. Bir dönem İzmir mebusluğu yapmış biri koca Samim Kocagöz'ü tanımıyor, iyi mi!

Geçiyoruz. "Parti olmak"ı, "muhalafet olmak"ı, sonra "iktidar olmak"ı konuşuyoruz aramızda.

İnönü ile Çakmur görüntüler.

İnönü masa masa geziyor. Tanışmalar, saygılar, istifalar...

Masamıza geliyor. Hepimizin elini tek tek sıktıktan sonra Samim Kocagöz'e iltifatta bulunuyor. Kocagöz, bir süre önce geçirdiği felçten sözedenince İnönü "geçmiş olsun" dileğinde bulunuyor ve edebiyatımızın Kocagöz'e olan ihtiyacından söz ediyor.

İnönü'nün bu nezaketi, az önceki rezaleti unutturuyor.

Henüz bunu konuşuyorduk ki, Büyükşehir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur, hemen yanibaşımızdaki merdivenlerden bize doğru iniyor. Hepimizin elini tek tek sıkıyor. Tam ayrılacakken yarım bir dönüş yapıyor ve Şükrü Kocagöz'e "Şükrücüğüm, birgün sen, ben ve Yaşar (aksoy) muhterem pederinize gidelim" diyor. Şükrü Kocagöz, yanibaşında oturan Samim Kocagöz'ü işaretleyerek, "burda" diyor usulcana.

Çakmur, bilinen politikacı modelinin o en kıvrak biçimiyle:

- Aman efendim, sizi aramızda görmek ne mutluluk... Saygılar sunarım, uzun ömürler dilerim efendim... diyor ve yanımızdan uzaklaşıyor.

Film burada kopuyor!

"İzmir'i kurtarmak"ı konuşuyoruz sonra uzun uzun, "İzmir'i bir daha kurtarmak"ı...

Doğrusu, İnönü'nün Samim Kocagöz'e şükran plaketi verdikten sonraki konuşması, "Garden-Party"deki bütün edebiyat-severleri çok duygulandırdı. Anlaşılan, İnönü, yalnızca bir fizik profesörü değildi; aynı zamanda iyi bir okurdu.

Gel de Havel'i hatırlama!...

Samim Kocagöz

Asıl Büyük Çelişki

40 kuşağının marksistleri, 'sosyalist' ülkelerle kapitalist ülkeler arasındaki çelişkinin, ekonomik (altyapısal) olmaktan çok, siyasal (üstyapısal) bir çelişki olduğunu kolay anlayamamıştır.

Kendi hesabıma, Bettelheim'in uyarısıyla 'uyandım'; diyordu ki, 'sosyalist devrim bir dünya devrimi olarak gerçekleşmezse, yöresel 'sosyalist' ekonomi, küresel liberal ekonominin 'kamu sektörü' gibi kalır ve ona tamamiyle bağımlıdır.'

'Sosyalist' ülkelerin günümüzde ulaştığı yer, onu yalnız haklı çıkarmakla kalmıyor; Stalin'e karşı, 'dünya devrimi' zorunluluğunu savunmuş olan Troçki'yi de akıyor: 'tek ülkede sosyalizm' şiarı, sonuçta, merkeziyetçi bürokratik bir devlet kapitalizmini geliştirmiştir: artı/değer, devlet işletmelerinde yine tıkr tıkr birikiyor, yalnız bu defa ayrıcalıklı bürokrasinin cebine giriyordu.

Daha o zaman, sorunu, bugün ulaşacağı yeri görerek, başka türlü koyan, birisi daha yok mudur? Vardı elbet, o da son aylarda 'aklanmış' olan, Sultan Galiyef'dir.

'Sömürgeler Enternasyonalı'

Sultan Galiyef, '1919'da Sosyalices kaya Revolitsiya İ Vostok dergisinde diyordu ki, 'başlangıçtan beri Rus devrimi, bir dünya devrimi olmalıydı, sosyalizmin temel yasası budur'; ne var ki, 'Rus yöneticiler Batı'yı, sadece Batı'yı gözönünde bulunduruyorlardı; oysa, 'en gelişmiş olanını, İngiliz proleter sınıfını ele alalım: İngiltere'de devrim zafer kazanacak olursa, bu proleterya sömürgeleri ezmeye devam edecek ve bugünkü burjuva hükümetin politikasını izleyecektir, çünkü sömürgeciliği sürdürmeye niyetlidir.

Galiyef, bu kadarla da kalmamıştır; XX. yy'ın, ötekilerin daha iyi semirmesi için, geri bırakılmış bu ülkelerin; 'intibah yüzyılı' olacağına da, işaret etmiştir.

Dahası, şöyle bir 'eylem planı' bile öneriyor: "... biliyoruz ki insanlığın değişmesi için gerekli maddi öğeler, sömürgeleşmiş ya da yarı sömürge durumundaki ülkelerin, sanayi ülkeleri üzerinde diktatorya kuralmalarıyla ancak elde edilebilir..."

"... Sömürgeleşmiş ülkelerin bu dev planı gerçekleştirmeye hazır olmaları için, komünist ama III. Enternasyonal'dan ayrı, hatta -öncekiler gibi, sanayi toplumlarının temsilcileriyle dolu olan- bu örgüte karşı, bir Sömürgeler Enternasyonalı'nda birleşmeleri gereklidir..."

"... bu Sömürgeler Enternasyonalı, tüm

'mazlum milletleri' içine almalıdır. Komünist ama endüstriyel bir güç olan Sovyet Rusya bu örgütün dışında bırakılmalı, Rusya'nın ancak Müslüman toprakları ybu örgüte dahil edilmelidir..." (Gabidulin, 'Tataristan Za Sem'let', Kazan 1927, s.93)

Daha sonra, onun bir 'yoldaşı' Enbayef, 'Nasyonal'naya Politika dergisinde şunu yazacaktır:

"... şuna inandık ki, dünya ölçüsünde sömürgeler devrimi kaçınılmaz bir olaydır. Bu devrim Batı'da sosyalist devrimin başlangıcı olacaktır." (1922)

Batı, hâlâ bildiğimiz Batı; Sosyalist olmadı! Oysa, eski sömürgeler, artık Üçüncü Dünya Ülkeleri dedikimiz, büyük bir çoğunluğu oluşturuyorlar. O halde?..

Türkiye'nin yeri, neresi?

O halde XX. yy'ın büyük çelişkisi 'sosyalist' ülkelerle, kapitalist ülkeler arasında' değildi, başka bir yerdeydi: 60'lı yıllarda, BM'in çeşitli ekonomik örgütlerde (FAO, UNCTAD vs) varlığını ciddi şekilde hissettirmeye başlamıştı: Güney yarım küresinin, yoksul Üçüncü Dünya ülkeleri; Kuzey yarım küresinin varlıklı ve gelişmiş ülkelerine karşı, usul usul seslerini yükseltiyorlardı: Dünyanın asıl büyük altyapısal çelişkisi, gizli açık eski sömürge ülkelerle, onları sömürmüş olan; yine de, başka bir yoldan sömürüsünü sürdürmek isteyen, sömürgeci ülkeler arasında oluşmuştu.

'Sosyalist' ülkeler, 'zevahiri kurtarabilmek' için, yıllarca 'Üçüncü Dünya'dan yana çıktılarsa da; daha Kampuçya'da kan gövdeyi götürürken, Rus gazetecilerinin kendilerini 'Batılı' gazetecilerle aynı taraftan saydıkları saptanmıştı; günümüzde geldikleri yerse, onların da Kuzey'deki varlıkları, -daha doğrusu eski emperyalistler- arasında bulunduklarını gösteriyor.

Gencay Şayan'a bakarsanız, 1990'larda durum şudur:

"... dünya nüfusunun yüzde sekseni, geri kalan yüzde yirmiye oranla, çok geri ve çok kötü koşullarda yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler'e üye yaklaşık 140 ülkenin dörtte üçü, diğer dörtte birine göre son derece geri kalmış; bunların arasında, çoğu Afrika'daki 45 ülkenin durumu ise, umutsuz!" (Cumhuriyet, 9 Eylül 1990)

Kimbilir, belki de 'Soğuk Savaş'ın tasfiye edilmesi, gezegendeki asıl çelişkinin, nihayet olanca heybetiyle meydana çıkmasını sağlayacak: Kuzey/Güney Çelişkisi!

Türkiye'nin yeri nerededir dersiniz?

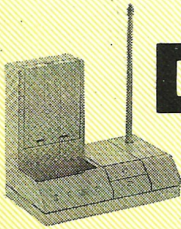
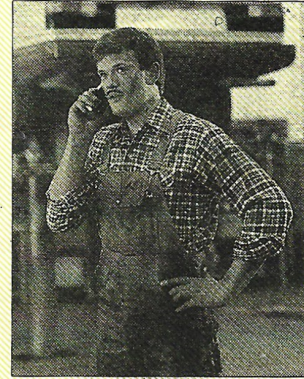
"Kimbilir, belki de 'Soğuk Savaş'ın tasfiye edilmesi, gezegendeki asıl çelişkinin, nihayet olanca heybetiyle meydana çıkmasını sağlayacak: Kuzey/Güney çelişkisi!"

ATTILÂ
İLHAN

Dancall 7080 Araç Telefonu

kullanıcılar, bundan böyle telefonlarını ceplerinde taşıyacaklar.

DANCALL®

Araç - Cep Telefonu 5000

(Dancall 7080 ile birlikte çalışır)

PTT ONAYLI

- Cep telefonunuzu yanınızda taşıyabilir, istediğiniz numarayı arar, gelen telefon çağrılarını da cevap verebilirsiniz.
- Cep telefonunuzu, **Dancall 7080 Araç Telefonu'nuzla bağlayarak**, arabanızda olmadığınız zamanlarda yanınızda taşıyabilirsiniz. Böylelikle, belli bir mesafe içinde cep telefonunuzdan faydalanırsınız.
- Konuşmaları cep telefonunuzdan Dancall 7080 Araç Telefonu'nuzla aktarabilirsiniz. Aynı şekilde araç telefonunuzdan cep telefonuna da aktarırsınız.
- 20 adet telefon numarasını 1 veya 2 basamaklı kısaltılmış numara kullanarak cep telefonunuzun hafızasına kaydedebilirsiniz.
- En son aradığınız numarayı otomatik olarak tekrar arayabilirsiniz.
- Konuşma sırasında başka bir numarayı hafızaya kaydedebilirsiniz.
- Sekreter fonksiyonunu kullanabilirsiniz. • Dahili konuşmalar yapabilirsiniz.
- Mikrofon mute fonksiyonunu kullanarak cep telefonunuz ile yapmakta olduğunuz görüşmeyi keserek beklemeye alabilirsiniz.
- Cep telefonunuzu 24 saat açık konumda tutabilirsiniz.
- Şarj zamanını, cep telefonunuzun Batarya Timer'ından önceden görebilirsiniz.

SGS-SAVUNMA GEREÇLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.'NİN DANCALL 7080 ARAÇ TELEFONU, DANCALL 5000 CEP TELEFONU İLE İLGİLİ SATIŞ BAYİLERİ

İSTANBUL BÖLGESİ FORSA LTD. Tel: 167 61 05 / 4 Hat OTO MÜZİK MERKEZİ A.Ş. Tel: 172 54 11 / 172 16 44-45 / 179 61 70 ARTEL Tel: 366 64 41 MODVİ ELEKTRONİK Tel: 573 65 22 / 573 47 40 / 574 52 42 EKİN MÜŞAVİRLİK KOMÜNİKASYON Tel: 555 40 40 / 173 29 40-41 CEVAT YILMAZ Tel: 177 77 45 AYÇA A.Ş. Tel: 525 29 77 LİTAR A.Ş. Tel: 144 15 02 / 144 73 49 ACAR OTOMOTİV A.Ş. Tel: 175 48 24-25 TELFEN Tel: 145 66 66 / 149 66 66 ULTEK LTD. ŞTİ. Tel: 148 46 78 OTO SAMATYA LASTİK AKSESUAR LTD. ŞTİ. Tel: 531 73 13-14 / 523 55 66 DETAY ELEKTRONİK LTD. Tel: 167 39 56 FATİH LTD. ŞTİ. Tel: 511 73 24-25-26 / 511 54 24-25 BARBAROS A.Ş. Tel: 565 90 38-39 / 577 73 46 MEGATEK LTD. ŞTİ. Tel: 141 23 03 VOLKAN A.Ş. Tel: 345 20 16 / 336 66 24 ENDER LTD. ŞTİ. Tel: 337 24 08 / 336 91 99 GÜNAL ORAL Tel: 519 02 61 UTEKS LTD. ŞTİ. Tel: 175 11 22 ASLAN A.Ş. Tel: 166 14 74 / 166 02 20 ALTAN TİCARET / Tekirdağ Tel: 170 14 BİLSAN / İzmit Tel: 182 64 SERCEM OTOMOTİV LTD. ŞTİ. / Bursa Tel: 20 76 91 **İZMİR BÖLGESİ** ŞURGUN ELEKTRONİK Tel: 12 15 75 / 22 71 76 ORTADOĞU LTD. ŞTİ. / Denizli Tel: 43 810 / 15 200 -01-02 / 127 **ADANA BÖLGESİ** ÜRİ ELEKTRONİK / İskenderun Tel: 15 969 SERDAR ELEKTRONİK / Antalya Tel: 11 29 23 / 12 79 12 ÖZLER PAZARLAMA / Adana Tel: 70 608 AJANS-1 / Adana Tel: 14 44 96 BAHEM TELEKOMÜNİKASYON TİC. / Isparta Tel: 14 510 **KARADENİZ BÖLGESİ** MARINE CENTER / Trabzon Tel: 50 978 BOEL ELEKTRONİK / Samsun Tel: 10 219 **ANKARA BÖLGESİ** UNALLAR KOLL. ŞTİ. / Kırşehir Tel: 19 937 / 11 299 ZAFERA A.Ş. / Ankara Tel: 30 83 82 EMT LTD. ŞTİ. / Ankara Tel: 139 51 74 / 139 59 26 BERKSAN ELEKTRONİK / Ankara Tel: 230 25 25 ÖZLER PAZARLAMA / Kayseri Tel: 24 752 YILMAZ TİCARET / Ankara Tel: 230 73 89 / 229 43 31 MERKEZ A.Ş. / Ankara Tel: 316 35 65 / 316 14 66

* Dancall 5000 sınırlı sayıda olduğundan, teslimatlar sipariş sırasına göre yapılacaktır.

SGS PROFILO

Cemal Sahir Sok. 26-28 Mecidiyeköy / İSTANBUL
Tel: 167 48 73 Fax: 166 02 38

SGS bir Profilo Holding kuruluşudur.

Şimdi
bütün gürültüyü,
stresi ve rekabeti
geride bırakın...

MERCEDES-BENZ

OTOMARSAN

MERCEDES-BENZ AG Mamulleri Türkiye Üreticisi
ve Genel Müşessili